



Inštitút pre výskum
práce a rodiny



**Komparatívna analýza
systému výchovy a vzdelávania k BOZP
v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ**

RNDr. Miroslava Kordošová, PhD.

Ing. Mgr. Jana Urdziková, PhD.

Bratislava, december 2017



Komparatívna analýza systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ

Správa z výskumnej úlohy, 1.etapa

Zodpovedná riešiteľka: RNDr. Miroslava Kordošová, PhD.

Riešiteľka: Ing. Mgr. Jana Urdziková, PhD.

Bratislava, december 2017

Výskumná úloha: Komparatívna analýza systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ, 1.etapa

Zadávatel': Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, odbor ochrany práce

Zodpovedná riešiteľka: RNDr. Miroslava Kordošová, PhD.

Riešiteľka: Ing. Mgr. Jana Urdziková, PhD.

Obdobie riešenia výskumnej úlohy: január 2017- január 2018

Uloženie výstupu: Inštitút pre výskum práce a rodiny, Župné nám.5-6, 812 41 Bratislava

<http://www.ivpr.gov.sk>

Forma archivácie: printová a elektronická

Počet výtlačkov: 5 (päť)

Text neprešiel jazykovou korektúrou

Anotácia:

Predkladaná správa z výskumnej úlohy obsahuje prieskum stavu a obsahu výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných členských štátoch EÚ a hľadanie príkladov dobrej praxe z jednotlivých krajín. Obsahuje komparatívnu analýzu školských systémov vzdelávania v oblasti BOZP, príklady spolupráce a návrhov na zavedenie vzdelávania BOZP do školských kurikúl. Je súčasťou výskumného projektu Výchova a vzdelávanie k BOZP a prevencii rizík v školských vzdelávacích programoch v odbornom vzdelávaní a príprave žiakov na povolanie vo vybraných stredných školách vzhľadom na potreby príslušných odvetví hospodárstva SR, ktorý sa bude realizovať v roku 2017-2018. Výskumný projekt vychádza zo strategických dokumentov BOZP (Stratégia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v Slovenskej republike na roky 2016 až 2020 a program jej realizácie; Európsky strategický rámec v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na obdobie rokov 2014-2020).

Kľúčové slová:

školské systémy SR a EÚ, BOZP, vzdelávanie, kurikulum, komparatívna analýza

Abstract:

The presented report from the research task contains a survey of the state and content of education and training for OSH in school education in selected EU Member States and the search for examples of good practice from individual countries. It contains a comparative analysis of school education systems in the field of OSH, examples of cooperation and suggestions for introducing OSH education into school curricula. It is part of the Research and Education for Health and Safety Education and Risk Education Program in Vocational Education and Training Programs in Vocational Education and Training of Occupational Pupils in Selected Secondary Schools, in line with the needs of the relevant sectors of the Slovak economy, which will be implemented in 2017-2018.

The research project is based on the strategic documents of OSH (Health and Safety at Work Strategy in the Slovak Republic for the years 2016 to 2020 and its implementation program, the European Strategic Framework for Health and Safety at Work for the period 2014-2020).

Key words:

school systems of Slovakia and EU, OSH, education, comparative analysis

Obsah

Zoznam tabuliek a obrázkov	5
Úvod	6
1. Systém výchovy a vzdelávania v oblasti BOZP v školskom systéme - všeobecné východiská.....	9
2. Výchova a vzdelávanie BOZP v dokumentoch a politikách EÚ	31
3. BOZP v učebných osnovách - požiadavky a aktivity členských štátov EÚ.....	40
4. Problematika výchovy a vzdelávania BOZP v školských systémoch vo vybraných krajinách EÚ.....	57
5. Komparatívna analýza systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ	87
Záver.....	94
Použitá literatúra	96

Zoznam tabuliek a obrázkov

Tab. č. 1	Výkonové a obsahové štandardy tematického okruhu Človek a technika - príklad z 5.ročníka	21
Tab. č. 2	Tematický celok Elektrická energia z tematického okruhu Človek a technika... 21	
Tab. č. 3	Komparácia kurikulárnych dokumentov pre primárny stupeň vzdelávania Slovenskej a Českej republiky z hľadiska podpory zdravia	90
Obr. č. 1	Školský systém v Slovenskej republike	9
Obr. č. 2	Model „kombinovaného“ celoškolského prístupu	38
Obr. č. 3	Slovenská verzia celoškolského prístupu	39
Obr. č. 4	Model Celoškolského prístupu k BOZP v EÚ	39
Obr. č. 5	Expertné fóra pre rôzne úrovne systému vzdelávania	50

Úvod

Svetová zdravotnícka organizácia WHO definuje zdravie ako „stav kompletnej fyzickej, duševnej a sociálnej pohody a nielen ako stav neprítomnosti choroby a slabosti“. Zdravie a jeho udržanie si vyžaduje nielen jeho ochranu, ale aj prevenciu. Zabrániť úrazom, chorobám z povolania a iným poškodeniam z práce môžu len ľudia a zamestnanci, ktorí poznajú všetky známe ohrozenia, nebezpečenstvá a riziká a tento cieľ je možné dosiahnuť kontinuálnym vzdelávaním na všetkých stupňoch nielen školského, ale aj celoživotného vzdelávania. Vzdelávanie hrá významnú úlohu pri formovaní mladých ľudí v rôznych oblastiach života.

Slovenská republika si podľa Stratégie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v SR do roku 2020 a programu jej realizácie na roky 2016 až 2020 stanovila aj jednu z dôležitých úloh, ktorou je „Prehĺbiť integráciu BOZP do vzdelávacích systémov škôl (implementácia BOZP v budúcom profesionálnom pôsobení žiakov a študentov), aplikácia metód s využitím moderných e-learningových vzdelávacích systémov, štandardizácia systémov s cieľom uľahčiť voľný pohyb pracovných síl v rámci EÚ.“

Ďalej sa orientuje aj na ďalšie hlavné ciele v tejto oblasti a to predovšetkým na trvalé zlepšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia, pracovných podmienok a prostredia, znižovanie pracovných úrazov a chorôb z povolania a komplexný prístup k riešeniu tejto problematiky, predovšetkým chápanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci ako celku. Súčasťou tohto prístupu je aj celkový rozvoj pohody pri práci, zvyšovanie kultúry práce, vzdelávanie obyvateľstva, školskú prípravu, školenia, tréningy a motiváciu zamestnancov. Vo všetkých krajinách Európskej únie je v súčasnosti nespochybniteľný význam dôležitosti výchovy a vzdelávania mladej generácie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia.

Výchovu a vzdelávanie v BOZP je treba uskutočňovať nielen na všetkých stupňoch vzdelávania, ale ako ukazujú spoločenské požiadavky, je potrebné a žiaduce pre túto výchovno-vzdelávaciu oblasť vytvárať aj podmienky v systéme celoživotného vzdelávania populácie. Požadovanú kvalitu vzdelávania v oblasti BOZP možno dosiahnuť iba za predpokladu, ak sa uskutočňuje kvalifikovane, so zodpovedným prístupom školiacich pracovísk a ich učiteľov a lektorov, k rozvíjaniu odborných vedomostí učiacich sa alebo školiacich a ich zodpovedným vedením k vytváraniu žiaducich postojov, schopností a návykov z problematiky BOZP. Je zrejmé, že vzdelávanie a následná aplikácia získaných poznatkov a vedomostí v praxi absolventmi štúdia je základným predpokladom predchádzania

pracovným úrazom a chorobám z povolania, ale aj materiálnym škodám na pracoviskách, či už vo výrobnnej alebo nevýrobnej sfére.

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci má svoje stále miesto vo vzdelávaní mladých ľudí a to najmä preto, že si vyžaduje komplexné riešenie problémov súvisiacich s výchovou a vzdelávaním k bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Vyžaduje si kvalifikovaný a zodpovedný prístup na systematické utváranie a rozvíjanie odborných vedomostí, schopností a zručností a tiež na kreovanie žiaducich postojov k úlohám v oblasti BOZP, vrátane pracovného prostredia a bezpečnosti technických zariadení a k optimalizácii pracovných podmienok.

V tomto smere má veľký význam výchova na všetkých stupňoch a vo všetkých formách vzdelávania. Požiadavky súčasnej spoločnosti obsiahnuté v spoločenskej funkcii a v základných cieľoch jednotlivých typov a druhov škôl sa nedajú vo vyučovaní jednotlivých predmetov realizovať tak, aby sa v nich cieľavedome nezvýrazňovala vzdelávacia a výchovná zložka edukačného procesu. Základ reprezentuje samotný obsah vzdelávania.

Prevenencia ako systém opatrení plánovaných a vykonávaných vo všetkých oblastiach činnosti, ktoré sú zamerané na vylúčenie alebo obmedzenie rizika a faktorov podmieňujúcich vznik pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce a určenie postupu v prípade bezprostredného a vážneho ohrozenia života alebo zdravia. Ide o všeobecné zásady prevencie a základné podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a na vylúčenie rizík a faktorov podmieňujúcich vznik pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce.

Budúci pedagóg, lektor, resp. bezpečnostný technik musia byť oboznámení s platnými predpismi, vyhláškami a nariadeniami, preto je opodstatnené hovoriť o celoživotnom vzdelávaní pedagógov a pracovníkov v oblasti BOZP, ktoré je nevyhnutné vo vzťahu zabezpečenia verejného zdravia, ale aj zabezpečenia podmienok pre zdravý vývoj, výchovu, psychický a fyzický rozvoj detí, mládeže a dospelých.

Priebežné zlepšovanie výchovy a vzdelávania populácie v oblasti BOZP možno dosiahnuť realizovaním systému celoživotného vzdelávania. K tomu je potrebné v učiteľských študijných programoch zachovať a priebežne inovovať obsah predmetov zaoberajúcich sa problematikou BOZP. Rozvíjať a prehĺbovať neučiteľské špecializované študijné programy so zameraním na BOZP a to v úzkej spolupráci s inšpekciou práce v SR.

Z dôvodu vytvárania vhodného a veľmi potrebného spoločenského vedomia vo vzťahu uvedomenia si a vnímania významu a dôležitosti BOZP na ochranu zdravia človeka je potrebné prehĺbovať a rozvíjať profesijné štúdium odboru BOZP vo všetkých jeho formách.

Výchova a vzdelávanie k bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci je proces cieľavedomého a systematického utvárania a rozvíjania vedomostí, odborných schopností, návykov a zručností, formovania uvedomelého vzťahu, žiaducich postojov a foriem správania zamestnávateľov, zamestnancov, alebo fyzických osôb vo vzťahu k úlohám v oblasti ochrany práce, k bezpečnosti technických zariadení, k vytváraniu optimálnych pracovných podmienok, k hodnoteniu rizík a opatreniam zameraných na vylúčenie alebo obmedzenie rizika a faktorov podmieňujúcich vznik pracovných úrazov, chorôb z povolania a iných poškodení zdravia z práce.

Pri výchove a vzdelávaní k BOZP sa využívajú rôzne organizačné formy vzdelávania, ku ktorým patria najmä individuálna forma vzdelávania, frontálna, skupinová, exkurzia, ale efektívnymi sa javia aj vedecké sympózia, konferencie, besedy, alebo tematicky zamerané prednášky.

Ako inšpirácia môžu byť aj školské vzdelávacie systémy v oblasti BOZP v jednotlivých krajinách Európskej únie, ktoré sú súčasťou tejto správy z výskumnej úlohy. Aj keď sú školské vzdelávacie systémy v oblasti vzdelávania BOZP často rozdielne, majú spoločný cieľ a často aj spôsob začlenenia do osnov, či predmetov a uplatňuje sa u nich najmä tzv. celoškolský prístup, ktorého princípy sú analyzované v rámci kapitol výskumnej správy.

Správa z výskumnej úlohy obsahuje aj komparáciu školských vzdelávacích systémov v oblasti vzdelávania BOZP vo vybraných krajinách EÚ. Jej zistenia poskytnú základ pre ďalšiu etapu výskumu v oblasti začleňovania vzdelávania BOZP, ktorá bude nasledovať v roku 2018.

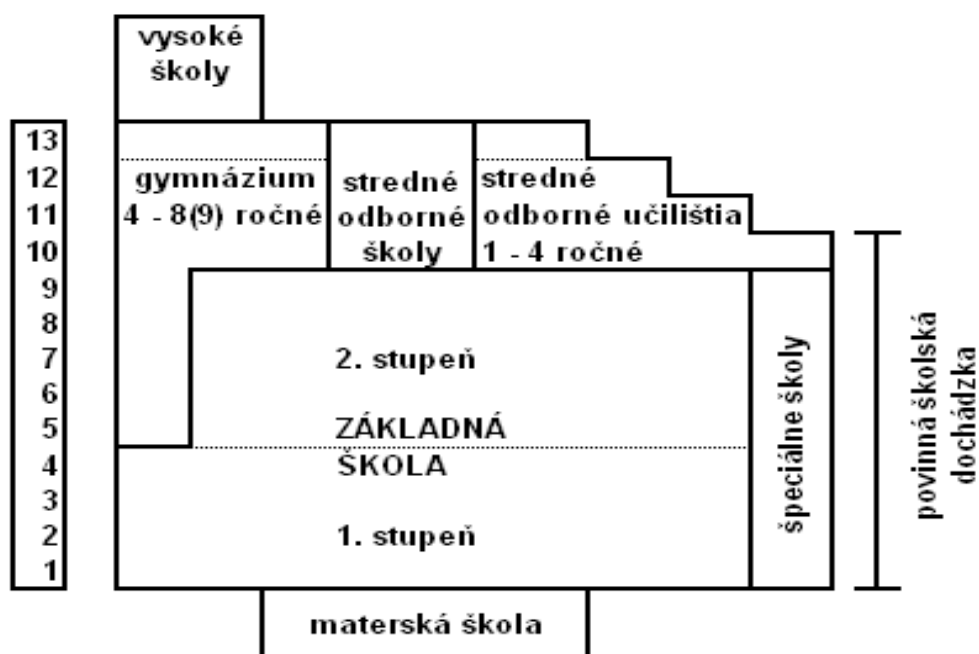
Predkladaná správa je súčasťou projektu výskumu v oblasti výchovy a vzdelávania BOZP v školskom a podnikovom systéme Slovenskej republiky.

1. Systém výchovy a vzdelávania v oblasti BOZP v školskom systéme - všeobecné východiská

1.1 Situácia v Slovenskej republike

Základnou formou vzdelávania v BOZP je školské vzdelávanie. Hlavným cieľom výchovy a vzdelávania je formovanie osobnosti a nadobudnutie vedomostí. Vzdelávací systém zabezpečuje nadobudnutie základných vedomostí, zručností pre existenciu a uplatnenie osobnosti v živote a práve preto je potrebné, aby bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci boli neoddeliteľnou súčasťou vzdelávania. Na obr. 1 je schematicky znázornený Školský systém v Slovenskej republike.

Obr. 1 Školský systém v SR



1.1.1 Výchovno-vzdelávacie programy

Jednou zo základných reformných zmien je, že výchova a vzdelávanie v školách a v školských zariadeniach sa uskutočňuje podľa výchovno-vzdelávacích programov. Pre školy sú určené vzdelávacie programy a pre školské zariadenia výchovné programy. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vydáva a zverejňuje štátne vzdelávacie programy, ktoré vymedzujú povinný obsah výchovy a vzdelávania v školách. Okrem toho má škola aj **školský vzdelávací program** (je jej základným dokumentom a uskutočňuje sa podľa neho výchova a vzdelávanie v škole). Školský vzdelávací program musí byť vypracovaný v **súlade s princípmi a cieľmi** výchovy a vzdelávania podľa školského

zákona a príslušným štátnym vzdelávacím programom. Výchovný program je základným dokumentom školského zariadenia, podľa ktorého sa uskutočňuje výchovno-vzdelávacia činnosť. Výchovný program musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa školského zákona.

Školský systém v Slovenskej republike tvoria tri základné stupne škôl (primárny, sekundárny a terciárny). Štruktúru výchovno-vzdelávacej sústavy určujú zákony a detaily fungovania jej jednotlivých súčastí upravujú vyhlášky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „MŠSR“). Školský systém riadi a spravuje MŠ SR (www.minedu.sk). Povinná školská dochádzka zahŕňa 10 rokov. Výchova a vzdelávanie na základných školách spadá do kompetencie MŠ SR. Ministerstvo školstva riadi ako jednu z rozpočtových organizácií rozpočtovú organizáciu Štátny pedagogický ústav - ŠPÚ, ktorý vypracováva štátne vzdelávacie programy.

Štátny vzdelávací program škôl je podľa nového školského zákona hierarchicky najvyšší cieľovo-programový projekt vzdelania, ktorý zahŕňa rámcový model absolventa, rámcový učebný plán školského stupňa a jeho rámcové učebné osnovy. Štátne vzdelávacie programy pre stredné odborné školy od roku 1994 tvorí Štátny inštitút odborného vzdelávania - ŠIOV. Štátny inštitút odborného vzdelávania - jeho poslaním je odborné a metodické riadenie stredných škôl, tvorba vzdelávacích projektov, zabezpečenie odbornopedagogických a vzdelávacích činností pri riešení otázok stredoškolského odborného vzdelávania. Organizácia plní funkciu sekretariátu Rady vlády pre odborné vzdelávanie a prípravu. Hlavným zdrojom informácií pri tvorbe tejto časti výskumnej úlohy boli štátne vzdelávacie programy zverejnené ŠPÚ. Štátny vzdelávací program je najvyšším kurikulárnym dokumentom. Obsahuje všeobecné ciele a požiadavky, ktoré sa vzťahujú na obsah výchovy a vzdelávania a kľúčové kompetencie (spôsobilosti) ako hlavné nástroje vyváženého rozvoja osobnosti detí. Pre vypracovanie obsahu vzdelávania podľa jednotlivých stupňov vzdelávania sa používa medzinárodná klasifikácia vzdelávania ISCED (International Standard Classification of Education). Uplatňuje sa aj v rámci Štátneho vzdelávacieho programu. Uvedená klasifikácia je akceptovaná relevantnými medzinárodnými organizáciami (UNESCO, OECD).

ISCED 0; Materské školy: Materské školy a špeciálne materské školy zabezpečujú výchovu a vzdelávanie detí predškolského veku.

ISCED 1: Prvý stupeň základných škôl zahŕňa 4 roky. Po skončení štvrtého ročníka môžu žiaci pokračovať v dochádzke na druhom stupni základnej školy alebo sa uchádzať o prijatie do prvého ročníka osemročného gymnázia.

ISCED 2: Na tejto úrovni navštevujú žiaci druhý stupeň Základnej školy alebo po prijímacích skúškach osemročné Gymnázium. Odborné vzdelávanie na úrovni ISCED 2 existuje iba v dvoch špeciálnych prípadoch: tanečné konzervatóriá a špeciálne formy odborného vzdelávania, ktoré možno považovať za "druhú šancu" pre žiakov s poruchami učenia. Táto forma školy neoprávňuje v pokračovaní štúdia.

ISCED 3: Táto úroveň ponúka tri možnosti na dosiahnutie kvalifikácie: Gymnázium, Stredné odborné školy a Stredné odborné učilišťa.

ISCED 4: Stredné odborné školy dodatočne poskytujú sekundárny, nie terciárny program, takzvané nadstavbové stredoškolské štúdium. Toto štúdium trvá jeden až tri roky. Úroveň týchto programov je rôzna. Niektoré sú koncipované pre absolventov ISCED 3A a iné zas pre absolventov stredných odborných učilíšť ISCED 3C. K tomu existujú kurzy pre absolventov ISCED 3A programov, ktoré sú primerané zámeru a dĺžky ISCED 3A, ISCED 4 alebo ISCED 5B.

ISCED 5 a ISCED 6: Vysoké školy sú vrcholné vzdelávacie, vedecké a umelecké inštitúcie, ktoré majú výhradné právo poskytovať vysokoškolské vzdelanie. Vysokoškolské štúdium trvá 4 až 6 rokov, ukončuje sa štátnou záverečnou skúškou. Podľa Bolonského systému sa štúdium delí na tri časti: Bachelor, Master a PhD. Absolventom vysokoškolského štúdia sa priznávajú tieto tituly: v bakalárskom štúdiu titul „bakalár“ (Bc.), v magisterskom štúdiu akademický titul „magister“ (Mgr.), v inžinierskom štúdiu v technických, pôdohospodárskych a ekonomických odboroch štúdia „inžinier“ (Ing.), v lekárskejších odboroch štúdia „doktor medicíny“ (MUDr.) a vo veterinárskych odboroch štúdia „doktor veterinárskej medicíny“ (MVDr.). Bachelor a Master štúdium pripadajú pod ISCED 5 a PhD štúdium ISCED 6.

1.2 BOZP a výchova a vzdelávanie

Prax v bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci za posledné desaťročia prešla veľkými zmenami, a preto je dôležité, aby sa im prispôsobilo aj vzdelávanie a odborná príprava v tejto oblasti. V oblasti vzdelávania a výuky ochrany zdravia pri práci a bezpečnosti existuje veľa problémov. Odborná príprava v oblasti BOZP sa opiera o všetky druhy národných osobitostí,

ako právneho rámca a kultúrnych postojov k bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci. Vzdelávanie v oblasti BOZP by sa malo zamerať na:

- zvyšovanie informovanosti o význame vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti ochrany zdravia.

- pravidelné informovanie o rizikách práce, chorobách z povolania a úrazoch na pracoviskách.

- získanie rešpektu a uvedomenie si povinnosti a dôležitosti vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti BOZP. Je dôležité vychovávať mladú generáciu tak, aby na základe uvedomenia si tejto skutočnosti mala vlastnú potrebu zvyšovať si úroveň vzdelania v danej oblasti.

- výmenu informácií, poznatkov a skúseností súvisiacich s oblasťou BOZP. Účasť na podujatiach zameraných na rôzne oblasti BOZP, konferencie, odborné semináre, workshopy, kurzy a iné formy vzdelávania.

Všetky vzdelávacie zariadenia (školské i mimoškolské) majú v oblasti bezpečnosti a hygieny dve základné povinnosti:

1. vychovávať učiacich sa jednotlivcov (žiacov, študentov) k bezpečnosti a hygiene práce a k bezpečnému správaniu,

2. zabezpečiť podmienky pre bezpečnú a zdraviu nezávadnú prácu učiacich sa jednotlivcov, vyučujúcich a ostatných pracovníkov vzdelávacieho zariadenia. Dôležitou súčasťou prípravy človeka do pracovného procesu je práve výchova a vzdelávanie. Viest mladú generáciu k dodržiavaniu BOZP je práca náročná najmä z hľadiska hygienických a bezpečnostných návykov. Súčasné informácie o dodržiavaní zásad bezpečnej práce a ochrany zdravia na školách potvrdzujú, že táto činnosť nie je na školách dostatočná. Problematika bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a metódy prevencie rizík sú predmetom výučby na školách pripravujúcich žiakov a študentov na výkon povolania a ďalšieho vzdelávania dospelých, vrátane rekvalifikácií.

Už od najnižších ročníkov základnej školy by sa mala vytvárať u žiakov báza kvalitných poznatkov súvisiacich s hygienou práce a bezpečnosťou pri práci. Cieľom je, aby žiaci pochopili význam pojmu „bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci“ a boli schopní dodržiavať zásady s tým súvisiace. Je dôležité motivovať žiakov k dodržiavaniu BOZP príkladmi zo

svojho bezprostredného okolia, poukázať na riziká, ktoré môžu nastať v prípade nedodržania hygieny a zásad bezpečnej práce.

Otázky bezpečnosti žiakov počas ich prítomnosti na výchovno-vzdelávacom procese na školách a v školských zariadeniach nadobúdajú významnú spoločenskú aktuálnosť. Napriek neustále rastúcej závažnosti uvedenej problematiky nie je týmto otázkam zo strany spoločnosti venovaná primeraná a ich významu zodpovedajúca pozornosť.

1.2.1 Predškolské zariadenia - predškolská výchova

Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách ISCED 0

Obsah vzdelávania v materskej škole je obsahom všeobecného vzdelávania a je štruktúrovaný v oblastiach všeobecného vzdelávania podobne, ako je to na následných stupňoch vzdelávania. Jednotlivé vzdelávacie oblasti reprezentujú základné obsahy ľudskej kultúry a pokrývajú všetky aspekty kultúrnej gramotnosti, ktoré sa budú kontinuálne rozvíjať na vyšších stupňoch vzdelávania. Obsah jednotlivých vzdelávacích oblastí pokrýva a vyčerpáva komplexne celý obsah vzdelávania v materskej škole.

Obsah vzdelávania v materskej škole sa vymedzuje v nasledujúcich vzdelávacích oblastiach: - Jazyk a komunikácia - Matematika a práca s informáciami - Človek a príroda - Človek a spoločnosť - Človek a svet práce - Umenie a kultúra - Zdravie a pohyb.

4.1.5 Vzdelávacia oblasť: ČLOVEK A SVET PRÁCE

Hlavným cieľom vzdelávacej oblasti Človek a svet práce je utváranie a rozvíjanie základných zručností dieťaťa zvládať úkony bežného dňa a zručností pri používaní nástrojov potrebných v bežnom živote, pričom sa dôraz kladie na rozvíjanie tých, ktoré sú v rámci vývinového hľadiska pre dieťa dôležité; napríklad vytvára grafomotorické predispozície, lepšie zvláda sebaobslužné činnosti, zvláda bežné úkony v domácnosti. Učiteľovou, či učiteľkinou úlohou je vytvárať dostatočný priestor s dostatočným materiálnym zabezpečením na to, aby každé dieťa malo rovnakú možnosť prakticky si rozvíjať zručnosti, ktoré sú špecifikované vzdelávacími štandardmi. Významnú súčasť vzdelávacieho obsahu tvorí rozvíjanie elementárneho technického myslenia. Dieťa spoznáva vlastnosti materiálov a učí sa využívať to, čo o materiáloch vie. Aby bolo v technických zadaniach dieťa úspešné, musí byť vnímavé voči prostrediu, pozorovať vlastnosti predmetov, pokusom a omylom skúšať rôzne riešenia, tvorivo pristupovať k využívaniu dostupných materiálov a nástrojov. V uvedenom procese nie

je učiteľovou či učiteľkinou úlohou zadávať nemenné postupy, ale viesť deti k tvorbe vlastných postupov, resp. k spontánnej modifikácii zadávaných postupov. Obsah tejto vzdelávacej oblasti sa člení do piatich podoblastí: Materiály a ich vlastnosti, Konštruovanie, Užívateľské zručnosti, Technológie výroby, Remeslá a profesie.

Všetky tieto podoblasti predstavujú štruktúrovanú propedeutiku technickej gramotnosti a s ňou súvisiacich zručností včítane úvodu do sveta práce, pracovných činností a pracovného étosu. V rámci tejto oblasti sa vymedzujú aj okruhy. Najbližšie má k výchove k bezpečnému správaniu sa okruh 2.

Okruh 2 Konštruovanie

Učiteľ/ka dbá na to, aby sa u detí rozvíjal cit pre efektívne, ekonomické a bezpečné postupy práce, čo znamená napríklad minimalizáciu odpadu (ekonomické vystrihovanie a vykrajovanie z rôznych materiálov, ako je papier, plastelína, cesto, hlina a pod.) ale tiež dodržiavanie bezpečnostných pravidiel pri používaní rôznych nástrojov a materiálov.

Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní

Podľa zákona č. 124/2006 Z. z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a o zmene a doplnení niektorých zákonov, zriaďovateľ a riaditeľ materskej školy je povinný starať sa o bezpečnosť a ochranu zdravia detí a všetkých dospelých osôb, ktoré sa nachádzajú s jeho vedomím na jeho pracovisku a v jeho priestoroch, t. j. je povinný zabezpečiť podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní.

Materské školy sú pri výchove a vzdelávaní, pri činnostiach priamo súvisiacich s výchovou a vzdelávaním a pri poskytovaní služieb povinné: prihliadať na základné fyziologické potreby detí a:

- vytvárať podmienky na zdravý vývin detí a na predchádzanie sociálno-patologických javov,
- zaistiť bezpečnosť a ochranu zdravia detí,
- poskytnúť nevyhnutné informácie na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia detí,
- viesť evidenciu registrovaných školských úrazov detí, ku ktorým došlo počas výchovno-vzdelávacej činnosti alebo pri činnostiach organizovaných materskou školou.

Problematika zaistenia bezpečnosti a ochrany zdravia je aj integrovanou súčasťou obsahu výchovy a vzdelávania v materských školách. Deti sa prostredníctvom tohto obsahu učia chrániť si svoje zdravie a zdravie iných a riešiť na elementárnej úrovni situácie ohrozujúce zdravie.

1.2.2 Základné školy

Vo výchovno-vzdelávacom procese pod pojmom bezpečnosť a ochrana zdravia rozumieme súhrn činností, prostriedkov a opatrení, ktoré vytvárajú a zabezpečujú bezpečnostné, zdravotné podmienky a hygienické podmienky. Cieľmi výchovy BOZ na základných školách by malo byť formovanie postojov a hierarchie hodnôt žiakov v zmysle skutočností, že človek, ktorý dokáže organizovať svoj život zdravo a zmysluplne, zaujíma sa o iných ľuďoch a dokáže im pomáhať v prípade zdravotnej alebo inej núdze, je pripravený pre zdravý osobný, pracovný a rodinný život a individuálnu sebarealizáciu. Vo výchovno-vzdelávacom procese by mali byť žiaci vedení k dodržiavaniu hygienických zásad a zásad bezpečného konania a správania a bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a aktívnej účasti na zlepšovaní pracovného prostredia.

Vzdelávanie v bezpečnosti je celoživotný proces, ale je dôležité, získať silný fundament v škole a v rodinnom prostredí, ktoré môžu naozaj kreovať osobnosť a prispievať k zníženiu nebezpečenstva a tým k zníženiu úrazov a poškodení zdravia aj neskôr v pracovnom prostredí.

ISCED 1

Školský vzdelávací program pre 1.stupeň

Pracovné vyučovanie

Charakteristika

Vzdelávacia oblasť :

Človek a svet práce zahrňuje široké spektrum pracovných činností a technológií, vedie žiakov k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti a prispieva k vytváraniu životnej a profesijnej orientácie žiakov. Koncepcia vzdelávacej oblasti Človek a svet práce vychádza z konkrétnych životných situácií, v ktorých žiaci prichádzajú do priameho kontaktu s ľudskou činnosťou a technikou v jej rozmanitých podobách a širších súvislostiach. Vzdelávacia oblasť **Človek a svet práce** sa zameriava na praktické pracovné návyky a dopĺňa celé základné vzdelávanie o dôležitou zložku nevyhnutnú pre uplatnenie

človeka v ďalšom živote a v spoločnosti. Tým sa odlišuje od ostatných vzdelávacích oblastí a je ich určitou protiváhou. Je založená na tvorivej spolupráci žiakov. V primárnom vzdelávaní vzdelávacia oblasť obsahuje návrhy pracovných činností a pracovných postupov, ktorými sú žiaci vedení k získaniu základných zručností z rôznych oblastí ľudskej práce. Do vzdelávacej oblastí patrí vyučovací predmet pracovné vyučovanie, ktorý sa zameriava na vytváranie praktických pracovných návykov žiakov, čím sa dopĺňa ich základné vzdelanie. Žiaci sa tak stretávajú s dôležitou zložkou nevyhnutnou pre uplatnenie sa človeka v reálnom živote a na trhu práce. Spoznávajú a využívajú technické materiály, konštruujú, spoznávajú základy stravovania a prípravy jedál, ľudové tradície a remeslá, povolania a získavajú prvé skúsenosti zo sveta práce.

Obsah predmetu *Človek a svet práce*

Vzdelávací obsah je rozdelený do 5 tematických celkov: 1. Tvorivé využitie technických materiálov 2. Základy konštruovania 3. Starostlivosť o životné prostredie 4. Stravovanie a príprava jedál 5. Ľudové tradície a remeslá

Oblasti BOZP sa najviac dotýka oblasť 1. Tvorivé využitie technických materiálov. Okrem toho sa problematika ochrany zdravia objavuje aj tzv. prierezových témach.

Ochrana života a zdravia

Zámerom prierezovej témy Ochrana života a zdravia je viesť žiakov k ochrane svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí prostredníctvom teoretických a praktických poznatkov, zručností v sebaochrane, poskytovania pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života. Na veku primeranej úrovni integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na zdravý životný štýl a ochranu života a zdravia v mimoriadnych a nepredvídateľných situáciách.

Na 1. stupni sa realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov telesná a športová výchova, prvouka, prírodoveda, vlastiveda, výtvarná výchova, ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – didaktických hier. Didaktické hry, ktoré sa uskutočňujú v každom ročníku 1. stupňa raz ročne v trvaní 4 hodín, slúžia na praktické osvojenie si učiva. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak:

- rozpoznal nebezpečné situácie ohrozujúce život a zdravie;
- osvojil si praktické zručnosti v sebaochrane;
- pochopil dôležitosť poskytnutia pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života;
- vedel vhodne zareagovať v prípade potreby poskytnutia prvej pomoci;
- osvojil si základné činnosti súvisiace s pohybom a pobytom v prírode;
- rozvíjal svoju telesnú zdatnosť a pohybovú výkonnosť v prírodných podmienkach.

Ochrana človeka a zdravia (OŽZ) sa v základných školách realizuje prostredníctvom **jednotlivých učebných predmetov, ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – účelových cvičení**. Ochrana života človeka a jeho zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách. Podobne pri pobyte a pohybe v prírode, ktoré môžu vzniknúť vplyvom nepredvídaných skutočností ohrozujúcich človeka a jeho okolie. Snahou je pripraviť každého jednotlivca na život v prostredí, v ktorom sa nachádza. Nevyhnutným predpokladom k tomu je neustále poznávanie prostredia prostredníctvom pohybu a pobytu v prírode.

Prierezová téma sa zameriava na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci, terorizmom voči občanom nášho štátu. U žiakov by sa mal formovať vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, tiež zdravia a života iných ľudí. K tomu je potrebné poskytnúť žiakom teoretické vedomosti, praktické poznatky, pomôcť im osvojiť si vedomosti a zručnosti v sebaochrane. Vyškoliť ich v poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života, rozvinúť morálne vlastnosti žiakov, tvoriace základ vlasteneckého a národného cítenia, formovať predpoklady na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu na fyzickú a psychickú záťaž náročných životných situácií. Prierezová téma sa realizuje obsahom:

- riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana,
- zdravotná príprava,
- pohyb a pobyt v prírode.

Povinné učivo „Ochrana života a zdravia“ (OZO) sa v základných školách realizuje prostredníctvom vyučovacích predmetov štátneho vzdelávacieho programu a obsahom

samostatných organizačných foriem vyučovania – didaktických hier a účelových cvičení. Aplikuje sa v ňom učivo, ktoré bolo v minulosti súčasťou ochrany človeka a prírody (OČP). Z jeho obsahu bola vyčlenená ochrana prírody a dopravná výchova do iných vzdelávacích oblastí štátneho vzdelávacieho programu.

Ochrana človeka a jeho zdravia integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách, tiež pri pobyte a pohybe v prírode, ktoré môžu vzniknúť vplyvom nepredvídaných skutočností ohrozujúcich človeka a jeho okolie.

Učivo „Ochrana života a zdravia“ má niekoľko špecifik a odlišností od ostatných vyučovacích predmetov v základnej škole. *Základným znakom učiva OZO je, že hoci nemá vyučovacím predmet, je učivo pre žiakov prvej a druhej zdravotnej skupiny povinné a výsledky sa neklasifikujú.* Poslanie učiva je zamerané prípravou žiakov v koedukovanej forme na správne činnosti a konania v prípade vzniku nebezpečnej a mimoriadnej situácie.

Žiaci si v priebehu výchovného a vzdelávacieho procesu osvojujú potrebné vedomosti, zručnosti, návyky a schopnosti. Zvláštnosťou učiva OZO je viac tematický obsah navzájom nie podobný. Pre osvojovanie vedomostí a zručností sa využívajú účelové cvičenia, prípadne niektoré vhodné poznatky z iných oblastí vzdelávania. Používané metódy rešpektujú bežné didaktické postupy, žiada sa však uplatňovať menej verbálne a viac názorné metódy, cvičenia a kontroly. Dôležitú funkciu plnia aktivizujúce a motivačné hodnotenia, samostatné alebo skupinové činnosti.

Žiaci majú v priebehu osvojovania učiva získať poznatky o potrebnosti a nenahraditeľnosti učiva pri vzniku a priebehu mimoriadnej situácie. Odporúčame spracovať a skoordinať učivo vybraných vyučovacích predmetov k jeho využitiu v medzipredmetových vzťahoch v prospech učiva OZO. *Prvky učiva sú zapracované do učebných osnov povinných predmetov (telesná a športová výchova, pracovné vyučovanie, svet práce, technika, biológia, geografia, fyzika, chémia) a sú ich neoddeliteľnou súčasťou.*

Rozdielnosť v procese vyučovania učiva OZO je, že sa realizuje prevažne mimo učební so špecifickým materiálom a učebnými pomôckami. Dávame na zváženie zaradenie niektorých tém do ÚC vzhľadom na: - priestorové podmienky školy, - blízkosť vhodného terénu, - dostupnosť materiálu a pomôcok na precvičovanie, - náročnosť alebo neprimeranosť požiadaviek a úloh na žiakov vzhľadom na pohlavie a vek, - odbornú pripravenosť pedagogických pracovníkov. Na procese realizácie učiva sa okrem tém vo vybraných povinných predmetoch a účelových cvičení podieľajú aj: - školský režim (disciplinovanosť a

kolektivismus), - civilná ochrana a objektová ochrana, - záujmová činnosť (príprava mladých zdravotníkov, požiarnikov, záchranárov CO, športových strelcov a pod.), - spolupráca so špecifickými organizáciami a združeniami ako Armáda SR, Slovenský skauting, Sokol, Orol, SČK, Slovenský zväz ochrancov prírody, Združenie technických a športových činností SR.

Poznámka:

Nakoľko sa učivo nerealizuje v samostatnom predmete, je potrebné, aby riaditeľ školy zabezpečením a usmernením učiva poveril zodpovedného učiteľa. Osobitnú pozornosť je treba venovať príprave a rozširovaniu materiálového zabezpečenia výučby, ktoré vzhľadom na prevažujúci praktický charakter výučby bezprostredne ovplyvňuje kvalitu plnenia cieľov. Poverení organizátori zodpovedajú za účelné sklbenie organizačnej a metodologickej stránky tejto náročnej formy vyučovania. Odporúča sa vypracovať námetovú situáciu a túto spojiť so súťažným tried po ročníkoch. Vzhľadom na priestorové a materiálne ťažkosti je vhodné v jeden deň organizovať cvičenie maximálne s tromi triedami.

Osobitnú pozornosť je potrebné venovať získaniu požadovaných „výstupných“ vedomostí, zručností a návykov žiakov deviateho ročníka. Preto je účelné organizovať cvičenia s týmito triedami osobitne s čo najväčším počtom starostlivo pripravených a materiálovo zabezpečených stanovišť. V rozsahu učiva pre 9. ročník základnej školy treba zvýrazniť skutočnosť, že časť žiakov sa zapojí do rôznych výrobných a nevýrobných činností bez ďalšieho vzdelávania. Preto ich vedomosti zručnosti a návyky z ochrany života a zdravia treba posudzovať aj z toho hľadiska.

ISCED 2

Školský vzdelávací program pre 2.stupeň

Charakteristika

Vzdelávacia oblasť **Človek a svet práce**

Človek a svet práce zahŕňa široké spektrum pracovných činností a technológií, vedie žiakov k získaniu základných užívateľských zručností v rôznych oblastiach ľudskej činnosti a prispieva k vytváraniu životnej a profesijnej orientácie žiakov.

Koncepcia vzdelávacej oblasti Človek a svet práce vychádza z konkrétnych životných situácií, v ktorých žiaci prichádzajú do priameho kontaktu s ľudskou činnosťou a technikou v jej rozmanitých podobách a širších súvislostiach. Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce sa zameriava na praktické pracovné návyky a dopĺňa celé základné vzdelávanie o dôležitú

zložku nevyhnutnú pre uplatnenie človeka v ďalšom živote a v spoločnosti. Tým sa odlišuje od ostatných vzdelávacích oblastí a je ich určitou protiváhou. Je založená na tvorivej spolupráci žiakov.

Obsah predmetu

Vzdelávací obsah je rozdelený do 3 tematických celkov: 1. Človek a technika 2. Grafická komunikácia 3. Materiály a technológie

Oblasti BOZP sa najviac približuje náplňou tematický celok Človek a technika.

1. Človek a technika

Vzdelávací obsah je rozdelený do 2 tematických okruhov:

1. Elektrická energia

2. Technika – domácnosť – bezpečnosť

Výkonové a obsahové štandardy tematického okruhu Človek a technika sú znázornené v tabuľke č. 1.

Tab. č. 1 Výkonové a obsahové štandardy tematického okruhu Človek a technika - príklad z 5.ročníka

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Žiak na konci 5. ročníka základnej školy vie/dokáže: dodržiavať pravidlá BOZP, hygieny a správania sa, vysvetliť pojem technika v užšom a širšom zmysle slova, uviesť príklady pozitívnych a negatívnych vplyvov techniky na človeka, prírodu a spoločnosť, zdôvodniť na príkladoch potrebu pozitívneho prístupu človeka k tvorbe techniky, vypracovať projekt na tému z ochrany prírody</p>	<p>školský poriadok, pracovný poriadok v školskej dielni</p> <p>technika</p> <p>prostredie technické – prírodné – spoločenské, vzťahy medzi nimi</p> <p>ochrana, príroda, negatívne vplyvy techniky</p>

Podobne je to v ďalších ročníkoch, 6-9.

Najviac sa problematiky BOZP dotýka oblast': Elektrická energia – uvedené v tabuľke č. 2.

Tab. č. 2 Tematický celok Elektrická energia z tematického okruhu Človek a technika

Výkonový štandard	Obsahový štandard
<p>Tematický celok je svojim obsahom zameraný na oblasť elektrickej energie tak, aby žiaci v primeranej forme získali dostatočné množstvo poznatkov o zdrojoch elektrickej energie, o ich využití, poznajúc pritom zásady bezpečnosti práce na elektrických zariadeniach a účinky elektrického prúdu na ľudský organizmus.</p>	<p>Poznať základné batériové zdroje elektrickej energie a akumulátory (primárne a sekundárne, elektromechanické - suché a mokré, elektrické - kyslé a alkalické).</p> <p>Vedieť čítať jednoduché elektrické značky schémy a zapojenia) a vedieť na elektrotechnickej stavebnici pre ZŠ zapájať jednoduché elektrické obvody. Poznať základný elektroinštalačný materiál, jeho</p>

<p>Obsahom tohto celku sú:</p> <p>Schémy elektrických zapojení a jednoduché elektrotechnické práce. Práca s elektrotechnickou stavebnicou pre základné školy a práce súvisiace s technológiou montáže v elektrotechnike, pričom spoznajú a pracujú s elektromontážnymi materiálom.</p> <p>Pravidlá bezpečnej práce s elektrickým prúdom a poskytovanie prvej pomoci.</p> <p>Výroba, rozvod a zdroje elektrickej energie. Základný elektroinštalačný materiál. Jednoduché elektrické obvody.</p> <p>Práca s elektromontážnym materiálom a stavebnicou. Základné elektrické spotrebiče. Domová inštalácia elektrického prúdu. Výpočet spotreby elektrickej energie. Moderné elektrické spotrebiče.</p>	<p>funkciu a použitie (spínače, vidlice, zásuvky, žiarovkové objímky, poistky a ističe).</p> <p>Oboznámiť sa s používaním žiarovkovej skúšačky. Poznať funkciu a oboznámiť sa s hlavnými parametrami a so správnym používaním základných elektrických spotrebičov pre domácnosť. Vedieť opísať výrobu a rozvod elektrickej energie a poznať ekologické aspekty výroby elektrickej energie. Poznať význam elektromeru a oboznámiť sa s príkladmi výpočtu spotreby elektrickej energie. Oboznámiť sa s modernými elektrickými spotrebičmi v domácnosti. Poznať pravidlá bezpečnej práce s elektrickým prúdom a vedieť poskytnúť prvú pomoc pri úraze elektrickým prúdom.</p>
---	---

ISCED 3

Školský vzdelávací program pre Gymnázium, Stredné odborné školy a Stredné odborné učilišťa

V rámci úplného stredného všeobecného vzdelávania majú prierezový charakter tieto témy: osobnostný a sociálny rozvoj, environmentálna výchova, mediálna výchova, multikultúrna výchova, **ochrana života a zdravia.**

Štátny inštitút odborného vzdelávania zabezpečuje základné pedagogické dokumenty pre učebné a študijné odbory, ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov a koordinuje spoluprácu s domácimi a zahraničnými subjektmi s cieľom vybaviť školy technikou a zabezpečovať aktuálne úlohy hlavne v oblasti rekvalifikácie. Štátne vzdelávacie programy (ďalej len „ŠVP“) vymedzujú povinný obsah vzdelávania – základné učivo – v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“), ktorý je garantovaný štátom. Vydáva a zverejňuje ich MŠ SR po prerokovaní so zamestnávateľmi, zriaďovateľmi

škôl a ich profesijnými a záujmovými združeniami s celoslovenskou pôsobnosťou a s rezortnými ministerstvami v rozsahu ich odvetvovej pôsobnosti v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov. ŠVP sú vytvorené pre jednotlivé skupiny odborov a ich názov zodpovedá názvu danej skupiny odborov.

ŠVP sú záväzným kurikulárnym dokumentom pre tvorbu školských vzdelávacích programov, učebníc, učebných textov a pracovných zošitov, pre hodnotenie a kontrolu výsledkov vzdelávania.

Odborné vzdelávanie a príprava smeruje k získaniu kľúčových, všeobecných a odborných kompetencií, ku komplexnejším a prakticky zameraným vedomostiam a zručnostiam, ktoré umožnia rozvoj a celkový úspech jednotlivcov na základe vlastnej aktivity, sebauvedomenia a spolupráce nielen v známych situáciách, javoch a problémoch, ale aj v nových podmienkach ich riešenia a aplikácie.

Podmienky na zabezpečenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní

Výchova k bezpečnosti a ochrane zdravia, hygiene práce a ochrana pred požiarom je neoddeliteľnou súčasťou teoretického a praktického vyučovania. V priestoroch určených na vyučovanie žiakov je potrebné utvoriť podľa všeobecne záväzných právnych predpisov podmienky na zabezpečenie bezpečnosti a hygieny práce. Je nevyhnutné preukázateľne poučiť žiakov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci a dodržiavanie týchto predpisov vyžadovať. V priestoroch určených na praktické vyučovanie je potrebné podľa platných technických predpisov vytvoriť podmienky na bezpečnú prácu, dôkladne a jasne oboznámiť žiakov s predpismi o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, s hygienickými predpismi, s technickými predpismi a technickými normami, s predpísanými technologickými postupmi, s pravidlami bezpečnej obsluhy technických zariadení, používaním ochranných prostriedkov a dodržiavanie týchto predpisov kontrolovať a vyžadovať. Ak práca vyžaduje priamy dozor, musí osoba poverená priamym dozorom obsiahnuť všetky pracovné miesta žiakov tak, aby mohla pri ohrození zdravia žiaka bezprostredne zasiahnuť. Žiaci majú zakázané vykonávať práce so zvýšeným nebezpečenstvom. Súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov je kurz na ochranu života a zdravia a kurz pohybových aktivít v prírode, ktoré sú uvedené v učebnom pláne školského vzdelávacieho programu. Kurz na ochranu života a zdravia má samostatné tematické celky s týmto obsahom: riešenie mimoriadnych udalostí – civilná ochrana,

zdravotná príprava, pobyt a pohyb v prírode, záujmové technické činnosti a športy. Organizuje sa v treťom ročníku štúdia a trvá tri dni po šesť hodín, resp. 5 dní pri realizácii internátnou formou.

Účelové cvičenia sú súčasťou prierezovej témy Ochrana života a zdravia. Uskutočňujú sa v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz.

Na stredných školách je možné študovať odbor 3965 M bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci. Je to **4 – ročný študijný odbor, ukončený maturitnou skúškou so vzdelaním - Úplné stredné odborné vzdelanie, ISCED 3A.**

Charakteristika absolventa

Absolvent je pripravený na činnosti stredných technických pracovníkov so zameraním na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vo všetkých priemyselných odvetviach a odboroch národného hospodárstva, v súkromnom aj v štátnom sektore. Získanú kvalifikáciu môže uplatniť v podnikových útvaroch BOZP, v službách poradenských firiem, na úradoch inšpektorátu práce, v rámci odborárskych inšpekcii alebo pri auditoch podľa noriem ISO. Absolvent môže pokračovať v štúdiu na vysokej škole.

Absolvent ovláda:

- základné právne normy, legislatívne normy súvisiace s bezpečnosťou a ochranou zdravia pri práci a právne predpisy v národnom hospodárstve s aplikáciou na konkrétne situácie reálnej praxe,
- spracovanie podkladov pre odhaľovanie rizík na pracovisku a navrhovanie najvhodnejších osobných ochranných prostriedkov pre príslušnú výrobu,
- zhotovenie potrebnej dokumentácie k bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci pre konkrétnu prevádzku,
- odbornú terminológiu, názvoslovie a symboliku v bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci,
- spracovanie ekonomických a hospodárskych podkladov s využitím prostriedkov výpočtovej techniky,
- vedenie jednoduchého a podvojného účtovníctva s využitím výpočtovej techniky,
- cudzí jazyk ako prostriedok pre potreby svojho povolania aj v medzinárodnej spolupráci.

1.2.3 Duálne vzdelávanie

Duálne vzdelávanie je skĺbením vedomostí so zručnosťami a poznatkami z praxe. Vďaka tomu žiaci stredných odborných škôl s učebnou zmluvou získavajú pred vstupom do dospelosti a na trh práce devízy, ktorými sa zvyšujú šance na ich osobný úspech, šance pracovať v odbore, ktorému sa venovali počas štúdia. Na druhej strane však treba vnímať tých, ktorí vytvárajú a ponúkajú pracovné príležitosti, teda zamestnávateľov, investorov, firmy. Ich najcennejším prvkom sú kvalitní ľudia. Dnes je kvalita zamestnancov akýmsi hendikepom na ceste za prosperitou. Účinná a efektívna spolupráca stredných odborných škôl so zamestnávateľmi znamená výučbu pre zamestnanie, a to cestou zosúladenia výučby v školách s potrebami zamestnávateľov. Preto je systém duálneho vzdelávania krokom k úspechu a výzvou, ktorou je potrebné odstrániť súčasný hendikep. Za ten je potrebné považovať nezamestnanosť mladých ľudí z dôvodu nesúladu medzi ich dosiahnutým vzdelaním a tým, čo potrebujú zamestnávatelia. Aj v duálnom vzdelávaní, kde sa majú vyučovať najmä odborné predmety, je potrebné a dôležité prihliadať aj na otázky BOZP, nie len pri samotnej výučbe, ale aj pri praktickej príprave na povolanie. V tomto prípade ide už o študentov, alebo učňov, ktorí sú považovaní už za zamestnancov a vzťahujú sa na nich príslušné predpisy na BOZP, a to najmä zákon č. 124/2006 Z.z. a zákon č. 355/2007 Z.z. v znení neskorších predpisov.

1.2.4 Vysoké školy

Budúci inžinieri, architekti, zdravotnícki zamestnanci a administratívni zamestnanci a manažéri, tí všetci budú musieť brať do úvahy v svojom pracovnom živote aspekty bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP). Existuje viac výziev na začlenenie BOZP do vysokoškolského vzdelávania v porovnaní s inými úrovňami vzdelávania. Tieto prípady však tiež ukazujú, že sa podnikajú kroky na začlenenie BOZP do vysokoškolského vzdelávania v rôznych odboroch a rôznymi spôsobmi. Niektoré prípady okrem iného ukazujú, že v závislosti od okolností je možné použiť rôzne prístupy a využiť rôzne možnosti.

V Slovenskej republike je možné BOZP študovať v študijnom odbore Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci.

Študijný odbor Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (Výňatky z osnov a vzdelávacieho programu)

Charakteristika

Názov študijného odboru: Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (anglický názov "Occupational Safety and Health")

(b) Stupne vysokoškolského štúdia, v ktorých sa odbor študuje a štandardná dĺžka štúdia študijných programov pre tieto stupne vysokoškolského štúdia: Študijný odbor BEZPEČNOSŤ A OCHRANA ZDRAVIA PRI PRÁCI sa môže podľa sústavy študijných odborov vydanej rozhodnutím Ministerstva školstva SR zo dňa 16.decembra 2002 študovať v:

- prvom stupni vysokoškolského štúdia (Bc.) so štandardnou dĺžkou 3 roky,
- druhom stupni vysokoškolského štúdia (Ing. alebo Mgr.) so štandardnou dĺžkou 2 roky,
- treťom stupni vysokoškolského štúdia (PhD). Predpokladá sa, že absolvent ukončil prvostupňové štúdium v študijnom odbore Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci alebo v niektorom príbuznom študijnom odbore.

(c) Obsah študijného odboru:

(c1) Všeobecná časť

Absolventi študijného odboru BEZPEČNOSŤ A OCHRANA ZDRAVIA PRI PRÁCI sú spôsobilí vykonávať podľa dosiahnutého stupňa profesiu:

1. stupeň štúdia: - Bezpečnostný technik, revízny technik, inšpektor bezpečnosti práce, profesie v rámci samosprávy a štátnej správy. Absolvent 1. stupňa štúdia ovláda problematiku analýzy rizík a riadenia bezpečnosti práce, má základné znalosti z oblasti legislatívy týkajúcej sa bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

2. stupeň štúdia: - Bezpečnostný inžinier, manažér pre riadenie bezpečnosti, riadiaci pracovník na úrovni stredného a vrcholového manažmentu, samostatný inšpektor práce, vývojový a výskumný pracovník.

Absolvent 2. stupňa štúdia ovláda rôzne metódy a prístupy v oblasti riadenia rizika, ako aj informačné systémy pre analýzu rizík, má znalosti z prevencie vzniku závažných

priemyselných havárií, pôsobenia stresových faktorov na človeka, ergonómie a integrovaných systémov riadenia, vie komunikovať s okolím a má dobré rétorické schopnosti.

3. stupeň štúdia: - Vrcholový manažér v oblasti systémov riadenia BOZP, integrovaných systémov, vedecký a pedagogický pracovník, vrcholový odborník pre oblasť riadenia štátnej správy v oblasti ochrany práce, požiarnej ochrany a veľkých priemyselných havárií. Absolvent 3. stupňa štúdia ovláda vedecké metódy a prístupy v oblasti v oblasti BOZP, skúmania a vyhodnocovania rôznych vplyvov pôsobiacich na celkovú úroveň bezpečnosti, zaoberá sa napr. definovaním a riadením kultúry bezpečnosti a stanovením jednotlivých ukazovateľov pre jej aplikáciu a vyhodnocovanie.

(c2) Opis prvého stupňa

Absolventi odboru Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci (1.stupeň), dokážu analyzovať problémy a možnosti, ktoré sa otvárajú v rôznych oblastiach priemyslu, navrhovať, implementovať a riadiť systémy BOZP, majú schopnosť a zručnosť integrovať ho do ďalších systémov (napr. environmentálnych, manažmentu kvality a pod.) resp. včleniť doň iné systémy (bezpečnostný systém riadenia prevencie závažných priemyselných havárií). Vyžaduje to znalosti o podnikaní, základy zo súdneho a expertízneho inžinierstva, o organizácii a manažmente.

Teoretické vedomosti - Absolvent bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci:

- získa a pochopí podstatné fakty, pojmy, princípy a teórie vzťahujúce sa k BOZP, základné informácie o platnej legislatíve u nás, ako aj v rámci EÚ vzťahujúcej sa k problematike BOZP, vie ich aplikovať pri posúdení a analýze rizík, ako aj zvoliť vhodnú metódu pre túto analýzu,
- vie definovať postupy a navrhovať vhodné opatrenia pre minimalizáciu rizík na ich akceptovateľnú úroveň na základe teoretických vedomostí a praktických skúsenosti, vie posúdiť stresové faktory ovplyvňujúce bezpečnosť práce a produktivitu ľudí a zhodnotiť nežiaduci vplyv stresových faktorov.

Praktické schopnosti a zručnosti - Absolvent bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci získa schopnosť:

- špecifikovať, navrhovať a implementovať systémy BOZP,
- hodnotiť tieto systémy podľa všeobecných atribútov BOZP,

- implementovať do systémov BOZP požiadavky zákonných predpisov a nariadení,
- riadiť a zlepšovať systémy BOZP ako aj aplikovať vhodné nástroje na zlepšenie celkovej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Doplňujúce vedomosti, schopnosti a zručnosti - Absolvent bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci dokáže:

- realizovať školenia v oblasti BOZP,
- pracovať efektívne ako člen tímu,
- porozumieť a kvantifikovať základné prvky problému,
- organizovať si vlastné ďalšie vzdelávanie,
- udržiavať kontakt s vývojom vo svojej disciplíne, využívať poznatky vedy a výskumu

(c3) Opis druhého stupňa - Absolvent druhého stupňa štúdia dokáže samostatne analyzovať problémy a možnosti, ktoré sa otvárajú v rôznych oblastiach priemyslu, navrhovať, implementovať a riadiť systémy BOZP a závažných priemyselných havárii, má schopnosť a zručnosť navrhovať a realizovať podmienky pre aplikácie integrovaných systémov riadenia vo firmách, integrovať ho do ďalších systémov (napr. environmentálnych, manažmentu kvality a pod.). Absolventi sú schopní pracovať v tímoch navrhujúcich a realizujúcich bezpečné technické zariadenia, projektujúcich prevádzky v rôznych odvetviach priemyselných činnosti. Uplatnenie absolventa je možné aj v oblastiach štátnej správy a samosprávy, v certifikačných organizáciách a na inšpektorátoch práce.

Teoretické vedomosti - Absolvent študijného odboru

- získa poznatky z oblasti riadenia rizík na základe prehĺbeného štúdia prírodovedných disciplín,
- vie ich aplikovať pri posúdení a analýze rizík pomocou informačných technológií, ako aj samostatne alebo v tíme zvoliť vhodnú metódu pre minimalizáciu rizika,
- má schopnosti podieľať sa na školeniach a ďalšom vzdelávaní pracovníkov, má vedomosti o metódach komunikácie a vzdelávania,
- ovláda podmienky riadenia ľudského potenciálu v praktických podmienkach.

Praktické schopnosti a zručnosti - Absolvent získa schopnosť:

- riadiť všetky aktivity v rámci systémov bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, vykonávať analýzy rizík a zabezpečiť ich dokumentáciu a navrhovať systémové opatrenia pre zvýšenie efektívnosti systémov riadenia BOZP,
- vytvárať podmienky pre implementovanie obsahu medzinárodnej a domácej legislatívy do systémov BOZP,
- riadiť a zlepšovať systémy BOZP ako aj aplikovať vhodné nástroje na zlepšenie celkovej úrovne bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci,
- riadiť pracovné tímy a pripravovať dokumentáciu pre prevenčné aktivity v rámci systémov riadenia BOZP.

Doplňujúce vedomosti, schopnosti a zručnosti - Absolvent dokáže:

- uvedomiť si potrebu neustáleho vzdelávania v oblasti BOZP, ako aj v príbuzných odboroch,
- pracovať v tíme vrcholového manažmentu efektívne ako člen tímu,
- porozumieť a poradiť zamestnancom v oblasti BOZP,
- neustále udržiavať kontakt s vedeckými, vzdelávacími inštitúciami v oblastiach príbuzných BOZP,
- komunikovať s partnermi v zahraničí a prezentovať výsledky svojej práce pre odbornou verejnosťou.

(f) Vymedzenie príbuzných študijných odborov a rozdielov medzi nimi: 11 - Bezpečnosť, kvalita a environmentalistika, - Mechatronika, - Bezpečnosť technických systémov, - Záchrané služby - Výrobné technológie - Chemické technológie - Chémia a technológia životného prostredia - Priemyselné inžinierstvo - Kvalita produkcie - Environmentálna technika - Ochrana osôb a majetku

(c4) Obsah tretieho stupňa - Absolvent ovláda metódy výskumu a experimentu v rámci systémov riadenia BOZP, vytvárania pracovného prostredia, má schopnosť samostatne, v rámci metód riadenia rizika, niektoré z jej častí vyvíjať v súlade s požiadavkami praxe s orientáciou na technické a humánne oblasti systémov človek – stroj – prostredie, ako aj

navrhovať prostriedkami moderných informačných techník metódy na minimalizovanie rizika.

Teoretické vedomosti - Absolvent je schopný samostatného vedeckého bádania, ako aj prác v tvorivých tímoch, do ktorých prináša vlastné riešenia zložitých problémov z oblasti teórie a praxe bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ako aj iných príbuzných odborov.

Doplňujúce vedomosti, schopnosti a zručnosti - Absolvent odboru si osvojí metódy vedeckého bádania, pracuje v systéme výskum - vývoj - prax, vie vedecky sformulovať a spracovať riešený problém, prináša do daného vedného odboru vlastné výsledky výskumu s možnosťou ich aplikácie v študijnom odbore, dosiahnuté výsledky prezentuje vo vedeckých časopisoch a zborníkoch doma i v zahraničí, rozvíja daný vedný odbor.

2. Výchova a vzdelávanie BOZP v dokumentoch a politikách EÚ

Európska únia sa problematikou vzdelávania a výchovy v oblasti BOZP zaoberá už dlhšie obdobie. Európska vzdelávacia politika sa formovala niekoľko rokov, prešla viacerými fázami a je ukotvená v rôznych dohovoroch a deklaráciách.

Rímsky dohovor, ktorý znamenal zrod Európskeho hospodárskeho spoločenstva, bol podpísaný v roku 1957, ale až o 19 rokov neskôr začalo Spoločenstvo svoj prvý program aktivít v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy. Jedným z dôvodov tohto výrazného oneskorenia bolo, že Dohovor bol zameraný predovšetkým na ekonomickú spoluprácu a trvalo určitú dobu, než program politiky Spoločenstva uznal prínos vzdelávania a odbornej prípravy pre ekonomický rozvoj Európy a pri utváraní Európy ľudí, v ktorej sa môžu občania voľne pohybovať. Rada a ministri školstva formulovali hlavné ciele spoločenstva, najmä:

- rozvíjať užšie vzťahy medzi systémami vzdelávania a odbornej prípravy v Európe;
- rozšíriť spoluprácu medzi univerzitami a inštitúciami vysokoškolského vzdelávania;
- zlepšiť možnosti uznávania akademických diplomov a obdobia štúdia;
- podporovať voľný pohyb učiteľov, študentov a výskumníkov;
- dosiahnuť rovnaké možnosti prístupu k vzdelávaniu.

Prvé podnety sa objavili neskôr, v tzv. *Lisabonskej stratégii*. V marci 2000 sa najvyšší predstavitelia štátov a vlád členských štátov EÚ na rokovaní v Lisabone dohodli na ambicióznom ciele: urobiť z EÚ do roku 2010 najkonkurencieschopnejšiu a najdynamickejšiu poznatkovo orientovanú ekonomiku sveta schopnú trvalo udržateľného rastu, s väčším množstvom pracovných miest a väčšou sociálnou súdržnosťou.

V roku 2005 bola Lisabonská stratégia revidovaná pod názvom *Stratégia rastu a zamestnanosti*, resp. obnovená Lisabonská stratégia. Dôvodom boli neuspokojivé výsledky implementácie stratégie v predchádzajúcom období.

V roku 2010 Európska rada schválila stratégiu pre ďalšie obdobie, ktorá dostala názov *Stratégia Európa 2020*.

Podstatou stratégie je koordinácia hospodárskych politík a politík zamestnanosti s cieľom zabezpečiť rast a zamestnanosť. Stratégia z obsahového hľadiska zastrešuje cielený výber tém, rôznych iniciatív a sektorových stratégií z viacerých politík EÚ, hlavne **výskumu, vzdelávania, zamestnanosti a sociálnych záležitostí, informačnej spoločnosti, podnikania a priemyslu, energetiky, životného prostredia.**

Jednou zo siedmich iniciatív je aj:

„Program pre nové zručnosti a nové pracovné miesta“ na modernizovanie trhov práce a posilnenie postavenia ľudí podporovaním rozvíjania ich zručností počas celého ich života s cieľom zvyšovať účasť na trhu práce a lepšie zosúladiť ponuku na trhu práce s dopytom, vrátane pracovnej mobility.

Cieľom programu je vytvoriť podmienky na modernizáciu trhov práce s cieľom zvýšiť úroveň zamestnanosti a zabezpečiť udržateľnosť našich sociálnych modelov, to znamená zlepšiť postavenie občanov prostredníctvom získavania nových zručností, ktoré súčasným a budúcim pracovníkom umožnia prispôbiť sa novým podmienkam a potenciálnym kariérnym posunom, znížia nezamestnanosť a zvýšia produktivitu práce.

Na úrovni EÚ sa bude Komisia usilovať o:

- definovanie a realizovanie druhej fázy programu flexiistoty v spolupráci s európskymi sociálnymi partnermi, stanovenie spôsobov lepšieho riadenia hospodárskych prechodov, boj proti nezamestnanosti a zvyšovanie miery zamestnanosti,
- prispôbenie legislatívneho rámca vyvíjajúcim sa formám práce (napr. pracovný čas, vysielanie pracovníkov) v súlade so zásadami „inteligentnej“ regulácie, **ako aj novým rizikám v oblasti zdravia a bezpečnosti pri práci,**
- uľahčenie a podporu pracovnej mobility v rámci EÚ, lepšie zosúladenie ponuky na trhu práce s dopytom prostredníctvom primeranej finančnej podpory zo štrukturálnych fondov, predovšetkým z Európskeho sociálneho fondu a podporovanie komplexnej politiky regulovanej migrácie za prácou zameranej na budúcnosť, ktorá by flexibilným spôsobom reagovala na priority a potreby trhov práce,
- posilnenie kapacity sociálnych partnerov a využitie potenciálu sociálneho dialógu v oblasti riešenia problémov na všetkých úrovniach (na úrovni EÚ,

vnútroštátnej/regionálnej úrovni, na úrovni odvetví a spoločností) v plnej miere, ako aj podporovanie posilnenej spolupráce medzi inštitúciami trhu práce vrátane verejných služieb členských štátov v oblasti zamestnávania,

- poskytnutie silného impulzu pre strategický rámec pre spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy zahŕňajúceho všetky zainteresované strany. Malo by to viesť najmä k uplatňovaniu zásad celoživotného vzdelávania (v spolupráci s členskými štátmi, sociálnymi partnermi, odborníkmi), a to aj prostredníctvom flexibilných možností vzdelávania medzi rôznymi odvetviami a úrovňami vzdelávania a odbornej prípravy a prostredníctvom zvyšovania atraktivity odborného vzdelávania a prípravy. Je potrebné osloviť sociálnych partnerov na európskej úrovni s cieľom podporiť ich vlastné iniciatívy v tejto oblasti,
- zabezpečenie, aby znalosti nevyhnutné na začlenenie sa do ďalšieho vzdelávania a trhu práce boli získané a uznané v rámci všeobecného, odborného, vyššieho vzdelávania ako aj vzdelávania dospelých a vytvorenie spoločného jazykového a operatívneho nástroja v oblasti vzdelávania/odbornej prípravy a práce: Európsky rámec pre zručnosti, znalosti a zamestnanosť (ESCO).

Na vnútroštátnej úrovni budú členské štáty musieť:

- uplatňovať vnútroštátne postupy vedúce k flexibilitate, ktoré schválila Európska Rada, znížiť segmentáciu trhu práce a uľahčiť prechody, ako aj uľahčiť zosúladenie profesionálneho a rodinného života,
- skúmať a pravidelne monitorovať účinnosť daňových a sociálnych systémov, pričom je potrebné brať mimoriadny ohľad najmä na ľudí s nízkym vzdelaním a zároveň odstrániť prekážky, ktoré odrádzajú ľudí od samostatnej zárobkovej činnosti,
- podporovať nové spôsoby nastolenia rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a politiky zamerané na aktívne starnutie a zvyšovať rodovú rovnosť,
- podporovať a monitorovať účinné uplatňovanie výsledkov sociálneho dialógu,

- výrazne podporovať vykonávanie európskeho rámca pre kvalifikáciu prostredníctvom vytvárania vnútroštátnych rámcov pre kvalifikáciu,
- zabezpečiť, aby znalosti nevyhnutné na začlenenie sa do ďalšieho vzdelávania a trhu práce boli získané a uznané v rámci všeobecného, odborného a vyššieho vzdelávania ako aj vzdelávania dospelých, vrátane neformálneho a informálneho vzdelávania,
- vytvoriť partnerstvá medzi svetom vzdelávania/odbornej prípravy a svetom práce, predovšetkým pomocou zapojenia sociálnych partnerov do plánovania poskytovania vzdelávania a odbornej prípravy.

V intenciách Lisabonskej zmluvy pokračoval tzv. *Kodanský proces*.

Kodanský proces možno charakterizovať ako príspevok odborného vzdelávania a prípravy (OVP) k výzvam identifikovaným v lisabonskej stratégii. Názov sa odvíja od stretnutia 29.-30. novembra 2002 v Kodani, na ktorom sa ministri zodpovední za odborné vzdelávanie v členských štátoch EÚ, kandidátskych krajinách, krajinách Európskej zóny voľného obchodu (EZVO) a Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), európski sociálni partneri a Európska komisia dohodli na prioritách a stratégiách pre zlepšenie výkonnosti, kvality a príťažlivosti OVP a schválili dokument známy pod názvom Kodanská deklarácia.

Kodanská deklarácia vytýčila priority a stratégie pre zlepšenie výkonnosti, kvality a príťažlivosti odborného vzdelávania a prípravy. Hlavným cieľom mala byť podpora vzájomnej dôvery, transparentnosti a uznávania kompetencií a kvalifikácií na zvýšenie mobility a prístupu k celoživotnému vzdelávaniu.

Prijatím podrobného programu ďalších krokov na dosiahnutie cieľov systémov vzdelávania a odbornej prípravy v Európe bol ustanovený nový strategický a koherentný rámec Spoločenstva pre oblasť vzdelávania a odbornej prípravy známy pod názvom Vzdelávanie a odborná príprava 2010 (anglicky Education and Training 2010).

Aktivity v oblasti vzdelávania v EÚ sú známe už niekoľko desaťročí. Experti na vzdelávanie a ďalšie zainteresované strany takisto prevzali iniciatívu na podporu mainstreamingu BOZP do vzdelávania. V roku 2003 Medzinárodné združenie sociálneho zabezpečenia (ISSA) založilo sekciu "Vzdelávanie a odborná príprava v oblasti prevencie" ako súčasť svojich preventívnych činností v oblasti pracovných rizík. Sekcia ISSA sa zameriava na formulovanie kľúčových bodov pre rozvoj kultúry prevencie, ktorá sa zameriava na celkový prístup školy.

Berlínska deklarácia o rozvoji kultúry prevencie zdravia a bezpečnosti „Od školy do práce“ prijatá v roku 2006 zohľadňuje deti a mladých ľudí vo vzdelávaní alebo odbornej príprave a mladých odborníkov ako dôležité cieľové skupiny. V rovnakom znení sa v rámci 4. medzinárodného seminára sekcie prijala Lisabonská charta o vzdelávaní a odbornej príprave v oblasti prevencie v roku 2009. Charta uznáva dôležitosť vzdelávania v oblasti zdravia a bezpečnosti s cieľom zabrániť mladým ľuďom pred vysokými rizikami v práci a následne odstrániť zdroj nerovnosti medzi generáciami a nalieha na podporu kultúry prevencie.

Stratégia Európskej únie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci označila vzdelávanie a kultúru prevencie ako kľúčové faktory udržiavania a zlepšovania kvality práce. Na podporu tejto stratégie Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci uverejnila správu pod názvom *„Široké zavádzanie bezpečnosti a ochrany zdravia do vzdelávania: Dobrá prax v škole a v odbornom vzdelávaní*, ktorá poskytuje komplexný prehľad príkladov dobrej praxe z celej Európy a načrtáva kroky na ceste k systematickej stratégii integrácie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP) do vzdelávania a zvyšovania kvalifikácie.

Zdravie a bezpečnosť pri práci: Nový strategický rámec EÚ na roky 2014 – 2020 identifikuje kľúčové výzvy a strategické ciele v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a predstavuje kľúčové opatrenia a nástroje na riešenie týchto výziev. Cieľom tohto rámca je v súlade so stratégiou Európa 2020 zabezpečiť, aby EÚ aj naďalej zohrávala vedúcu úlohu pri presadzovaní vysokých noriem v oblasti pracovných podmienok v Európe i na medzinárodnej úrovni.

Jednou z významných oblastí sociálnej politiky štátov Európskej únie je problematika dodržiavania bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Predmetom výučby na školách pripravujúcich žiakov a študentov na výkon povolania by mala byť problematika bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a metódy prevencie rizík. Vzdelávanie a odborná príprava k BOZP je nástrojom systematického utvárania a rozvíjania odborných vedomostí a zručností.

To vyžaduje prácu nielen na obsahu vyučovania, ale aj na miestach, kde sa vyučovanie uskutočňuje. Prostredie, v ktorom sú deti a mladí ľudia vzdelaní, by malo byť príkladom. Po prvé, vzdelávacie zariadenia by mali byť zdravé a bezpečné. Žiaci a študenti sa potom môžu zapojiť do komplexnejšieho prístupu zahŕňajúceho nielen zariadenia a vybavenie, ale aj postupy, riadenie a kultúru vzdelávacej inštitúcie. Žiaci by mali hrať aktívnu úlohu v aspektoch zdravia a bezpečnosti svojho školského prostredia ako súčasť vzdelávania a takisto,

aby sa cítili zodpovední za svoje životné prostredie a ako sa riadia a cítia motivovaní hrať svoju úlohu v bezpečnosti a zdraví škôl. Tento prístup „celej školy“ je podrobnejšie opísaný v tejto správe.

2.1 Celoplošný – celoškolský prístup k BOZP (podľa materiálov EU OSHA)

Celoškolský prístup k BOZP

- prepája vzdelávanie o rizikách s riadením bezpečnosti a zdravia v školách tak pre žiakov, ako aj pre zamestnancov,
- spája vzdelávanie o rizikách, zdravotnú výchovu, riadenie bezpečnosti a koncept zdravej školy,
- aktívne zapája zamestnancov a žiakov do riadenia bezpečnosti školy,
- školí a zapája učiteľov do riadenia BOZP v ich školách, čím zlepšuje ich porozumenie BOZP a rozvíja ich praktické zručnosti, čo následne zlepšuje ich schopnosti poskytovať vzdelávanie o rizikách ich žiakom,
- rozvíja porozumenie študentov oblasti BOZP a jej dôležitosti názornými príkladmi
- zapája žiakov do identifikácie nebezpečenstiev a navrhovania riešení, čo rozvíja ich zručnosti a dáva im pocit zodpovednosti za bezpečnostné pravidlá školy,
- integruje vzdelávanie o rizikách a bezpečnosti a ochrane zdravia v rámci školy do všetkých aktivít v rámci školy a do spôsobu, akým škola funguje, čím sa stáva súčasťou školského života. Nie je to žiadny doplnok alebo niečo mimoriadne.

Celkové závery

Tieto prípady ukazujú, ako možno **v praxi prepojiť vzdelávanie o rizikách a riadenie bezpečnosti**. Toto pomáha žiakom a študentom rozvíjať svoje vedomosti a schopnosti v oblasti identifikácie rizík a ich efektívnejšieho riadenia. Taktiež sa takto rozvíjajú ich zručnosti v oblasti preberania zodpovednosti a zapájania sa do diania vo všeobecnosti. Čo sa týka škôl, ak majú žiakov a študentov zapojených do riadenia rizík v ich vlastnom prostredí, **pomáha im to plniť si povinnosti** v oblasti riadenia BOZP, či už v rámci školy ako celku alebo v prípade špecifických rizík, ako je napríklad násilie voči zamestnancom.

Školenie a zapájanie učiteľov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v školách im pomáha nadobudnúť vedomosti a sebadôveru potrebné na učenie žiakov o rizikách. **To, keď vedenie školy ide príkladom** a dáva najavo svoje odhodlanie zaistiť zdravé a bezpečné

školské prostredie, je dôležité tak pre učiteľov, ako aj žiakov. Naopak, ak sa vzdelávanie o rizikách realizuje v rozpadávajúcej sa škole alebo v atmosfére šikanovania zamestnancov či žiakov, potom získané vedomosti neprekročia prah triedy a v ďalšej generácii pracujúcich sa nerozvinie kultúra bezpečnosti.

Niekedy je najlepší **prístup po jednotlivých krokoch** a **zásahy musia byť prispôbené** kontextu danej školy. Skúsenosti získané pri riešení jednej záležitosti, napríklad násilia žiakov na zamestnancoch alebo žiakoch, sa môžu preniesť na širšie projekty.

Externá podpora v podobe programov, zdrojov a poradenstva je dôležitá pre pomoc školám, ktoré chcú začať. ***Orgány BOZP môžu využívať svoje aktivity na podporu implementácie právnych predpisov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v školách ako účinný prostriedok na podporu vzdelávania o rizikách na školách.***

Ako vo všetkých oblastiach BOZP, **úspech je s najväčšou pravdepodobnosťou dosiahnuteľný tam, kde sa podieľajú zamestnanci, vedúci učelia a v tomto prípade aj žiaci a rodičia** na vypracovaní a realizácii riešení. Pozitívne postoje a skúsenosti s účasťou a angažovanosťou v BOZP, ktoré sú kľúčovými zložkami dobrej kultúry bezpečnosti, sa na školách môžu rozvíjať prostredníctvom aktívneho zapájania žiakov vhodnými spôsobmi do riadenia bezpečnosti na ich školách, ako to napríklad požaduje Švédsko.

Využívanie **expertov na oblasti zdravia a bezpečnosti v školách alebo externých učiteľov pracujúcich na rôznych miestach** môže predstavovať účinný spôsob, ako rozvíjať odbornosť a stimulovať aktivitu.

Na školy sa kladie veľa požiadaviek. Preto sú **zvlášť dôležité synergie, ktoré školám pomáhajú dosiahnuť viac než jeden cieľ naraz**. To je prípad, keď sa vzdelávanie o riziku kombinuje s riadením bezpečnosti školy alebo v situáciách, keď sú obe začlenené do programu zdravia školy a zdravotnej výchovy. Okrem toho môžu synergie fungovať nad rámec školy, ako to možno vidieť v prípade, kedy vodiči a žiaci spoločne riešia problém násilia v školských autobusoch.

Celoškolský **program zdravých škôl predstavuje vhodný rámec na zahrnutie vzdelávania o rizikách a vytvorenie bezpečných a zdravých škôl**, ako to požaduje legislatíva v oblasti BOZP. Prevencia **šikanovania a obťažovania** je osobitnou oblasťou prekrývania podpory duševného zdravia a BOZP na školách a taktiež je oblasťou, ktorá vyžaduje celoškolský prístup zameraný na dôstojnosť a rešpektovanie zamestnancov a žiakov. Existuje veľa priestoru na prepájanie zdravia, bezpečnosti a pohody v škole s **otázkami trvalo udržateľného rozvoja / životného prostredia** a ich výučby na škole, pričom sa tu tiež podporuje celoškolský prístup. Preto by mal byť celoškolský prístup prostriedkom spájania

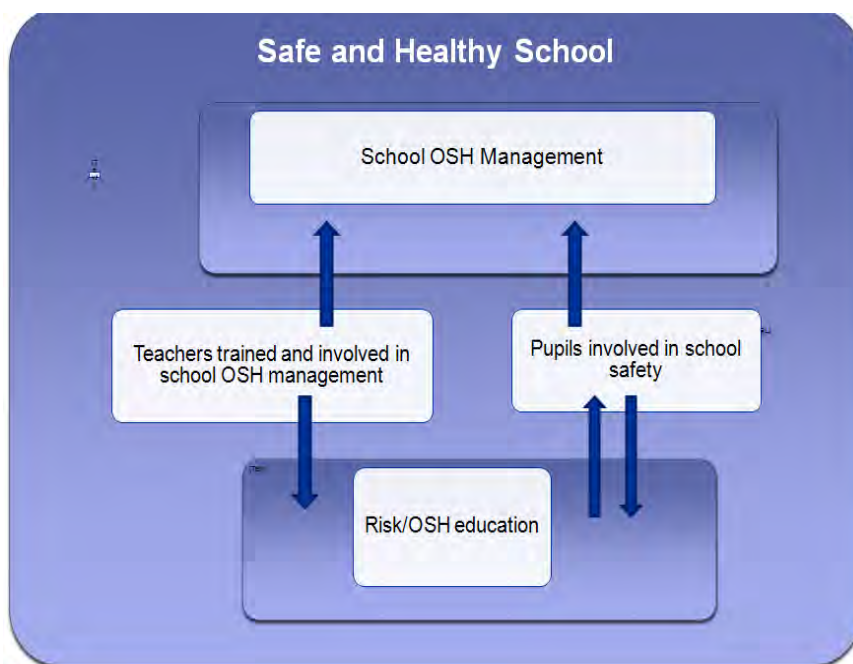
rôznych oblastí záujmu, ktoré sa vyskytujú v tejto správe: bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, verejného zdravia a prevencie úrazov a trvalo udržateľného rozvoja.

Na dosiahnutie takéhoto „kombinovaného“ celoškolského prístupu je potrebná úzka **spolupráca medzi oblasťou BOZP, týmito ostatnými oblasťami politiky a vzdelávacou politikou** s cieľom rozvinúť spoločné prístupy, ktoré budú pre školy vhodné a praktické na realizáciu.

Sú potrebné nástroje, ktoré pomôžu školám uplatniť integrovaný prístup, nielen nástroje kombinujúce vzdelávanie o rizikách a riadenie BOZP, ale aj nástroje, ktoré ich vedú k uplatneniu „kombinovaného“ celoškolského prístupu.

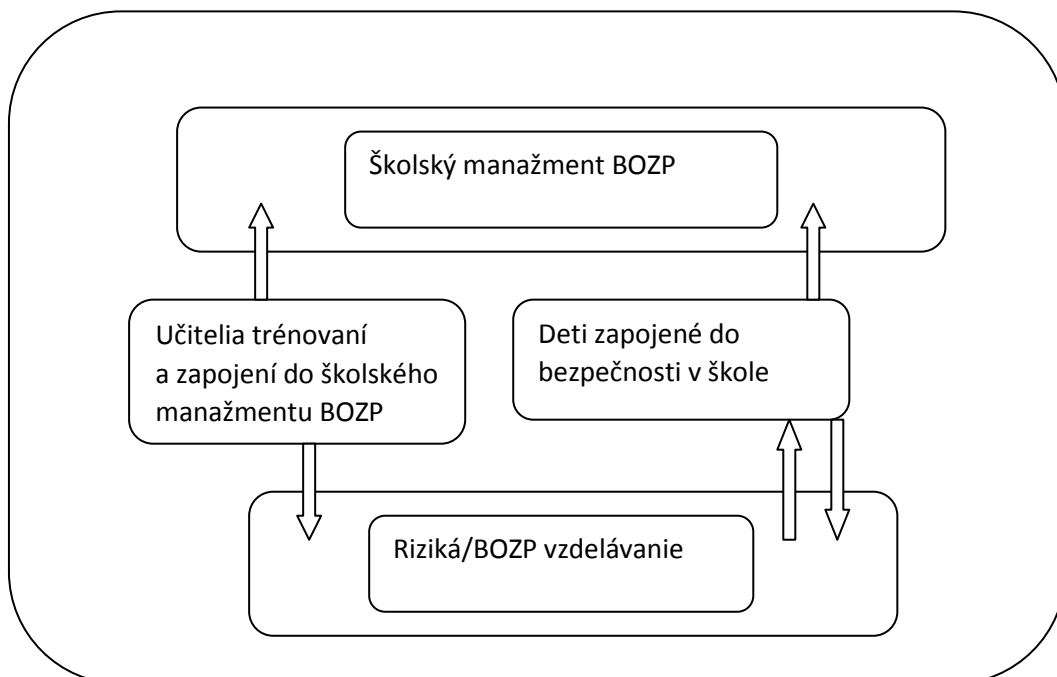
Nakoniec, ide o novo vznikajúcu oblasť, preto je veľmi dôležitá **nepretržitá výmena a zdieľanie postupov**, a to aj na miestnej úrovni. Vytváranie sietí na miestnej úrovni môže byť kľúčové na získanie podpory, ako aj informácií a nápadov. Modely celoškolského prístupu sú znázornené na obrázkoch č. 2, 3, 4.

Obr. č. 2 Model „kombinovaného“ celoškolského prístupu



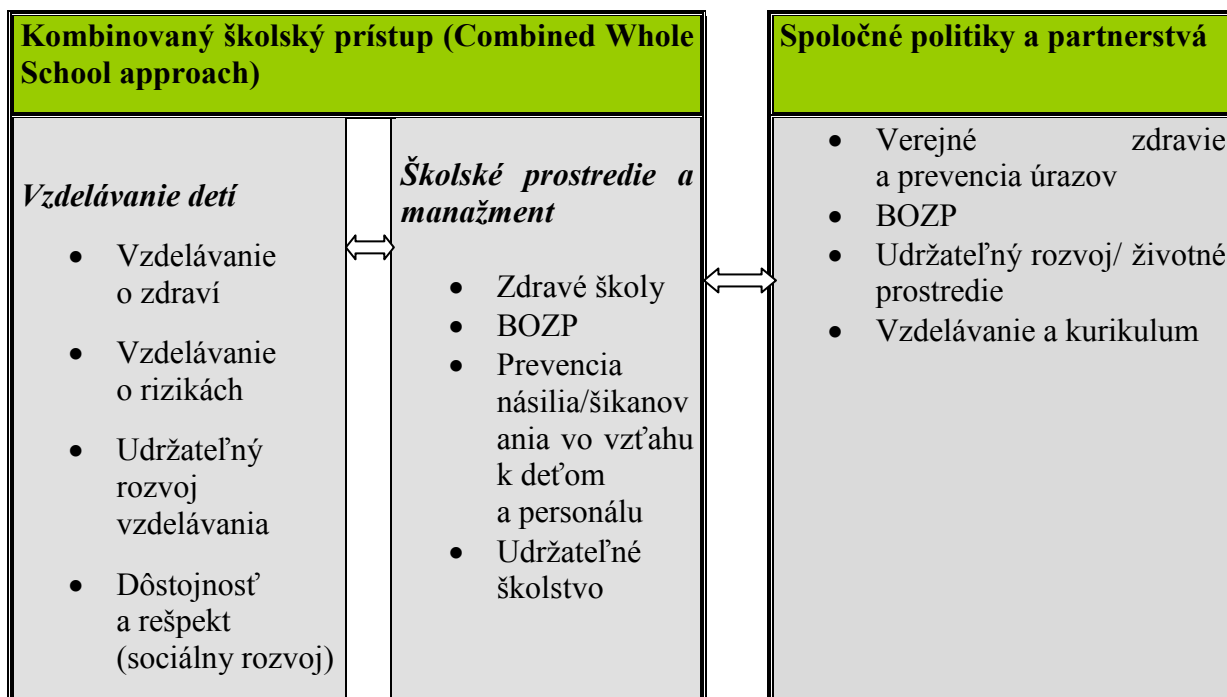
zdroj: EU OSHA, Bilbao

Obr. č. 3 Slovenská verzia celoškolského prístupu



zdroj: vlastné spracovanie

Obr. č. 4 Model Celoškolského prístupu k BOZP v EÚ



zdroj: EU OSHA, Bilbao

3. BOZP v učebných osnovách - požiadavky a aktivity členských štátov EÚ

Spolupráca v oblasti vzdelávania na európskej úrovni vedie k zblíženiu základných predmetov a vzdelávacích cieľov na školách naprieč členskými štátmi. Vzdelávanie o rizikách a vzdelávanie o BOZP vo všeobecnosti nie sú považované za samostatné predmety; namiesto toho sa využívajú rôzne príležitosti začleniť ich do vzdelávacích cieľov iných relevantných predmetov v učebných osnovách, ako napríklad do prírodných vied, telesnej výchovy, zdravotnej výchovy a občianskej výchovy. Preto je dôležité vypracovať vzdelávacie ciele v oblasti vzdelávania o rizikách a BOZP pre základné predmety učebných osnov pre rôzne vekové kategórie.

Integrácia BOZP do učebných osnov

Integrácia BOZP ako povinného problému do všeobecných učebných osnov je zodpovednosťou národných vzdelávacích orgánov. Vo všeobecnosti sa považuje za výhodné mať bezpečnosť a zdravie ako medzikurikulárny predmet ako súčasť stratégie celoživotného vzdelávania s cieľom udržateľne ovplyvniť kľúčové kompetencie a postoje. Okrem toho je žiaduce skúsenosti založené na učení a dialóg medzi učiteľom a študentom. Ale aj keď bezpečnosť a zdravie nie sú súčasťou všeobecných učebných osnov, jednotlivé materské školy, základné školy, či univerzita sa môžu rozhodnúť o integrácii častí tam, kde sa to týka, napr. modulov týkajúcich sa bezpečnosti pri telesnej výchove, bezpečnej manipulácie s nebezpečnými látkami, bezpečnosti v remeselníckych prácach alebo inžinierskych lekcií alebo všeobecných otázok, ako je bezpečná ručná manipulácia alebo ergonómia na pracovisku. Takéto moduly by mali byť opäť povinné pre všetkých žiakov a študentov, aby sa s nimi zoznámili všetci žiaci a študenti.

BOZP v učebných osnovách by mali zohľadňovať postoje a hodnoty, ako aj zručnosti a kompetencie študentov. Informovanosť o rizikách a rizikách, ako sa vyhnúť ich realizácii prostredníctvom organizovania životného prostredia a modelu správania, by mali byť súčasťou vzdelávania v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia. Školenie by malo zahŕňať aj právne predpisy, zdroje informácií a všeobecné pojmy a terminológiu bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Pri zavádzaní vzdelávania v oblasti rizík a BOZP do učebných osnov sa často uplatňuje silný partnerský princíp so zapojením takých orgánov ako sú orgány BOZP, ministerstvá školstva a úrady pre učebné osnovy. Keďže sa štátne učebné osnovy sa menia a vyvíjajú, orgány BOZP tiež musia byť schopné tento proces ovplyvniť vo fáze návrhov. Na národnej a regionálnej úrovni sa v členských štátoch vytvorilo množstvo inovatívnych zdrojov na podporu výučby. Najužitočnejšie budú učebné zdroje a výučbové plány na úrovni tried, ktoré sú prepojené s učebnými osnovami.

V niektorých členských štátoch, ako napríklad vo Švédsku, sa uplatňujú integrované prístupy, kde je výučba o rizikách prepojená s bezpečným vzdelávacím prostredím pre učiteľov a žiakov, ako aj so zdravím žiakov v škole. Niektoré iniciatívy podporujú propagáciu vzdelávania o rizikách na školách, pričom zároveň poskytujú školám podporu na zlepšenie bezpečnosti v školských budovách.

Žiaci sa môžu aktívne zapájať do otázok bezpečnosti škôl, napríklad prostredníctvom určenia zástupcov žiakov v oblasti bezpečnosti – čo predstavuje v niektorých členských štátoch právnu požiadavku – a zapojenia žiakov do identifikovania nebezpečenstiev na školách.

Hoci je pre učiteľov k dispozícii niekoľko vynikajúcich učebných zdrojov, oveľa menej pozornosti sa venovalo príprave samotných učiteľov. Je zrejmé, že učitelia potrebujú odbornú prípravu na to, aby vedeli vyučovať o rizikách a ak takéto školenia nemajú k dispozícii – pričom vzdelávanie o rizikách je len jednou z možností v rámci učebných osnov, z ktorých si možno vybrať – môžu sa zdráhať pokúšať sa o nich učiť a vyberú si tému, v ktorej sa cítia istejší, dokonca aj vtedy, ak majú k dispozícii dobré učebné zdroje. Preto sú pre súčasných učiteľov potrebné školiace programy a vzdelávanie o BOZP a o rizikách musí byť zahrnuté do učebných osnov školiacich kurzov pre budúcich učiteľov.

Túto prípravu potrebujú učitelia na všetkých úrovniach vzdelávania. Avšak formálne začlenenie vzdelávania o rizikách do učebných osnov pre učiteľov bude pre komunitu v oblasti BOZP pravdepodobne náročnou úlohou. Najväčšou výzvou je začleniť výučbu o BOZP do bežného univerzitného vzdelávania s cieľom osloviť budúcich inžinierov, architektov, zdravotníckych pracovníkov, obchodníkov, manažérov atď. Začleňovanie BOZP do univerzitných kurzov je najmenej rozvinutou oblasťou z viacerých dôvodov, vrátane chýbajúcej priamej štátnej kontroly nad vysokoškolským vzdelávaním. Kroky na začlenenie BOZP do relevantných kurzov, ako napríklad do technických odborov či štúdií obchodného

podnikania sú preto ad hoc a často závisia od záujmu konkrétnych vysokoškolských pedagógov alebo jej konkrétnych zástancov v rámci profesijných orgánov.

Vysokoškolských pedagógov treba presvedčiť o potrebe zaradiť BOZP do kurzov. Taktiež potrebujú príslušné materiály. Napriek tomu existujú určité príklady osvedčených postupov, napríklad v oblasti technických odborov.

Príklady kompetencií žiakov stanovených pre študijné predmety, ktoré môžu súvisieť so vzdelávaním v oblasti rizík

Príklady osobných a sociálnych kompetencií

- získať a demonštrovať zručnosti v oblasti bezpečnosti
- prevziať zodpovednosť
- byť schopný/á požiadať o pomoc
- vybudovať si sebadôveru pri poskytovaní rád
- poradiť si s nepotrebnými stereotypmi a tlakmi
- rozpoznať riziko a zvoliť si bezpečnejšie možnosti

Príklady kompetencií v oblasti zdravia

- byť schopný poskytnúť prvú pomoc
- podporovať zdravý životný štýl

Príklady občianskych zručností

- rozumieť potrebe pravidiel
- podieľať sa na tvorbe a zmene pravidiel
- skúmať lokálne a aktuálne témy a diskutovať o nich
- zvažovať spoločenské a morálne dilemy
- podieľať sa na rozhodovaní

Príklady kariérneho vzdelávania

- spoznávať ľudí s rôznymi pracovnými rolami a zručnosťami a rozprávať sa s nimi
- identifikovať vlastné schopnosti a dosiahnuté úspechy
- premýšľať o spôsoboch ďalšieho rozvoja týchto zručností

Príklady kompetencií špecifických pre vzdelávanie v oblasti rizík, napr. ako súčasť praktických študijných predmetov

- vedieť o nebezpečenstvách, rizikách a riadení rizík

- rozpoznať nebezpečenstvá, posúdiť následné riziká a podniknúť kroky na riadenie rizík pre seba a ostatných
- používať informácie na posúdenie okamžitých a kumulatívnych rizík
- riadiť svoje životné prostredie s cieľom zabezpečiť zdravie a bezpečnosť pre seba a ostatných
- vedieť vysvetliť kroky, ktoré podnikli s cieľom riadiť riziká

Niektoré faktory pre úspešnosť začlenenia BOZP do učebných osnov

- Urobiť jasný záväzok a poskytnúť primerané zdroje.
- Stanoviť ciele začlenenia BOZP do vzdelávania v národnej stratégii BOZP.
- Založiť aktivity na výskume toho, čo sa odohráva v realite, čo sa dá realisticky dosiahnuť, čo funguje najlepšie atď.
- Rozvíjať úzku spoluprácu so vzdelávacími orgánmi a najmä s úradmi pre učebné osnovy.
- Identifikovať príležitosti v učebných osnovách a snažiť sa ovplyvňovať učebné osnovy pri ich zmenách a vývoji.
- Prispôbovať návrhy a iniciatívy základným učebným osnovám a súčasnej pedagogickej politike a metódam, vrátane integrácie vzdelávania o rizikách do povinných aj nepovinných predmetov učebných osnov. Medzi kľúčové oblasti integrácie patria rámce pre osobnostné, zdravotné, sociálne a občianske vzdelávanie. Vzdelávanie o rizikách by sa tiež malo začleniť do programov na podporu zdravia na školách („zdravé školy“).
- Rozvíjať vzdelávacie ciele pre vzdelávanie o BOZP a o rizikách pre príslušné predmety v rámci učebných osnov zodpovedajúce veku a schopnostiam detí a mládeže. Zamerať vzdelávacie ciele na rozvíjanie chápania rizík, vrátane rozpoznania nebezpečenstva, hodnotenia rizík a rozvoja informovaného bezpečnejšieho správania.
- Zabezpečiť zdroje pre vzdelávanie v oblasti BOZP/rizík vhodné pre rôzne študijné predmety a vekové úrovne.

- Zabezpečiť odborný rozvoj v oblasti vzdelávania o rizikách pre učiteľov a školiteľov.
- Školenie je potrebné pre učiteľov na všetkých úrovniach, a to ako súčasť odborného rozvoja aj (súčasných) učiacich učiteľov, aj v programoch vzdelávania budúcich učiteľov.
- Zvážiť potreby iných osôb zapojených do vzdelávania, ako sú osoby zapojené do riadenia škôl a aj rodičia.
- Rozvíjať partnerstvá s kľúčovými propagátormi vzdelávania v oblasti rizík s cieľom dosiahnuť konzistentný prístup a vyhnúť sa duplicitám.
- Overiť fungovanie iniciatív v praxi, monitorovať a preveriť dosiahnutý pokrok.
- Vymieňať si skúsenosti a vytvárať siete.
- Začleniť vzdelávanie o rizikách do celoškolského prístupu k bezpečnosti a riziku. Tento prístup by mal zahŕňať aj bezpečné vzdelávacie prostredie pre žiakov, aj zdravie a bezpečnosť zamestnancov. Toto následne prepojiť s iniciatívami „zdravá škola“.

Čo je to začleňovanie?

Začleňovanie vo vzťahu k zdraviu a bezpečnosti znamená urobiť z princípov riadenia rizík a „uvažovania o BOZP“ neoddeliteľnú súčasť spôsobu prijímania rozhodnutí a opatrení na pracovisku, aby zdravie a bezpečnosť neboli len „doplňkom“. Je to súčasťou rozvoja dobrej kultúry BOZP. Dosiahnuť sa to dá jednoduchšie, ak pracovníci a zamestnanci už prídu na pracovisko s dobrým porozumením BOZP a rozvinutou kultúrou „prevencie rizík“. Toto je ešte dôležitejšie v čase, keď sa pracovný svet rýchlo mení. Existujú nové formy organizácie práce, nové technológie a nové zmluvné vzťahy vedúce k stále zložitejším pracovným prostrediam, čo všetko má dôsledky na riadenie rizík. Integrovanie a začleňovanie BOZP do vzdelávania tvorí kľúčovú časť rozvoja kultúry prevencie tým, že deti a mládež sa učia žiť a pracovať bezpečne. Vzdelávanie o rizikách by malo byť systematicky začlenené do vzdelávania na všetkých úrovniach, aby si mladí ľudia uvedomili túto problematiku, pochopili tieto témy a zmenili postoje budúcich generácií. BOZP je potrebné začleňovať do vzdelávania

preto, aby boli mladí ľudia skutočne informovaní o základných princípoch uvedomovania si rizík a ich prevencii pred tým, než vstúpia do pracovného sveta.

Vzdelávanie na všetkých úrovniach, od úrovne jaslí po vysokoškolské vzdelávanie môže zohrávať kľúčovú úlohu pri posilňovaní kultúry prevencie. Ale tam by sa to nemalo zastaviť. Vzdelávanie o zdraví a bezpečnosti by malo byť súčasťou procesu celoživotného vzdelávania od predškolského veku. Začleňovanie BOZP do vzdelávania znamená integrovanie jednej oblasti politiky – bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci – do druhej oblasti politiky – vzdelávania. To znamená, že spolu musia komunikovať a prijímať spoločné opatrenia rozdielne systémy s rozdielnymi inštitúciami a rozdielnym myslením.

Vzdelávanie o rizikách by malo v prvom rade viesť deti k uvedomeniu si toho, čo je v ich prostredí (doma, v škole, pri hraní) nebezpečné a čo by mali urobiť, aby boli oni a ľudia okolo nich vo väčšom bezpečí. Ako dieťa rastie, mali by sa rozvíjať aj jeho znalosti vyhodnocovania a riadenia rizík. Keď si mladí ľudia vyberajú svoje povolania, ich vzdelávanie o rizikách by sa malo stať špecializovanejším, aby pokrývalo tie otázky BOZP, ktoré súvisia s ich zvoleným budúcim povoláním. Je dôležité mať na pamäti, že vzdelávanie o rizikách nie je o izolovaní detí a mládeže od všetkých potenciálnych nebezpečenstiev, ale o tom, vyzbrojiť ich schopnosťami riešiť situácie bezpečne.

Začleňovať alebo integrovať bezpečnosť a zdravie do vzdelávania a školenia znamená:

- učiť deti a mládež o postojoch a správaní v oblasti bezpečnosti a zdravia a rozvíjať ich vedomosti o rizikách a prevencii rizík;
- zaisťovať bezpečnosť a zdravie zamestnancov a študentov vo vzdelávacích inštitúciách a propagovať kultúru prevencie.

Podpora zdravia a bezpečné vzdelávacie prostredia — súčasť globálneho prístupu začleňovania

Téma verejného zdravia sa tiež začleňuje do vzdelávania v mnohých členských štátoch, napríklad prostredníctvom zahrnutia tém „zdravého životného štýlu“ do učebných osnov a širšou iniciatívou škôl podporujúcich zdravie. Existuje tu zrejme prekrytie s vyučovaním o rizikách a tieto dve iniciatívy by sa mali navzájom dopĺňať a spolupracovať, vid' aj časť o sieťach EÚ/ Európskej sieti pre školy podporujúce zdravie.

Bezpečné vzdelávacie prostredia: školy a vysoké školy majú tiež povinnosť zaistiť bezpečné pracovisko pre svojich zamestnancov a stále viac sa uznáva, že vytvorenie bezpečného a zdravého vzdelávacieho prostredia môže sa môže využiť na podporu vzdelávania žiakov o rizikách. Príklady nájdete v časti „Horúca téma č. 2 — bezpečné školy“ na internetovej stránke ENETOSH http://www.enetosh.net/webcom/show_article.php/c-29/nr-56/p-1/i.html. V ideálnom prípade by sa mal prijať integrovaný prístup, v rámci ktorého sú prepojené všetky tri oblasti (podpora zdravia, vzdelávanie o rizikách a bezpečné školské prostredie), ako je znázornené na obrázku 2:

Čo je to zdravie a bezpečnosť v učebných osnovách?

V členských štátoch sa vzdelávacie ciele alebo výsledky stanovujú v rámci učebných osnov z hľadiska: postojov a sklonov k chovaniu alebo chovania; vedomostí a porozumenia; a zručností alebo kompetencií (alebo z hľadiska toho, čo študujúci robí, je schopný robiť a čo vie a čomu rozumie).

Národná rada pre učebné osnovy a hodnotenie (NCCA) v Írsku naznačuje, že čo sa týka zdravia a bezpečnosti v učebných osnovách, ideálnym výsledkom by bolo „vyvolanie určitých sklonov konať a postojov k“ otázkam zdravia a bezpečnosti, ako je predchádzanie úrazom, vyhodnocovanie rizík a informovanosť o nebezpečenstvách. Aby bolo pre študujúceho možné konať v súlade s týmito sklonmi a postojmi, nevyhnutné sú aj určité zručnosti a kompetencie potrebné na dosiahnutie zdravia a bezpečia. A aby mohli uplatniť tieto sklony k správaniu a postoje a využiť tieto zručnosti a kompetencie, študujúci musia nadobudnúť určité informácie, znalosti a porozumenie. Podľa NCCA sa BOZP v učebných osnovách zameriava na:

- podporu „kultúry prevencie“ u mládeže a ocenenie ústredného postavenia ľudského chovania pri predchádzaní úrazom;
- podporu porozumeniu vyhodnocovaniu rizík a rozumného prístupu k nemu;
- vytváranie povedomia o nebezpečenstvách;
- umožnenie identifikácie a používania kontrolných mechanizmov na predchádzanie úrazom;
- pochopenie kľúčových pojmov a terminológie v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti;
- základné znalosti právnych predpisov v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti;

- vedomosti o tom, kde získavať príslušné informácie;
- osobitné aspekty predmetov a vzdelávacích programov, ako napríklad ručná manipulácia, ergonómia, chemická bezpečnosť atď.;
- začlenenie zaoberania sa problematikou zdravia a bezpečnosti do vzdelávacích aktivít súvisiacich s pracovnými skúsenosťami, prípravou na pracovný svet a prechod do pracovného života. (NCCA, Mapovanie zdravia a bezpečnosti v učebných osnovách (Mapping Health and Safety in the Curriculum), Írsko, 2007)

Potreba medziodborového prístupu a vzdelávania orientovaného na získavanie skúseností

Zabezpečovanie zdrojov a kampaní na vyučovanie o bezpečnosti a rizikách je síce potrebné, ale nie postačujúce na zaistenie toho, aby sa vzdelávanie o BOZP a rizikách poskytovalo v školách systematicky a konzistentne. Táto téma musí byť zakotvená aj v učebných osnovách, a to prostredníctvom integrovaného prístupu naprieč učebnými osnovami, ktorý sa zameriava na získavanie potrebných zručností.

Pri predchádzajúcich aktivitách Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci v oblasti začleňovania témy bezpečnosti a zdravia do učebných osnov sa zistilo, že integrovanie bezpečnosti a zdravia do učebných osnov škôl a odborného vzdelávania je hlavnou úlohou. Takisto sa zistilo, že spôsob, akým sa táto úloha plní, sa za posledných 20 rokov zmenil. V súčasnosti sa spôsob, akým sa BOZP a vzdelávanie o rizikách začleňuje do učebných osnov, zakladá hlavne na:

- integrovaní BOZP ako prierezovej témy do rôznych predmetov a naprieč rôznymi úrovňami vzdelávania – BOZP už nie je témou, ktorou sa študenti zaoberajú primárne na hodinách prírodných vied, ale môže byť napríklad aj súčasťou výučby jazykov a literatúry;
- rozvíjaní kľúčových kompetencií v oblasti BOZP u žiakov a študentov – zameranie sa presunulo od „vyučovania“ znalostí o BOZP „jednosmerným systémom“ k zážitkovému učeniu a dialógu medzi žiakmi a študentmi a ich učiteľmi.

Tento prehľad potvrdzuje predchádzajúce zistenia týkajúce sa rozsahu úlohy začleňovania BOZP do učebných osnov a prijatého prístupu.

Začlenenie BOZP do hlavných kompetencií podľa učebných osnov

Dôležitým dôvodom, prečo sa tieto prístupy uplatňujú, je to, že toto je smer, ktorým sa vzdelávacie prístupy a metódy pohli vo všeobecnosti. V súčasnosti vzdelávacie ciele zahŕňajú nadobúdanie zručností, schopností, postojov a správania, nie len čisté memorovanie informácií. Učebné osnovy sa zakladajú na kľúčových predmetoch, do ktorých sa môžu zahrnúť rôzne témy, a na rozvíjaní kompetencií žiakov: pre každú tému a na každom stupni vzdelávania sa stanovujú kompetencie a rozvojové ciele, ktoré zahŕňajú výsledky v oblasti postojov, vedomostí a správania.

Čo sa týka začlenenia BOZP do školských osnov, po prvé, v časovom harmonograme je obmedzený priestor pre ďalšie kľúčové predmety, takže je nerealistické domnievať sa, že by ministerstvá školstva zaradili vzdelávanie o rizikách ako kľúčový predmet.

Po druhé, dobré zdravie a bezpečnosť sú praktickými záležitosťami – poznatky musia byť aplikované. Takže učenie je často zmysluplnejšie a ponaučenie sa lepšie získa vtedy, keď je aplikované na inú reálnu a zmysluplnú situáciu, ako sú otázky bezpečnosti v telesnej výchove, používanie počítačov alebo iné praktické aktivity.

Po tretie, témy súvisiace napríklad s rozvíjaním zodpovednosti a správnym konaním dobrého občana sa stali súčasťou kľúčových predmetov osnov. Je dôležité, aby deti rozvíjali takéto hodnoty vo vzťahu k BOZP, najmä s cieľom podporiť kultúru bezpečnosti v práci.

Po štvrté, BOZP je často vnímaná ako dosť nudná téma.

Existuje však príležitosť, ako ju urobiť zaujímavejšou, napríklad urobiť z nej tému maľovania alebo písania nápaditých esejí. Ak sa vzdelávanie v oblasti bezpečnosti v školách realizuje, stále viac sa zameriava na porozumenie rizikám a rozvoj súvisiacich zručností – identifikáciu nebezpečenstiev a vyhodnotenie rizík žiakmi a získavanie vedomostí o tom, čo robiť a na správne konanie po zistení rizika. Je to v súlade so zásadami právnych predpisov v oblasti BOZP a rozvojom kultúry bezpečnosti.

Vzdelávací svet musí byť presvedčený o dôležitosti BOZP

V odvetví BOZP je dobre známe, že bezpečnosť a zdravie budúcich pracovných síl sčasti závisí od začlenenia témy BOZP do ich vzdelávania a že je nevyhnutnou súčasťou rozvoja kultúry bezpečnosti na pracovisku. Preto sa orgány BOZP stávajú čoraz aktívnejšími pri

hľadani vhodného a trvalého miesta pre BOZP v učebných osnovách. Samozrejme, jednou z hlavných úloh je presvedčiť tých, ktorí nastavujú učebné osnovy, o jej dôležitosti, najmä s ohľadom na všetky rozličné subjekty, ktoré budú obhajovať zaradenie ich témy do naprataného školského rozvrhu.

Pokrok je rôzny medzi vzdelávacími stupňami a medzi jednotlivými členskými štátmi

Dosiahol sa určitý pokrok v integrácii BOZP do učebných osnov na všetkých stupňoch vzdelávania, vrátane odborného a vysokoškolského vzdelávania. Pokrok však nie je rovnaký vo všetkých vekových a študijných úrovniach. Členské štáty síce nasledujú zhruba podobné prístupy k tomu, ako a kde začleniť BOZP do učebných osnov, nachádzajú sa ale v rôznych fázach dosahovania tohto cieľa. Členské štáty sa v súčasnosti líšia: v rozsahu, v ktorom sú ciele týkajúce sa BOZP začlenené do vzdelávacích cieľov kľúčových predmetov, v miere povinnosti jej vyučovania, vo výške podpory, ktorú majú učitelia k dispozícii, a to aj z hľadiska explicitných pokynov a usmernení týkajúcich sa vzdelávania o rizikách a učebných osnov a zdrojov pre vyučovanie, ako aj z hľadiska školení dostupných pre učiteľov.

Sieť ENETOSH

V rámci Európskej únie funguje už od roku 2005 sieť ENETOSH - European Network Education and Training in Occupational Safety and Health - Európska sieť pre vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Sieť ponúka prvú a doposiaľ jedinú platformu na systematickú výmenu znalostí o otázkach vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti BOZP. Sieť bola zriadená s finančnou podporou Európskej komisie v rámci programu Leonardo da Vinci v období rokov 2005-2007. Projekt začas s trinástimi partnermi z desiatich krajín. V súčasnej dobe sa zúčastňuje na aktivitách projektu ENETOSH viac ako 80 partnerov z 33 európskych krajín a Južnej Kórey. Sieť koordinuje Inštitút práce a zdravia nemeckého úrazového poistenia (DGUV).

Hlavným princípom práce siete ENETOSH je myšlienka, že bezpečnosť a zdravie sú neoddeliteľnou súčasťou celoživotného vzdelávania, a preto práca zahŕňa všetky oblasti vzdelávania od materskej školy a školy cez odborné vzdelávanie, vysokoškolské vzdelávanie až po ďalšie odborné vzdelávanie.

Cieľové skupiny:

- prednášajúci a inštruktori z úrazových poisťovní v Európe,
- pedagogickí pracovníci v oblasti všeobecného a odborného vzdelávania (vychovávateľky v školách, učitelia, inštruktori, prednášajúci na vysokých školách, lektori),
- multiplikátori a rozhodujúce politické subjekty (zástupcovia združení, ministerstvá, sociálni partneri, Komisia EÚ).

Expertné fóra ENETOSH sú znázornené na obr. č. 5.

Obr. č. 5 Expertné fóra pre rôzne úrovne systému vzdelávania

Odborníci na BOZP	FÓRUM	Pedagogickí odborníci
	Materská škola/škola	
	Základné odborné vzdelávanie	
	Vysokoškolské vzdelávanie	
	Ďalšie odborné vzdelávanie	
	Celoživotné vzdelávanie	

Ciele ENETOSH

Činnosť siete podporuje nasledovné oblasti:

1. Spoločné zabezpečovanie kvality vzdelávania a odbornej prípravy v oblasti BOZP v Európe.
2. Vysoko kvalitné začleňovanie otázok BOZP do systému vzdelávania.
3. Aktívna výmena vedomostí a znalostí medzi oblasťou BOZP a pedagogickými odborníkmi.

Za Slovenskú republiku sa na aktivitách siete ENETOSH zúčastňujú Technická Univerzita v Košiciach a STU Bratislava, Materiálovotechnologická fakulta v Trnave.

Začleňovanie BOZP do vzdelávania

Začleňovanie – alebo zahrnutie – BOZP do vzdelávania znamená systematicky ho zahŕňať do vyučovacích hodín. V ideálnom prípade sa stane súčasťou každodenného života žiakov, rodičov a zamestnancov. Ak sa deti začnú učiť o bezpečnosti a ochrane zdravia tak, ako sa učia čítať a písať, stanú sa prirodzenou súčasťou ich práce, hier a života. Získajú správny postoj k bezpečnosti a ochrane zdravia, ktorý si so sebou ponese počas celého pracovného života. Je lepšie zahrnúť BOZP do jednotlivých predmetov, ako ju vyučovať ako samostatný predmet. Vzdelávanie na základe aktivít a príklady zo skutočného života pomôžu odovzdať deťom a mladým ľuďom toto posolstvo. Kľúčové posolstvá možno pre rôzne vekové skupiny zopakovať rôznymi spôsobmi, či už ide o základné školy alebo stredné odborné školy.

Ideálnym modelom je celoškolský prístup. Zahrnutie BOZP do ďalšieho vzdelávania je ťažšie a menej rozvinuté, najmä na univerzitách. Uplatňuje sa však rovnaký celoinštitucionálny model. K úspešnému zahrnutiu významne prispieva vytváranie sietí a spolupráca s orgánmi BOZP na základe partnerstva.

Výzvy a príležitosti pre začlenenie BOZP do vysokoškolského vzdelávania

(podľa odporúčaní EU OSHA Bilbao)

Výzvy

Je dôležité si uvedomiť určité výzvy súvisiace s procesom začleňovania BOZP do vysokoškolského vzdelávania.

Tieto výzvy zahŕňajú:

- potrebu partnerstiev s jednotlivými univerzitami, fakultami a profesormi;
- presvedčanie profesorov o dôležitosti výučby BOZP;
- vysoké existujúce požiadavky a tlaky na čas študentov;
- nedostatok vhodných materiálov na výučbu BOZP na vysokoškolskej úrovni;
- zavádzanie praktických a aktívnych metód výučby BOZP v prostredí, v ktorom dominujú teoretické metódy výučby;

- spôsob, akým osloviť triedy s vysokým počtom študentov;
- nedostatok vysokoškolských vyučujúcich so skúsenosťami v oblasti BOZP a/alebo aktívnymi a participačnými vzdelávacími zručnosťami;
- zdieľanie vzdelávacích materiálov tam, kde existuje silná tradícia ochrany informácií v kultúre duševného vlastníctva;
- dĺžka doby, ktorá je potrebná na zmeny v učebnom pláne;
- nedostatok finančných zdrojov na rozvoj a poskytovanie vzdelávania v oblasti BOZP na vysokoškolskej úrovni v porovnaní so školskou úrovňou vrátane financovania pilotných projektov;
- rozvoj nových väzieb na úrovni ministerstva tam, kde vysoké školy a iné typy škôl majú na starosti rôzne ministerstvá;
- trvalá potreba zlepšovania kultúry bezpečnosti a ochrany zdravia na vysokých školách.

Kontextové faktory, ktoré uľahčujú integráciu

Zdá sa, že určité kontextové faktory uľahčujú začlenenie BOZP do vysokoškolského vzdelávania.

Činnosť začleňovania je pravdepodobnejšia:

- v oblastiach, v ktorých vnútroštátne právne predpisy týkajúce sa BOZP dávajú určitým odborníkom konkrétnu zodpovednosť, najmä tým, ktorí sú zapojení do projektov inžinierskych stavieb;
- tam, kde sú požiadavky na odbornú prípravu bezpečnostných technikov špecifikované v právnych predpisoch a zahŕňajú štúdium na úrovni vysokej školy;
- tam, kde je katedra vysokej školy na mieste, ktoré sa zaoberá BOZP; toto sa zdá pravdepodobnejšie na technických vysokých školách;
- tam, kde má orgán BOZP alebo orgán zabezpečujúci poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú poškodením zdravia pri práci v oblasti odbornej prípravy úlohu, ktorá by mohla zahŕňať poskytovanie pomoci vysokým školám;

- v tých oblastiach, v ktorých má vysoká škola konkrétne povinnosti týkajúce sa BOZP, napríklad zaistiť bezpečnosť študentov počas laboratórnych cvičení a pri praktickej činnosti.

Nakoniec by cestou vpred malo byť vytvorenie „celouniverzitného“ prístupu k vytvoreniu bezpečného a zdravého pracovného a vzdelávacieho prostredia v kombinácii so vzdelávaním v oblasti rizík. Tento prístup by mal spájať riadenie BOZP pre prevenciu rizík so stúpajúcou informovanosťou a rozvíjajúcimi sa poznatkami, zručnosťami a bezpečnými prístupmi a správaním sa študentov a zamestnancov vrátane profesorov a technického, administratívneho a pomocného personálu. Podpora je potrebná na prenos existujúcich príkladov dobrej praxe a sprostredkovanie na vysokoškolskej úrovni a je potrebná výmena nápadov aj konkrétnych nástrojov.

Príklady žiackych kompetencií pre predmety v učebných osnovách, týkajúce sa vzdelávania o rizikách

Príklady osobných a sociálnych kompetencií:

- nadobudnúť a preukazovať zručnosti v oblasti bezpečnosti;
- prevziať zodpovednosť;
- vedieť požiadať o pomoc;
- nadobudnúť dostatočnú dôveru na poskytovanie rád;
- zvládnuť neužitočné stereotypy a tlaky;
- rozpoznať riziko a prijímať bezpečnejšie riešenia.

Príklady kompetencií v oblasti zdravotníctva:

- vedieť poskytnúť prvú pomoc;
- podporovať zdravý životný štýl.

Príklady občianskych zručností:

- pochopiť potrebu pravidiel;

- zúčastňovať sa na tvorbe a zmene pravidiel;
- skúmať miestne a aktuálne témy a diskutovať o nich;
- uvažovať o spoločenských a morálnych dilemách;
- zúčastňovať sa na rozhodovaní.

Príklady profesijného vzdelávania:

- stretávať sa a hovoriť s ľuďmi s rozličnými pracovnými zaradeniami a zručnosťami;
- identifikovať, aké sú ich vlastné zručnosti a aké dosiahli úspechy;
- rozmyšľať o tom, ako ďalej rozvíjať tieto zručnosti.

Príklady kompetencií, špecifických pre vzdelávanie o rizikách, napr. v rámci praktických predmetov učebných osnov:

- mať vedomosti o nebezpečenstvách, rizikách a kontrole rizík;
- rozpoznať nebezpečenstvá, posúdiť následné riziká a prijať kroky na kontrolu rizík pre seba aj pre ostatných;
- využívať informácie na posúdenie bezprostredných a kumulatívnych rizík;
- riadiť svoje prostredie na zabezpečenie ochrany zdravia a bezpečnosti pre seba aj pre ostatných;
- vysvetliť kroky, ktoré sa prijímajú na kontrolu rizík.

K faktorom úspešnosti pre zavádzanie BOZP do učebných osnov patrí:

- prijať jasný záväzok a poskytnúť vhodné prostriedky;
- stanoviť ciele pre zavádzanie BOZP do vzdelávania v národnej stratégii BOZP;
- zakladať aktivity na skúmaní, čo sa v skutočnosti deje, čo sa dá reálne dosiahnuť, čo funguje najlepšie a pod.;
- rozvíjať úzku spoluprácu s orgánmi v oblasti vzdelávania a najmä s inštitúciami, ktoré sú zodpovedné za prípravu učebných osnov;
- identifikovať možnosti v učebných osnovách a snažiť sa ovplyvniť vývoj a zmeny v osnovách;

- prispôbiť návrhy a iniciatívy základným učebným osnovám a súčasnej politike a metódam výučby, vrátane začlenenia vzdelávania o rizikách v rámci povinných i nepovinných predmetov do učebných osnov.

Kľúčové oblasti začleňovania zahŕňajú rámec pre osobné, zdravotnícke a sociálne vzdelávanie a občiansku náuku. Vzdelávanie o rizikách by sa malo začleniť aj do programov škôl na podporu zdravia (programy „zdravých škôl“);

- rozvíjať učebné ciele vzdelávania v oblasti BOZP a rizík pre príslušné predmety v rámci učebných osnov, prispôbených veku a schopnostiam detí a mladých ľudí; zamerať učebné ciele na rozvoj chápania rizika vrátane rozpoznania nebezpečenstva, hodnotenia rizík a rozvíjania informácií bezpečnejšieho správania;
- poskytnúť prostriedky pre vzdelávanie v oblasti BOZP/rizík, primerané pre rôzne predmety v rámci učebných osnov a vekových úrovní;
- zabezpečiť profesionálny rozvoj v oblasti vzdelávania o rizikách pre učiteľov a školiteľov; odborná príprava je potrebná pre učiteľov na všetkých úrovniach, ako súčasť profesionálneho rozvoja (vyškolených) zamestnaných učiteľov aj v programoch prípravy učiteľov; zväžiť potreby ďalších zainteresovaných osôb na vzdelávaní, napríklad zapojených do riadenia škôl a aj rodičov;
- rozvíjať na úrovni školy kvalifikáciu v oblasti BOZP, ktorá zapadá do kvalifikačného systému školy;
- rozvíjať partnerstvá s hlavnými zástancami vzdelávania o rizikách, aby sa dosiahol konzistentný prístup a zabránilo duplicitě;
- riadiť iniciatívy, monitorovať a hodnotiť pokrok;
- vymieňať si skúsenosti a budovať siete;
- zabudovať vzdelávanie o rizikách do celoškolského prístupu k bezpečnosti a rizikám; tento prístup by sa mal vzťahovať na bezpečné vzdelávacie prostredie pre žiakov, ako aj ochranu zdravia a bezpečnosť zamestnancov školy; spojiť to následne s iniciatívami „zdravé školy“.

Aj keď učitelia majú k dispozícii niektoré vynikajúce prostriedky, samotnej príprave učiteľov sa nevenuje dostatok pozornosti. Je známe, že učitelia potrebujú odbornú prípravu na to, ako majú učiť o rizikách. Ak takúto prípravu neabsolvujú a vzdelávanie o rizikách je len jednou z

možností v učebných osnovách, ktorú si majú zvoliť, môže sa stať, že nebudú ochotní vyučovať tento predmet a zvolia si taký, ktorý im viac vyhovuje, dokonca aj vtedy, keď budú mať k dispozícii vhodné prostriedky. Z tohto dôvodu sú pre vyškolených učiteľov potrebné programy odbornej prípravy a treba, aby sa vzdelávanie o BOZP a rizikách zahrnulo do učebných osnov kurzov učiteľského vzdelávania pre budúcich učiteľov. Takúto prípravu potrebujú učitelia na všetkých úrovniach vzdelávania.

Zahrnutie BOZP do života v škole

Celoškolský prístup je kombináciou vzdelávania a školskej správy. Žiaci a zamestnanci spolupracujú na tom, aby bola škola bezpečným a zdravým miestom na prácu a vzdelávanie prostredníctvom:

- vzdelávania o rizikách a riadení BOZP, napríklad zapájaním žiakov do odhaľovania rizík,
- vzdelávania a podpory v oblasti zdravia, napr. zdravé školské iniciatívy,
- podporovania dôstojnosti a rešpektu pre všetkých, napr. kampane proti šikanovaniu,
- starostlivosti o životné prostredie, napr. opätovné použitie a recyklácia.

Tipy na úspešné zahrnutie

Z prípadových štúdií vieme, čo pomáha, aby celoškolský prístup fungoval:

- vedenie zo strany riaditeľa s cieľom motivovať zamestnancov a žiakov
- zapájanie žiakov, rodičov a zamestnancov
- poskytovanie praktickej podpory a nástrojov; v tejto súvislosti bol nápomocný zdroj „**Napo pre učiteľov**“
- odborná príprava učiteľov
- vytváranie sietí medzi školami
- spolupráca medzi BOZP a orgánmi v oblasti vzdelávania
- praktická výučba a prepojenie vzdelávania o rizikách s vyučovanými predmetmi

Ďalšie informácie:

- Prečítajte si našu správu o [programoch začleňovania BOZP do školských osnov](#)
- Spojte sa v rámci siete s ostatnými odborníkmi prostredníctvom [ENETOSH](#)

4. Problematika výchovy a vzdelávania BOZP v školských systémoch vo vybraných krajinách EÚ

RAKÚSKO

Legislatíva v oblasti vzdelávania

Der Schulorganisationsgesetz (Zákon o školskej organizácii) zahŕňa povinné školské vzdelávanie (dochádzku). legislatívne kompetencie v oblasti vzdelávania sú rozdelené medzi Bund (Federáciu) a Länder (krajiny). Na úrovni Länder je zodpovednou inštitúciou Länder parlament. Federálne ministerstvo školstva (Federal Ministry of Education, Arts and Culture) je dohliadajúcim orgánom nad primárnym i sekundárnym školstvom. Rovnako tak dozerá na vzdelávanie učiteľov (University Colleges of Teacher Education). Do vzdelávania vstupujú i iné ministerstvá: Federal Ministry for Science and Research, Federal Ministry of Economy, Family and Youth, Federal Ministry of Health).

Bezpečnostná legislatíva – školenie začiatočníkov

Rakúske BOZP smernice na ochranu detí a mladých ľudí pri práci zahŕňajú dočasné zákazy použitia nebezpečných strojov mladými pracovníkmi (učňami). Špecifikuje bezpečné stroje, ktoré nemôže mladý človek použiť, pokiaľ nezavŕšil 18 mesiacov učenia sa (odbornej praxe). Ak tento mladý človek dostane špeciálny teoretický a aj praktický tréning na použitie týchto strojov, časové obmedzenie môže byť skrátené na 12 mesiacov. Minimálne 24-hodinový tréning je vyžadovaný, musí byť však podstúpený v odborných školách pre učňov. Školenie musí dodržiavať tzv. „Pravidlá pre výučbu BOZP“, ktoré sú dané a publikované Rakúskou radou pre ohodnotenie pracovníkov (Allgemeine Unfallversicherungsanstalt).

Učebný plán – kurikulum

Predškolský stupeň

Rakúske ministerstvo školstva určuje iba veľmi všeobecné smernice pre BOZP vzdelávanie v predškolských zariadeniach. Miestne úrady (authority) sú zodpovedné za obsah takéhoto vzdelávania. Hoci sú povinné vzdelávať základnú bezpečnosť na cestách - v cestnej premávke a bezpečnosť a nebezpečenstvá v domácnostiach, každá materská škola sa môže rozhodnúť, aký postup zvolí; napr. materská škola môže pozvať policajný zbor, hasičov, či záchranárov do škôlky na besedu s deťmi.

Základná škola

Osnovy pre základné školy sú nariadené Spolkovým Ministerstvom pre vzdelanie, vedu a kultúru na základe Zákona o školskej organizácii (School Organisation Act) a musia byť napĺňané všetkými školami. Osnovy pre Základné školy – Grundschule – sú zostavené v širokom spektre. Definujú vo všeobecnosti ciele vzdelávania a obsah, ktorý má byť vyučovaný v rôznych školských predmetoch a osnovách. V rámci týchto podmienok, učitelia majú slobodu výberu svojich učebných metód, a to s podporou a dohľadom Schulautonomie (školskej autonómie). Školy taktiež môžu využívať voľný priestor v zmysle naplánovania osnov.

Nižšia stredná škola (Hauptchule)

V tomto druhu škôl, niektoré problémy BOZP sú zahrnuté v predmetoch „domácia veda/prírodoveda a stravovanie/výživa“. Tento predmet sa skladá zo štyroch hlavných tém:

- Výživa a zdravie,
- Domáce hospodárenie a spoločnosť,
- Vzdelávanie spotrebiteľov a zdravie,
- Životný štýl a zdravie.

Problematika, ktorá sa viaže na BOZP, zahŕňa:

- základné pravidlá hygieny a bezpečnostný manažment,
- povedomie o ergonomických aspektoch práce,
- vzťahy medzi výživou a zdravím,
- uvedomovanie si zodpovednosti za vlastné zdravie, fyzické a mentálne zdroje, atď.

Domáce hospodárenie a spoločnosť je vyučovaná počas 4 rokov v Hauptschule, s obsahom dvoch až šiestich hodín týždenne.

Predmet „Pracovná orientácia“ je zameraný na osvojovanie si princípov pracovného sveta a zahŕňa náuku o problémoch spojených s BOZP; pracovné podmienky, práca a zdravie, ochrana zdravia, atď.

Vyššia stredná škola

Hlavné medziosnovové ciele vyšších stredných škôl sú definované v piatich vzdelávacích smeroch. Aspekty BOZP sú zahrnuté v okruhoch; „človek a spoločnosť“, „príroda

a technika“ a „zdravie a telesná výchova“. Väčšina predmetov sa zaoberá prevenciou úrazov, bezpečnosťou, atď. pod kontrolou Školskej autonómie.

Prvotná pracovná výučba/výchova

Rakúsko dáva veľký dôraz na vysokú kvalitu pracovnej a technickej výučby (VTE)¹ a tréning je orientovaný na praktické a ekonomické požiadavky (potreby). Skutočnosť, že viac ako 80% mladých Rakúšanov chce podstúpiť prvotnú pracovnú výučbu v druhom stupni vzdelávania (stredná škola) ukazuje vysokú mieru akceptácie medzi obyvateľmi štátu. VTE má dlhú tradíciu v Rakúsku, a to nie len čo sa týka výučby a tréningu učňov ale aj pre plnohodnotné VTE školy, vďaka založeniu prvej školy pracovnej a technickej výučby (VTE) už na konci 18. storočia. Osnovy pre rakúske VTE školy vo všeobecnosti zahŕňajú BOZP. Inšpekcia práce a Rakúska rada pre kompenzáciu pracovníkov blízko spolupracujú s VTE školami, napr. prednášaním prednášok a a riadením projektov, ako sú napr. ohodnocovanie rizík na školskej pôde.

Nebezpečné stroje a integrácia BOZP v počítačovej VTE

Integrácia BOZP tréningom do VTE si vyžaduje kooperáciu medzi vzdelávacími inštitúciami a BOZP inštitúciami. Niektoré aspekty tejto spolupráce (kooperácie) sú určené a riadené rakúskou pracovnou legislatívou. Napr. Rakúsky zákon o BOZP neumožňuje mladým pracovníkom zamestnať sa v práci, v ktorej sa používajú nebezpečné stroje až do 18 mesiacov. Táto doba môže byť skrátená podstúpením špecifického tréningu, ktorý musí byť dodržaný Pracovnými školami s použitím materiálov vyvinutých od AUVA (Austrian Social Insurance for Occupational Risks)². Tieto predpisy tiež ponúkajú možnosť adaptovania výučbových programov na dobrovoľnej báze.

Nariadenie dalo expertom BOZP šancu ovplyvniť vzdelávacie programy a schopnosť poskytnúť školám nové zdroje pre VTE, upravené pre schopnosti a vedomosti učňov (nováčikov). Navyše, obchodné komory tlačili na školy aby adaptovali svoje vzdelávacie plány (programy) podľa smerníc AUVA pre výučbu BOZP, pretože si chceli overiť, že všetci učni si osvojili základy BOZP a tréningu pri práci s nebezpečnými strojmi. Avšak, vyskytli sa aj pochyby o kompetenciách vyučujúcich po vyskytnutí sa pracovných úrazov, ktoré tým pádom zablokovali doručenie celých vyučovacích programov.

¹ VTE - vocational and technical education and training - v preklade: pracovná a technická výučba a tréning – väčšinou sa vzťahuje na školy

²AUVA - Rakúske sociálne poistenie pre pracovné riziká

AUVA vyvinula smernice pre výučbu BOZP pre všetky zamestnania, ktorých sa to týka, založené na zozname nebezpečných strojov a ich špecifické použitie v rámci týchto profesií. Boli stanovené rôzne spôsoby tréningu na rôznych strojoch. Tieto smernice boli vyvinuté v spolupráci so zastupiteľmi sociálnych partnerov a boli uvedené pre Pracovné školy pre učňov počas seminárov. Za rok takmer každá Pracovná škola pre učňov poslala svojich učiteľov na tieto semináre.

Každý účastník dostal zbierku teoretických poznatkov na učenie a CD nazvané „L-program“, ktoré obsahovalo rôzne prezentácie v PowerPoint formáte. Po skončení VTE školy učeň dostane certifikát od školy, ktorý môže poslať zamestnávateľovi pri uchádzaní sa o zamestnanie.

Rakúska Licencia pre zdravie a bezpečnosť – prvý krok k Európskemu pasu BOZP

VTE sa nepovažuje len za spôsob získania špecifickej kvalifikácie pre danú profesiu, ale aj za časť životného vzdelávania, ktoré odovzdáva všeobecné zručnosti a skúsenosti pre vysporiadanie sa s pracovným životom. Napr. v súčasnosti je potreba kvalifikovaného personálu, ktorý má skúsenosti s IT, kvalifikáciu v biznise a taktiež aj znalosti o BOZP. Pre tento dôvod Rakúsko chcelo vylepšiť integráciu BOZP do VTE. Je založená na precedense Computer Driving Licence (ECDL) a the European Business Driving Licence (EBDL), keď Rakúsko vyvinulo myšlienku „Licencia pre zdravie a bezpečnosť (BOZP)“. Od začiatku bola pozitívna odozva na návrh implementovania tejto „Licencie pre zdravie a bezpečnosť (BOZP)“ v Rakúsku, napriek tomu, že právne úpravy sa v rámci Európskej únie líšia. V súčasnosti cieľom Pracovných škôl je poskytnutie ďalších kompetencií, ako napr. BOZP, ktorá je napojená na praktické využitie pri práci. Na podporu splnenia tohto cieľa sa učitelia a zúčastňujú špeciálnych tréningových seminárov, aby získali znalosti a učebné schopnosti pre tieto nové kvalifikácie.

Pre učiteľov a lektorov Pracovných škôl bolo zorganizované veľké množstvo BOZP seminárov. Časovo prekročovali 72 hodín, z toho 48 hod. určoval Federálny inštitút pre pedagogické vzdelávanie a 24 hodín je špeciálne určených na vybrané odvetvie obchodu a priemyslu. Zúčastnení sú tréningovaní ako učitelia a semináre zahŕňajú nasledovné položky:

- Základné technické štandardy a právne normy,
- Organizácia BOZP v praxi,
- Bezpečnosť na pracovisku,
- Ergonómia,

- Chemické látky,
- Ohodnotenie rizík,
- Analýza Cost-benefit.

S touto znalosťou navyše budú učitelia schopní zahrnúť poznatky o BOZP v učebných plánoch ich škôl. Záverom, ich študenti dostanú certifikát, už vyššie spomínanú „Licenciu pre zdravie a bezpečnosť (BOZP)“.

Rakúsko pracuje v rámci Európskej siete projektu ENETOSH. Táto skupina má za úlohu zostaviť pracovnú skupinu, aby sa navrhli spoločné kritériá pre učiteľskú licenciu BOZP a študentský certifikát BOZP, ktorý by mohol byť považovaný za dostatočný na Európskej úrovni. Licencie pre trénerov alebo učiteľov, licencie pre školy alebo inštitúcie, skúšanie študentov inštitútmi, dozor od externých expertov a cena vzdelávania sú len niektoré otázky, ktorými by sa mali zaoberať zainteresované organizácie.

Technické univerzity

Existuje nepovinný predmet, ktorý sa zaoberá problémami BOZP v biznise. BOZP problémy sú zahrnuté v inštrukciách pre všetky workshopové aktivity.

Stavebníctvo

Existuje nepovinný predmet, ktorý sa zaoberá BOZP a environmentálnymi problémami.

Zdravotnícke a lekárske fakulty

V posledných rokoch sa zvýšil počet programov, modulov, kurzov atď., ktoré sa zaoberajú problémami BOZP. Existuje aj fakulta priemyselnej medicíny.

Podporné aktivity, programy a projekty

Detský projekt

Tento projekt bol spustený inšpektorátom práce v roku 2004, aby podporil Európsku spoločenskú stratégiu BOZP z rokov 2002-2006 s cieľom potreby „zvyšovania povedomia a vzdelávania od útleho veku“. Detský projekt začal ako jednoročný, ale pretavil sa do dlhodobej záležitosti. Ciele tejto iniciatívy sú:

- Propagovať učenie BOZP vo vzdelávaní a v tréningu,
- Príprava mladých na pracovný život,

- Propagácia preventívnej kultúry BOZP medzi mladými pracovníkmi a ich zamestnancami, taktiež aj v školách, profesionálnych tréningových inštitúciách a v zamestnaneckých centrách.

Inšpektori práce prednášajú BOZP tréning na pracovných a profesionálnych tréningových kurzoch, aby pripravili mladých ľudí na výzvy ich budúceho pracovného života, zahŕňajúc BOZP. Interaktívne kvízy sú jedným príkladom využitých zdrojov na podporu tejto iniciatívy.

Ďalšie informácie

- Eurydice website (Austria):
<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/ByCountryResults?countryCode=AT>
- BMUKK — Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur (Austrian Federal Ministry for Education, Art and Culture): <http://www.bmukk.gv.at>
- Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit: <http://www.bmwa.gv.at>
- Arbeits Inspektion: <http://www.arbeitsinspektion.gv.at>
- Allgemeine Unfallversicherungsanstalt (AUVA): <http://www.auva.at>
- The ENETOSH website has various examples of projects in Austria:
http://www.enetosh.net/webcom/show_websiteprog.php/c-57/lkm-7/i.html

ČESKÁ REPUBLIKA

Systém kurikulárnych dokumentov v Českej republike prešiel v posledných rokoch značnými reformami. Dnes je vzdelávanie v ČR zastrešené dokumentom MŠMT ČR s názvom „Národní program rozvoje národního vzdělávání v České republice“, označuje sa aj ako „Bílá kniha“. Tento dokument vznikol na základe uznesenia vlády č. 227 z dňa 7.4.1999 a v konečnej podobe bol schválený 7.2.2001. Biela kniha sa stala záväzným podkladom pre súčasne platný kurikulárny dokument „Rámcový vzdělávací program“ (RVP). Zahŕňa vzdelávanie detí a mládeže od 3 do 19 rokov. Je platný od 1.9.2005 a plošne zavádzaný do základných škôl od 1.9.2007. RVP podporuje nezávislosť škôl, pretože vzdelávanie na jednotlivých školách sa realizuje podľa „Školních vzdělávacích programů“, ktoré si každá škola vytvára samostatne. Rámcový vzdělávací program pro základné vzdělávání (RVP ZV) vymedzuje 9 všeobecných cieľov vzdelávania, 6 kľúčových kompetencií, 9 vzdelávacích oblastí a 6 prierezových tém. Taktiež stanovuje očakávané výstupy pre každého žiaka na konci 5. ročníka základnej školy.

Tieto výstupy sú zamerané prakticky, pozornosť sa sústreďuje na využiteľnosť učiva v bežnom živote.

Základná škola

Podpora zdravia je na 1. stupni základnej školy zakomponovaná vo vzdelávacej oblasti „Človek a jeho svet“, v rámci piatich tematických okruhov. Otázky súvisiace so zdravím sú v tejto oblasti zamerané na človeka, rodinu, spoločnosť, v zmysle sebapoznávania, upevňovania si pracovných a režimových návykov, preventívneho správania sa, bezpečného správania v rôznych životných situáciách. Dôraz sa kladie aj na získavanie schopností organizovať svoj denný režim a voľný čas, osvojovanie a upevňovanie základov vhodného správania, tolerancie, pomoci a solidarity. Nosným okruhom v súvislosti s otázkami zdravia je tematický celok „Človek a jeho zdravie“. Cieľové zameranie vzdelávacej oblasti vedie k utváraniu a rozvíjaniu kľúčových kompetencií. V súvislosti s otázkou zdravia ide najmä o kompetenciu sociálnu a personálnu. Rozvoj kľúčových kompetencií významnou mierou prispieva k formovaniu postojov žiakov k zdraviu a k preberaniu zodpovednosti za svoje zdravie (RVP ZV, 2005). Vzdelávanie v uvedenej oblasti je postavené na zážitkovom učení, prepojení s reálnym životom a praktickými skúsenosťami žiakov.

Na túto vzdelávaciu oblasť nadväzuje na 2. stupni základnej školy vzdelávací odbor „Výchova ke zdravie“, realizovaný ako samostatný predmet. Okrem uvedeného je problematika zdravia v RVP ZV (2005) ukotvená aj vo vzdelávacom odbore Telesná výchova. Dlhodobým zámerom telesnej výchovy je viesť žiakov k pravidelnému pohybu tak, aby ho brali ako neoddeliteľnú súčasť života a zaradovali ho do svojho každodenného života ako prvok optimálneho vývoja a telesnej zdatnosti, výkonnosti a regenerácie síl. Korekcia zdravotne oslabených žiakov prebieha mimo rámec bežnej telesnej výchovy najmä v špecifických formách pohybového učenia a to v predmete Zdravotná telesná výchova.

Materské školy - Vzdelávanie detí

Príklad dobrej praxe: Ježkovy Voči - aby nebyl malér. Projekt Ježkovy Voči je aktivitou KIDMAP, z.s. a vznikol za finančnej podpory Nórskeho fondu a Ministerstva zdravotníctva ČR. Je to webová aplikácia pre rodičov i deti ako prevencia pred rôznymi rizikami, ktorým môžu byť deti vystavené doma, v škôlke, na ulici i v škole. Viac : <http://jezkovyvoči.info/3-6let>

Projekt je zameraný na primárnu prevenciu úrazov v detskom veku. Obsahuje videá, ktoré deťom veľmi názorne a jednoducho predstavujú možné riziká, ktoré na nich číhajú a ukazujú, ako sa im vyhnúť. Zároveň si dospelí pripomenú najúčinnjšie poskytnutie prvej pomoci.

Vysoké školy a univerzity

Vysoká škola Karla Engliša, a.s. v Brne (VŠKE, a.s.) v spolupráci s Výzkumným ústavom bezpečnosti práce, v.v.i., v rámci bakalárskeho študijného odboru Management v podnikaní zahájila výučbu v špecializácii zameranej na BOZP.

Odborná časť štúdia je cielene nasmerovaná na získanie teoretických znalostí i praktických skúseností v oblasti manažmentu BOZP v malých a stredných podnikoch, prevenciu rizík vznikajúcich pri pracovných činnostiach, aplikovanú ergonómiu, základy požiarnej ochrany a bezpečnosť technických zariadení. Toto základné penzum znalostí bude ďalej rozvíjané v rámci voliteľných predmetov, ktoré sú zamerané na pracovné prostredie a hygienu práce, spoľahlivosť ľudského činiteľa, bezpečnosť v priemyselných prevádzkach, bezpečnosť práce v stavebníctve a pri nakladaní s nebezpečnými látkami. V praxi absolvent nájde uplatnenie najmä ako špecialista pre oblasť Safety Manažmentu. Bude schopný úspešne riadiť procesy a činnosti na úseku BOZP vo firme, vyhodnocovať pracovné riziká a zvládať riešenia i náročnejších úloh a povinností kladených na zamestnávateľa súčasnými právnymi predpismi.

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava - Fakulta bezpečnostného inžinýrství ponúka štúdium v bakalárskom študijnom programe: Požárni ochrana a priemyslová bezpečnosť, ktorý pokrýva širokú oblasť bezpečnosti a požiarnej ochrany. Po absolvovaní niektorého z ponúkaných bakalárskych študijných programov je priamo na Fakulte bezpečnostného inžinýrství možno pokračovať v nadväzujúcom magisterskom študijnom programe Požárni ochrana a priemyslová bezpečnosť, v ktorom sú v súčasnej dobe akreditované študijné odbory Bezpečnostní inžinýrství, Bezpečnostní plánování a Technika požárni ochrany a bezpečnosti průmyslu.

Na Českém vysokém učení technickém v Praze – Fakultě stavební je otvorený bakalársky študijný odbor Požárni bezpečnost staveb v rámci bakalárskeho študijného programu Stavební inžinýrství.

Na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně sa konkrétne BOZP nevyučuje, avšak súčasťou študijného programu Procesní inžinýrství je študijný odbor Ovládání rizik, ktorý vychováva

odborníkov v oblasti analýzy a riadenia rizík s uplatnením v priemysle, poľnohospodárstve a verejnej správe.

Na Univerzite v Hradci Králové v bakalárskom odbore Bezpečnosť práce v nevýrobnej sfére sú pripravovaní vysokoškolsky vzdelaní odborníci v oblasti bezpečnosti práce obzvlášť so zameraním na nevýrobnú, ale aj výrobnú sféru. Vyučujú sa predmety z oblasti bezpečnosti práce, legislatívy, manažmentu, toxikológie, problematiky nebezpečných látok a odpadov, požiarnej ochrany a bezpečnosti, hodnotenie pracovných rizík, krízového manažmentu, integrovaného záchranného systému a i. Cieľom tohto štúdia je získať spôsobilosť na organizovanie a zabezpečovanie BOZP, preventívnych opatrení, priebežného odstraňovania bezpečnostných rizík, operatívne riešenie krízových situácií s prihliadnutím na charakter príslušného pracoviska.

NEMECKO

Vo všeobecnosti treba povedať, že v Nemecku neexistuje žiadny koherentný princíp vzdelávania v oblasti BOZP, len určité samostatné vzdelávanie. Pretože Nemecko je založené na princípoch federácie a dualizmu, neexistuje len jeden subjekt, ktorý by vytváral a rozhodoval. Federálne ministerstvá a ministerstvá jednotlivých federálnych štátov sa zapájajú do procesu tvorby vzdelávania v oblasti BOZP a majú pritom rôzne kompetencie. Kvôli tejto rozmanitosti môžeme v tejto správe poskytnúť len veľmi krátky, hrubý a jednoduchý prehľad. Preto nebudeme hovoriť o špeciálnych výnimkách a konkrétnych prípadoch a situáciách.

BOZP v Nemecku je založené predovšetkým na troch zákonoch:

- zákon o ochrane pracujúcich (Arbeitsschutzgesetz ArbSchG) (Tento zákon obsahuje práva a povinnosti zamestnávateľov a zamestnancov týkajúce sa bezpečnosti práce.)
- zákon o bezpečnosti pri práci (Arbeitssicherheitsgesetz ASiG) (Tento zákon sa týka zamestnávania firemných lekárov a odborníkov v oblasti bezpečnosti.)
- Zákoník sociálneho práva VII (Sozialgesetzbuch VII SGB VII) (Tento zákoník sa zaoberá právnym úrazovým poistením zamestnancov, štátnikov, žiakov atď., prevenciou a rehabilitáciou.)

Tieto zákony sa zaoberajú všetkými druhmi situácií, ktoré sa týkajú BOZP. Navyše je pracovný bezpečnostný systém v Nemecku založený na dvoch subjektoch, ktoré sa zaoberajú BOZP: na zodpovedných ministerstvách federálnej vlády a federálnych štátov a na zákonných úrazových poisťovniach (Unfallversicherungsträger UVT). Pre túto národnú správu bude

základom práca zákonných UVT, najmä práca profesijných združení - PZ (Berufsgenossenschaften BG).

Každá spoločnosť, podnik, atď. má povinnosť poistiť svojich zamestnancov v úrazovej poisťovni, ďalej len ÚP. V Nemecku existuje cca 35 rôznych ÚP. Každá ÚP je zodpovedná za špeciálnu oblasť práce, napr. Kvospracujúce, banícke, chemické apod. Platbou tohto povinného poistného je zamestnanec poistený pre prípad pracovných úrazov a chorôb z povolania. Podľa Zákonníka sociálneho práva VII majú ÚP povinnosť poskytovať (ďalšie) vzdelávanie ľuďom, ktorí sa zaoberajú bezpečnosťou pri práci, ale nie je povinnosťou týchto ľudí zúčastňovať sa takéhoto vzdelávania. Okrem toho majú ÚP úlohu robiť všetko možné pre to, aby predchádzali pracovným úrazom, chorobám z povolania a ohrozeniam zdravia súvisiacim s prácou. Takže ÚP poskytujú širokú škálu poznatkov o BOZP, sledujú realizáciu aspektov BOZP vo viacerých spoločnostiach a poskytujú rôzne školenia zamerané na BOZP.

Vzdelávanie v oblasti BOZP na školách

Vo všeobecnosti treba povedať, že neexistuje koherentný spôsob vzdelávania v oblasti BOZP na nemeckých školách. Väčšinou záleží na učiteľoch a na predmetoch, ktoré vyučujú, čo naučia svojich žiakov o BOZP. Okrem toho existuje veľa noriem a technických štandardov, ktoré musia byť dodržiavané v záujme bezpečnosti žiakov, napr. nariadenie o prevencii úrazov pre školy (Úrazové poistenie spoločenstva Gemeindeunfallversicherung GUV V S1 (2001)). Okrem toho školy podliehajú zákonu o ochrane pracujúcich, zákonu o bezpečnosti pri práci a Zákonníku sociálneho práva VII § 2 č.7. Najmä ten posledný je veľmi dôležitý, lebo ním sú žiaci poistení počas ich pobytu v škole, na ceste do a zo školy a počas školských aktivít (napr. výletov atď.). Keďže BOZP nie je všeobecnou súčasťou učebných osnov, existujú rôznorodé programy a projekty niekoľkých federálnych štátov Nemecka, ale závisí na školách a na rozhodnutiach ich zamestnancov, či sa týchto aktivít zúčastnia.

Vzdelávanie v oblasti BOZP na základných a stredných školách

V týchto typoch škôl sa vzdelávanie o BOZP sústreďí na všeobecnú zdravotnú výchovu. To znamená, že žiaci sa učia základom zdravia a hygienického života a environmentálne zodpovedného konania. Učitelia sú informovaní prostredníctvom špeciálnych „učiteľských listov“ a majú možnosť nadniesť témy, ktoré súvisia s ich predmetom. K niektorým predmetom, ako je chémia a telesná výchova, sa viažu špeciálne bezpečnostné pokyny, ktoré učitelia musia vydať pred tým, než žiaci začnú pracovať. Na základných školách sa zameriavajú aj na dopravnú výchovu.

Vzdelávanie v oblasti BOZP na gymnáziách

Okrem všetkých aspektov vysvetlených v predchádzajúcej kapitole môže byť vzdelávanie v oblasti BOZP širšie. Ak k tomu dôjde, je to najčastejšie súčasťou predmetu s názvom sociálne štúdiá alebo politika, kde učitelia rozprávajú aj o právnom základe.

Vzdelávanie v oblasti BOZP na odborných školách

Tak, ako na predchádzajúcich predstavených typoch škôl, ani na odborných školách neexistujú koherentné osnovy pre výučbu BOZP. A na tomto type školy viac než na iných školách závisí to, čo sa učí v triede, na federálnych štátoch. Existuje niekoľko možných spôsobov, ukážeme tu dva príklady, aby sme znázornili rozdielnosť.

V Sasku sa snažili začleniť BOZP do osnov saských odborných škôl, ale táto myšlienka bola v rozpore s niekoľkými zákonmi, takže nakoniec BOZP nie je v súčasnosti samostatným predmetom. Od učiteľov na odborných školách sa požaduje, aby sa zúčastňovali praktických seminárov, ktoré organizuje Saský federálny inštitút pracovnej bezpečnosti a pracovného lekárstva, aby sa informovali o BOZP. Tieto takto získané vedomosti zaradia do svojej výučby. Účasť na týchto seminároch je dobrovoľná. Okrem toho sú učitelia podporovaní „učiteľskými listami“.

V Bavorsku je putovná výstava skombinovaná s praktickými výukovými lekciami zameranými na osobitné riziká úrazov a špecifické úlohy bezpečnosti práce týkajúce sa ich pracoviska a budúceho zamestnania. Tento spôsob „putovnej výučby“ je podporovaný Bavorským úradom pre bezpečnosť práce, pracovné lekárstvo a bezpečnostné techniky a existuje od roku 1961. Putovaním sa snažia osloviť čo najviac žiakov. Výstava je spontánne začlenená do učebných osnov a trvá 20 lekcií. Tieto dva príklady ukazujú, ako odlišný môže byť spôsob výučby BOZP, ale neskrývajú, že v Nemecku neexistuje žiadny koherentný spôsob vyučovania a že je potrebný. V blízkej budúcnosti sa ale nechystá nič v oblasti začleňovania BOZP do všetkých učebných osnov všetkých federálnych štátov Nemecka a hlavne žiadny koherentný spôsob výučby BOZP.

Vzdelávanie v oblasti BOZP na univerzitách a vysokých školách

Ani na nemeckých univerzitách a vysokých školách neexistujú žiadne koherentné učebné osnovy pre vzdelávanie o BOZP. Líšia sa od univerzity k univerzite. Ani federálne štáty nemajú žiadny vplyv na vyučované predmety. Nedávny prieskum na Technickej univerzite v Drážďanoch (Technische Universität Dresden TUD) ukazuje, ako odlišne sa vzdelávanie o BOZP realizuje v rámci niekoľkých univerzít. Preto na túto zložitú tému môžeme poskytnúť

len stručný náhľad. BOZP je väčšinou súčasťou niekoľkých diplomových študijných odborov. Len zopár je úplných štúdií BOZP, napr. autorizovaný inžinier pre bezpečnostné inžinierstvo na Bergische Universität Gesamthochschule Wuppertal alebo na Technickej vysokej škole v Berlíne (Technische Fachhochschule Berlin TUB) a autorizovaný inžinier pre organizáciu práce na Technickej univerzite v Drážďanoch. Veľmi často je vzdelávanie v oblasti BOZP súčasťou nasledujúcich študijných odborov: dopravný a prepravný systém, strojárstvo, logistika, obchodný manažment a procesné inžinierstvo. Hlavným študijným odborom je strojárstvo. Pre štúdiá súvisiace s bezpečnostným inžinierstvom je väčšinou vyhradené prvé obdobie štúdia. Neskôr môžu títo autorizovaní inžinieri pracovať v oblastiach prípravy práce, dizajnu výrobkov, dizajnu pracovísk, výkonnej výroby, kontroly a dohľadu.

POLSKO

Vzdelávanie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na základných, stredných a vysokých školách

Minister národného vzdelávania a športu má podľa Zákonníku práce povinnosť zaradiť do rozsahu vzdelávacích programov témy týkajúce sa bezpečnosti a zdravia pri práci. Minister stanovuje základný rozsah vzdelávacích programov pre základné, nižšie stredné a vyššie stredné školy. Rozsah zahŕňa také otázky, ako je ergonómia a bezpečné pracovné podmienky, ktoré sú prispôsobené štádiu vzdelávania a typu školy a odboru.

V Poľsku sa v roku 1999 začala reforma vzdelávania. Zmeny sa netýkajú iba štruktúry vzdelávacieho systému, ale aj obsahu vzdelávacích programov. Reformované vzdelávacie programy sa dotýkajú otázok ergonómie a bezpečných pracovných podmienok v oveľa väčšej miere, než tomu bolo pred začatím reformy. Rastúci význam pripisovaný vzdelávaniu o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci v školách a rozvíjajúcej sa kultúre bezpečnosti u žiakov a študentov je výsledkom kritických názorov na poľský vzdelávací systém. Tieto názory poukázali na potrebu začleniť otázky zdravia a bezpečnosti do najskorších štádií vzdelávania. Hlavnými argumentmi boli:

- štatistické údaje, ktoré naznačujú potrebu holistického prístupu k otázkam bezpečnosti k otázkam bezpečnosti a ochrany zdravia. Tento prístup by mal pokrývať správanie človeka a riziká, ktoré sa vyskytujú počas celého jeho profesionálneho a súkromného života (viac než 90 % úrazov sa vyskytuje mimo pracovného prostredia),

- úrazovosť na školách je relatívne vysoká a predstavuje 16,5 úrazov na 1000 osôb,
- názory zamestnávateľov na to, že znášajú náklady na školenie nových zamestnancov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci ako základné znalosti nových zamestnancov v tejto oblasti, nie sú postačujúce.

Diskusia vyústila do zmeny nariadenia o vzdelávacom systéme v roku 2003. V úprave novej legislatívy je úloha školy v oblasti výučby otázok bezpečnosti a ochrany zdravia definovaná ako: „šírenie poznatkov o bezpečnosti a rozvoj vhodného správania sa voči hrozbám a mimoriadnym situáciám u detí a mládeže“.

Vzdelávanie na základných školách sa môže vo všeobecnosti rozdeliť na dva stupne. Na prvom stupni (1.-3. trieda) programy obsahujú nasledujúce témy týkajúce sa bezpečnosti a zdravia:

- rozpoznávanie signálov nebezpečenstva,
- pohyb v uliciach,
- bezpečné používanie technických zariadení v každodennom živote,
- rozvoj návykov bezpečného používania nebezpečných nástrojov (ako napríklad nožov, nožníc alebo zápaliek),
- starostlivosť o zdravie a hygienu,
- potraviny a výživa,
- pravidlá bezpečnosti pre hry.

V 4. až 6. triede (na druhom stupni vzdelávania) obsahujú programy nasledujúce témy týkajúce sa bezpečnosti a zdravia:

- rozpoznávanie civilizačných nebezpečenstiev a rozvoj zručností a správneho správania sa voči toxickým predmetom, horľavým a výbušným a nevybuchnutým materiálom,
- bezpečnosť na ulici a počas hier,
- prvá pomoc v prípade niektorých zranení, zvládanie ťažkých situácií a schopnosť vyhľadať pomoc,
- správania, ktoré zdraviu prospievajú a ktoré ho ohrozujú,
- vplyv rôznych prírodných a neprírodných faktorov na zdravie a vzťah medzi zdravím a rôznymi formami ľudskej činnosti,
- bezpečné používanie nástrojov a zariadení každodenného používania a pochopenie technických pokynov,

- bezpečné používanie a jazda na bicykli (povolenie jazdiť na bicykli by sa malo získať do 10. roku života).

Na nižšej strednej škole (tretom stupni vzdelávania) zahŕňa vzdelávanie o bezpečnosti a ochrane zdravia občiansku obranu a zdravotnú a ekologickú výchovu a okrem iného má za cieľ:

- rozvíjať vedomie zodpovednosti za ochranu zdravia a rozpoznávanie faktorov chrániacich a ohrozujúcich zdravie a osobný rozvoj,
- predstaviť environmentálne nebezpečenstvá súvisiace s výrobou a prenosom energie a nevhodným skladovaním odpadu,
- rozvíjať bezpečné správanie v škole, doma, na ulici, počas hier a pri štúdiu a odpočinku,
- rozvíjať vhodné správanie v prípade ohrozenia života, zdravia a majetku,
- naučiť poskytovať prvú pomoc v prípade núdze,
- rozvíjať presvedčenie, že je nevyhnutné dodržiavať pravidlá mimoriadneho významu pre život a zdravie.

Na vyšších stredných školách (štvrtom stupni vzdelávania) sa otázky týkajúce sa bezpečnosti a zdravia zahrnuté do vzdelávacích programov odlišujú a prispôbujú sa rôznym typom škôl: gymnáziá, odborné školy, doplnkové stredné školy a vyššie odborné školy. Otázky bezpečnosti a ochrany zdravia sú súčasťou odborných predmetov na odborných školách, zatiaľ čo na gymnáziách sú zahrnuté do obsahu základných vedomostí o podnikaní.

V roku 2003 bol vypracovaný základný rozsah vzdelávacích programov pre 195 profesií. Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci sa nevyučuje ako samostatný predmet, ako tomu bolo v minulosti, ale je zahrnutá v obsahu odborných predmetov. Programy, ktoré odrážajú odbornú spôsobilosť, okrem iného zahŕňajú požiadavky na ergonómiu a bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci špecifické pre každú profesiu. Ústredná skúšobná komisia zaručuje, že vzdelávacie programy sa dotýkajú otázok bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Komisia vytvára požiadavky na odborné skúšky potvrdzujúce, že spôsobilosť absolventov v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci je rovnocenná so spôsobilosťami, ktoré je možné získať počas úvodného zaškolenia poskytovaného zamestnávateľmi.

V dôsledku zaradenia odborníka v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci do zoznamu profesií bol vytvorený právny základ pre pedagogických pracovníkov v tejto oblasti. Školy

vyučujúce odborníkov na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci majú k dispozícii primerané vzdelávacie programy a vybavenie.

Vzdelávanie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci na univerzitách

Rozsah vzdelávacích programov pre konkrétne fakulty definuje Hlavná rada vysokoškolského vzdelávania a schvaľuje ho Minister národného vzdelávania a športu.

Dynamické zmeny vo vysokoškolskom vzdelávaní a rozvoj neštátnych univerzít, ako aj autonómia pri vytváraní vzdelávacích programov spôsobujú, že to, aké otázky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sú zaradené do programov, sa odlišuje aj v rámci toho istého typu škôl. Otázky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci sa vyučujú prostredníctvom:

- povinných školení pre študentov prvého ročníka,
- povinných prednášok a cvičení o ergonómii, bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, o právnej ochrane práce atď.,
- zaradenia otázok bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci do obsahu špecializovaných predmetov.

Okrem toho niektoré technické univerzity poskytujú postgraduálne štúdium v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

CYPRUS

Učebný plán – kurikulum

Učebný plán a rozvrh pre základnú školu a nižšiu strednú školu sú zostavované Radou ministrov, ktorá nasleduje inštrukcie a odporúčania Ministerstva vzdelania a kultúry. Tento plán je aplikovateľný na všetky školy rovnakej úrovne, ale čas vyčlenený pre každý predmet sa líši v závislosti od typu školy. Na vyššej strednej škole (ekvivalent slovenského gymnázia) a na technických školách sú všeobecne povinné predmety rovnaké. V pracovnom vzdelávaní sa predmety menia podľa špecializácie.

Cyprus je v procese začleňovania BOZP do normálneho Učebného plánu. Táto štúdia, vykonaná na podporu implementácie BOZP stratégií v regióne, zmonitorovala externé a interné podmienky a pripravila 80 tematických príkladov začlenenia BOZP do cyperského edukačného systému pre študentov vo veku od 5 do 17 rokov (6 tematických príkladov pre každý ročník školy, vrátane 3 rokov technického vzdelávania).

Pozri aj 'Cyprus: Mainstreaming OSH into education'. AIIT Forum 2005 (Newsletter of

the International Association of Labour Inspection), p. 8:

http://www.iali-aiit.org/iali/download/IALIForum_2005_en.pdf

Podporné aktivity, programy a projekty

Plagátová súťaž

Oddelenie inšpekcie práce a Ministerstvo práce a sociálnej istoty v spolupráci s Ministerstvom vzdelania a kultúry každoročne vyhlasujú súťaž o plagát od roku 2003. Ceny sú udeľované víťazom počas otváracjej ceremónie Európskeho týždňa pre BOZP na Cypre, a to riaditeľom Oddelenia Inšpekcie práce. Dvetisíc kópií víťazného plagátu je vytlačených a použitých na osvetové účely (zvyšovanie povedomia).

Zvyšovanie povedomia

Od roku 2006 Oddelenie inšpekcie práce, v spolupráci s Ministerstvom vzdelania a kultúry odporúča a podporuje, aby manažmenty verejných škôl zvýšili povedomie svojich študentov o BOZP. Konkrétne, na začiatku školského roka školy prehrávajú študentom filmy s postavičkou EU OSHA NAPO.

Ďalšie programy a projekty

Doplnením špecifických aktivít, ktoré sa vzťahujú na integráciu BOZP do učebných osnov, sú nasledovné paralelné akcie Ministerstva vzdelávania a kultúry:

- Náuka o bezpečnosti na cestách a v cestnej premávke: žiaci základných a stredných škôl sú učení bezpečnosti na cestách v špeciálnom Parku pre výučbu cestnej bezpečnosti v Nikózii, ktorý je prevádzkovaný v spolupráci Policajným zborom Cypru. Aktivity programu zahŕňajú, o.i., prednášky na školách, semináre pre učiteľov a tréningové návštevy Parku pre výučbu cestnej bezpečnosti v Nikózii.
- Európska sieť škôl podporujúcich zdravie: Cyprus sa zapája do tohto paneurópskeho programu, ktorý propaguje zdravý životný štýl v rámci školského prostredia.
- Mentor: program, ktorý s asistenciou mobilných jednotiek pomáha študentom získať schopnosti, aby si mohli vyvinúť rozhodovacie schopnosti pre zdravý život.
- Antidrogové výchovné semináre: namierené na vytváranie „resistance nuclei“ medzi študentmi.

- „Státie na vlastných dvoch nohách“ je program, ktorý v kooperácii s programom ‘KENΘEA’ je zameraný na vyvinutie postojov sebavedomia a sebaúcty a propaguje, ako odolávať nástrahám modernej spoločnosti
- „EY ZHN“ (blahobyt): program, ktorý je postavený na báze porozumenia medzi vládami Grécka a Cyprusu. Sú vytvárané partnerské školy, aby spoločne študovali problémy, viažuce sa na zdravie a zdravý životný štýl.
- Prevencia návykových látok: pilotný program vedený Ministerstvom vzdelávania a kultúry, Oddelením vzdelávacej psychológie. Študenti, učitelia a rodičia sú zainteresovaní v pomoci prevencie závislostí u detí.

Ďalšie info

- Eurydice website (Cyprus):
<http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/ByCountryResults?countryCode=CY>
- ΥΠΠΠ — Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (MOEC — Ministry of Education and Culture): <http://www.moec.gov.cy>
- Department of Labour Inspection:
http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/dli/dliup.nsf/index_en/index_en?OpenDocument

TALIANSKO

Po prijatí Legislatívneho dekrétu č. 626/1994 v znení neskorších predpisov (národné presadzovanie smernice EU 89/391 o BOZP), Ministerstvo práce, zdravia, školstva a vedy a výskumu (MIUR)³, a taktiež aj rôzne miestne inštitúcie a agentúry, podnietili množstvo zákonov, pravidiel, programov a osvety o manažmente a systémoch BOZP, vrátane tréningových a lektorských a vzdelávacích problémov. Tieto aktivity obsahovali problematiku propagácie zdravia, bezpečnej kultúry, špecifické kurzy o vyučovaní bezpečnosti a tréning učiteľ'ov. Článok 22 zákona č. 626/1994 zahŕňa tréning a vzdelávanie zamestnancov, špecificky tréning študentov zapojených do procesu striedania práce so školou - duálneho vzdelávania.

³ the Ministry of Education, University and Research (Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca (MIUR)

Ministerstvo školstva, univerzít a výskumu podpísaním Charty 2000, ktorá bola navrhnutá Ministerstvom práce v kooperácii s sociálnymi partnermi, sa ďalej zaviazalo zahrnúť BOZP do školského vyučovacieho plánu. Podporné usmerňovanie je potrebné pre školy na podporu realizácie tejto snahy.

Následne ďalším zákonom - Legislatívny dekrét 257/2000 (pravidlá povinného vzdelávania a výchovy) sa nariadila povinnosť zahrnúť BOZP (prevenčné a ochranné témy) do výukových programov, hoci zadania a údaje v tomto dekréte sú veľmi všeobecné. Vyhláška k tomuto zákonu - Ministerský vestník č. 122/2000 sa zamerlal na dva dôležité koncepty:

1. škola je tam, kde hodnoty, kultúra a občianska výuka sú témy, ku ktorým je vedená výuka a tieto školy sú zodpovedné za výchovu zodpovedných jedincov, sú si vedomí problémov BOZP;
2. školské vzdelávanie by malo byť preskúmané tak, aby zahrnulo problémy týkajúce sa tohto učebného oboru.

Národná smernica – Legislatívny dekrét č. 59/2004 - si vyžiadali pozornosť škôl na potrebu vzdelávať študentov, aby si osvojili životný štýl, ktorý je zdravý v zmysle fyzickom ako aj mentálnom, a pre takéto vzdelávanie aby bolo súčasťou všeobecného prístupu a zahŕňalo špecifické učebné ciele určitých predmetov v škole. Avšak zatiaľ čo národné regulácie obsahujú špecifické smernice pre zahrnutie problémov BOZP vo výučbovom pláne, veľa škôl tak zatiaľ neurobilo v plnej miere.

Učebné plány a kurikulum

Všeobecná zodpovednosť za vzdelávanie leží na MIUR. Toto ministerstvo je zastúpené na miestnej úrovni regionálnymi a provinčnými školskými úradmi. Regióny môžu delegovať určité zodpovednosti provinciám a samosprávnym obciam/mestám. Od školského roku 2000/01, všetky školy už majú autonómiu, čo sa týka administrácie odborov, organizácie, vzdelávania, výskumu, experimentácie a vývoja.

Základné a nižšie stredné školy

Podľa nedávnych reforiem, od začiatku šk. roku 2004/05, základné a nižšie stredné školy si museli osvojiť a prijať Indicazioni nazionali per i piani di studio personalizzati (národné smernice pre individualizované školské plány). Tieto smernice definujú štandardy potrebné pre každú školu a ciele vzdelávania pre rôzne predmety.

Učenie BOZP: “vzdelanie pre občiansky život“

Špecifické učebné ciele pre “vzdelanie pre občiansky život“ – ktoré zahŕňajú „občianstvo, doprava, prostredie, zdravie, výživa a vzdelávanie emočného života – sú vyznačené pre obidve úrovne vzdelávania. “Vzdelanie pre občiansky život“ nie je predmetom sám osebe, ale medzipredmetovou témou, skladajúcou sa z výučbových a učebných aktivít vykonávaných spoločne učiteľmi daného ročníka na škole. Smernice sú určené na národnej úrovni a prijímané podľa potrieb jednotlivých škôl. Vedomosti a zručnosti sú určené pre každý predmet; škola pomôže žiakom tieto vedomosti a schopnosti premeniť na osobné spôsobilosti a zručnosti.

Podpora aktivít, programov a projektov

Taliansky Národný inštitút pre prevenciu a bezpečnosť pri práci (ISPESL), ako súčasť jeho prísľubu propagovania novej kultúry prevencie v práci a pri dennom živote, sa zamerá na podporu škôl pri predstavení výučby BOZP. Podnietil, alebo je priamo zapojený do množstva projektov. Regionálne organizácie zapojené do BOZP taktiež vykonávajú projekty na propagáciu tohto problému a tiež poskytujú zdroje. Niektoré príklady projektov sú uvedené nižšie.

BOZP v občianskej ochrannnej výučbe

ISPESL⁴ vyvíjajú materiál na podporu učiteľov BOZP ako súčasť civilnej ochrany v materskej škole a v základných školách, viď stránku ENETOSH:

http://www.enetosh.net/webcom/show_article.php/_c-98/_nr-2/i.html

Zaraďovanie BOZP do výuky: prispievanie ISPESL v materských školách a v základných školách

Na rozšírenie prevenčnej kultúry ISPESL vytvorilo multimedialne nástroje s nasledovnými názvami: CD „A casa i Luca“, „Occhiali per vederci“, DVD ‘Le disavventure di Tommaso, Lucia e...’ and ‘Album-diario della Sicurezza’. Prvý zdroj je interaktívne CD, ktoré núti deti si uvedomovať nebezpečenstvá určitých situácií alebo udalostí v ich domácnostiach.

Ďalšie dielo je krátkym videom, použiteľným v štýle karaoke, kde deti musia odpovedať na otázky o BOZP, naučia sa identifikovať riziká a predchádzať úrazom doma. DVD zapája deti prostredníctvom príbehu o Popoluške a o Snehulienke a ich cieľom je naučiť deti o správnych a nesprávnych možnostiach správania sa, aby predišli úrazom počas ich života.

⁴ Taliansky Národný inštitút pre prevenciu a bezpečnosť pri práci (ISPESL)

‘Album-diario della Sicurezza’ bol vytvorený pre použitie v 2 kontextoch: album v škole a denník doma, kde si dieťa premiestňuje BOZP poznatky získané v škole, zdieľajúc ich s jeho/jej rodičmi. Hlavným cieľom týchto nástrojov je použiť rôzne metódy hry tak, aby si boli deti vedomé hodnôt prevencie.

Pozri: ‘Mainstreaming OSH into education: the contribution of ISPESL in kindergarten and primary schools’, Giuliana Roseo, Ghita Bracaletti, Cistiano De Luca (ISPESL), poster presentation at the Training & Innovation seminar, Dresden, 6–7 July 2007, http://www.dguv.de/bgag/de/veranstaltungen/tundi/2007/_dokumente/poster.pdf

Pán Pomoc, Televízny program od Rai Educational(TV) a ISPESL

Tento TV program sa zaoberá BOZP v škole a v každodennom živote. Je zameraný na deti a tínedžerov, ktorí plnia povinnú dochádzku (vek 6-15), tak aby preniesol jasné posolstvo deťom o problémoch bezpečnosti.

Viac info: <http://www.misterhelp.rai.it>

Pilotný projekt na propagáciu BOZP zameraný na pracovné školy “S i c u r e z z a i n c a t t e d r a ”

Tento projekt bol vykonaný v rokoch 2002 až 2005 a zahrnul 900 študentov a 60 učiteľov v 12 pracovných školách v Friuli Venezia Giulia, Veneto, Marche, Liguria, Tuscany, Sicily a Sardinia. Vznikol z myšlienky navrhutej od pracovnej školy Leonarada da Vinci vo Florence a bol zastrešený externými inštitútmi (ISPESL, INAIL, etc.) a the Regional Institutes for Educational Research (IRRE) of Veneto and Tuscany. Tieto inštitúty boli tiež zodpovedné za hodnotenie aktivít. Tie školy, ktoré si želali zúčastniť sa, museli spĺňať nasledovné požiadavky:

- Akceptovanie iniciatívy riaditeľom školy;
- Schválenie radou Učiteľov;
- Zahrnutie tohto projektu v tréningu, výučbe a plánoch ďalších aktivít(POF);
- Prítomnosť prevencie a ochrany (SPP) v školách;
- 1000 € ročná investícia na motiváciu učiteľov a podporu aktivít.

Ciele tohto projektu sú:

- Propagácia spolupráce medzi školami rovnakého regiónu;
- Obrátenie dokumentu Hodnotenie rizika z formálneho nástroja, ako je povinný zo zákona, na nástroj učenia v praxi;

- Vytvoriť a vyskúšať účastnícky model, aby vykonal ohodnotenie rizika, identifikoval preventívne opatrenia a zvládol bezpečnostné problémy;
- Zvyšovanie povedomia u študentov, a to z pohľadu technického, ale aj z pohľadu životného štýlu, o ochrane zdravia;
- Propagovať striedanie školskej a pracovnej skúsenosti - prvky duálneho vzdelávania;
- Vytvoriť synergie medzi školami a verejnými inštitúciami, podnikmi, verejnými inštitútmi, univerzitami a pod., s víziou produkovania zručných a uvedomelých zamestnancov.

Na podporu dosiahnutia cieľov tohto projektu, projekt samotný poskytol (jeho autori) nasledovné:

- Vzájomnú kooperáciu medzi školami, a to tak, že budú vydávať príklady dobrej praxe;
- Monitorovanie Národnou projektovou skupinou
- Zapájanie učiteľov a študentov počas fázy ohodnocovania rizík pracovných aktivít;
- Zapájanie regionálnych úradov počas plánovania operatívnej fázy;
- Hodnotenie projektu akreditovanými výskumnými centrami.

Vývoj projektu

Projekt trval 3 roky a ciele, vyjadrené rok po roku sú nasledovné :

1. rok

Ciele	Aktivity
Zvyšovanie povedomia študentov	<ul style="list-style-type: none"> • Analyzovať význam niektorých kľúčových slov týkajúcich sa bezpečnosti • Identifikácia nebezpečných situácií v školskom prostredí a možné riešenia
Zapájanie prevenčných a ochranných služieb do identifikácie technicko-organizačných činov	<ul style="list-style-type: none"> • Kritické zhodnotenie dokumentu hodnotiaceho riziká
Propagácia kooperácie medzi prevenčnými a ochrannými službami a učiteľmi v organizácii učných aktivít:	<ul style="list-style-type: none"> • Preskúmanie študentských rizík a ich vnímanie • Organizovanie mítingov s expertmi z externých škôl • Plánovanie návštev pracovísk

2. rok

Ciele	Aktivity
Vytváranie učebných ciest zameraných na medziosnovové témy o zdraví a bezpečnosti:	<ul style="list-style-type: none">• Identifikácia nebezpečných situácií v školskom prostredí a možné riešenia
Zapájanie študentov v skutočných aktivitách, tak ako je to odporúčané prevenčnými a ochrannými službami	<ul style="list-style-type: none">• Rozhovory so školskými riaditeľmi, laboratórnymi technikmi, zamestnancami;• Ohodnotenie rizika aktivity, ktorú vykonáva školské laboratórium, a to vrátane video nahrávok ukazujúcich rozdiely medzi „nesprávnymi“ a „správnymi“ postupmi; obnova, modernizácia dokumentu o hodnotení rizík

3. rok

Ciele	Aktivity
Rozvíjanie študentských schopností, zameraných na identifikáciu technických, organizačných a procesných opatrení, ktoré zabezpečujú bezpečnosť na pracovisku: Vytváranie plánu bezpečnostného manažmentu	<ul style="list-style-type: none">• Neplatená pracovná skúsenosť pre študentov vo firmách a taktiež aj v rámci školy samotnej• Online testovanie a zabezpečenie možnosti certifikácie v rámci školskej výuky• Prijatie opatrení na zvládnutie bezpečnostného systému na školách

Hlavnými výsledkami tohto projektu boli:

- Príručka nazvaná 'Sicurezza in cattedra', publikovaná ISPESL (<http://www.ispesl.it>), ktorá popisuje špecifikácie projektu a jeho pozadie
- Návod nazvaný „Prevenčné nástroje proti rizikám plynúcim z použitia nebezpečných látok v školských laboratóriách“, publikovaný ISPESL, navrhuje metódy a operačné riešenia pre ohodnocovanie rizík a bezpečnostný manažment v chemických laboratóriách;
- Balík nástrojov pre bezpečnostný manažment na školách, ktorý je na CD s príručkou „Manažment bezpečnostného systému a kultúra prevencie na školách“ publikovaný regiónmi Veneto a Tuscany;
- Predmetná vstupná brána, navrhnutá pre online publikáciu dobrých zásad na školách, ktoré sa zúčastnili projektu, a to tak aby uľahčili komunikáciu medzi školskými predstaviteľmi a Národnou pracovnou skupinou;

- Učebné jednotky by mali byť štruktúrované tak, aby mohli byť ďalej využité ako modelové príklady a použité v školských kontextoch;
- Rôzne typy učebných materiálov: spisy, CD, tabuľky, slovníčky, výstavy, tlačové správy, brožúrky – tieto majú byť použité a rozdistribuované počas učebných aktivít alebo počas národných seminárov, ktoré sú propagované Národnou pracovnou skupinou a školskými mítingami s podporou ľudí vo vedení projektu.

ISPESL pokračovalo s podporou projektu aj v šk. roku 06/07, a účasť bola rozšírená aj na ďalšie školy.

ISPESL webová funkcia pre deti:

Tento portál obsahuje rôzne zdroje pre žiakov, učiteľov a pre mladých ľudí:
http://www.ispesl.it/formazione/scuola_en.asp

Ďalšie informácie

- Eurydice website, Italy: <http://eurydice.indire.it/>
- MIUR - Ministero dell'Università e della Ricerca (Ministry of the Universities and Research): <http://www.miur.it>
- Italian National Institute for Prevention and Safety at Work (ISPESL): <http://www.ispesl.it>
- „Bezpečnosť na školách v Taliansku“ – Príručka pre učiteľov na zavádzanie BOZP do výuky, Emanuela Giuli and Raffaele Paganoni, 2003 (PowerPoint presentation):
http://osha.eu.int/topics/osheducation/fullproceedings.stm/document_view

MAĎARSKO

V Maďarsku je výučba BOZP na školách, a taktiež aj pri pracovnej výučbe, riadená Zákonom pracovnej bezpečnosti z roku 1993:

Sekcia 14

(1) V rámci spravovania pracovnej bezpečnosti, musí štát prihliadať na nasledovné povinnosti:

(d) zavedenie učebného plánu, vzťahujúceho sa na predpisy pre osobnú bezpečnosť a BOZP, pre potreby všeobecného vzdelávania a pracovného tréningu,

Sekcia 52

(1) V rámci školskej výuky, žiaci a študenti majú byť vzdelávaní o základných pravidlách všeobecnej osobnej bezpečnosti a pracovnej bezpečnosti, taktiež o zdravotných štandardoch.

(2) Ako súčasť pracovného tréningu, študenti majú byť vzdelávaní o BOZP, ktoré sa týka ich zamerania na profesiu. Minister kompetentný pre tréning a vzdelávanie určuje potrebný učebný plán, a to v spolupráci a podľa dohody s Ministerstvom práce a Ministerstvom verejného blahobytu (Sociálnej starostlivosti).

Učebný plán - kurikulum

Trojúrovňová štruktúra (Národný hlavný učebný plán, NCC199; rámcový učebný plán (2000); miestny učebný plán (inštitučná úroveň)) poskytujú regulačnú štruktúru pre učiteľov, aby mohli zostaviť vlastné osnovy. Na báze všeobecnej definície pre každú disciplínu, školy a miestni vyučujúci si môžu zdefinovať a prijať miestne učebné plány a osnovy pre každý predmet a pre každý ročník. Národný hlavný učebný plán je v súčasnosti v procese prepracovania, aby mohol zahŕňať učenie založené na vývoji kompetencií a zručností.

V Maďarskej politike vzdelávania je tzv. Jadro – národný učebný plán, najvyšší regulačný dokument zahŕňajúci obsah učebného plánu a osnov. Jeho hlavnou funkciou je ustanoviť princípy a konceptuálny základ verejného vzdelávania, a zároveň poskytnúť možnosť autonómie školám, ktoré si chcú samy vybrať obsah učiva. Jadro ustanovuje národné ciele vo verejnej výučbe, identifikuje, kde by sa mala vedomosť odovzdávať, poskytuje smernice, ako šíriť tento obsah vo verejnom vzdelávaní, a ďalej definuje kľúčové vývojové úlohy (napr. medziodborové oblasti) v rôznych fázach. Tým, že Jadro poskytuje fundamentálnu vedomosť a schopnosti, ktoré majú žiaci/študenti získať v školách, Jadro zaručuje, že vyučovací proces bude dôsledný, stály a zrozumiteľný.

Na druhom stupni vzdelávania je učebný obsah regulovaný rámcovým učebným plánom, ktorý je vyvinutý v duchu Jadra, tak aby poskytol detailnejšie smernice. Spolu s Jadrom tento rámcový plán slúži ako príručka pre autorov a editorov učebníc, pre vývojárov zdrojových materiálov, požiadavky na skúšky, národné hodnotiace a hodnotiace nástroje, ale najmä slúžia pre pedagogický stav škôl, ktorý je zodpovedný za tvorbu miestnych/regionálnych učebných plánov.

Na treťom stupni vzdelávania je učebný obsah regulovaný miestnym učebným obsahom škôl. Aby bol takýto učebný plán schválený, musí korešpondovať s požiadavkami Jadra.

Hlavné témy Jadrového učebného plánu:

- Maďarský jazyk a literatúra
- Moderné cudzie jazyky
- Matematika
- Človek a spoločnosť
- Človek a príroda
- Naša Zem a prostredie
- Umenia
- IT
- Telesná výchova a šport
- Životný manažment a praktické štúdie

Ciele vývoja učebného plánu, týkajúceho sa BOZP

Jadro definuje medziodborové učebné plány a kľúčové vývojové ciele, ktoré by mali byť začlenené do hlavného toku vzdelávania, a to prostredníctvom všetkých aspektov školského vzdelávania. Tieto plány vedú k posilňovaniu vzťahov medzi predmetmi, zrozumiteľný pohľad na vyučovanie/učenie a na osobný vývoj žiakov. Kľúčové vývojové ciele zahŕňajú o.i.:

- Fyzické a mentálne zdravie
- Príprava na roly dospelého života

V Jadrových oblastiach učebného plánu a v kultúrnej sfére, BOZP výučba môže byť posilnená prostredníctvom učebných a vývojových cieľov v rôznych jadrových oblastiach, o.i.

- Človek a spoločnosť
- Človek a príroda
- Telesná výchova a šport
- Životný manažment a praktické štúdie

Spôsoby, ktorými môže BOZP výučba pasovať do týchto rôznych odborov, sú opísané nižšie.

Fyzické a mentálne zdravie

Školy majú hlavnú zodpovednosť za výučbu mladých ľudí, aby si osvojili zdravý životný štýl. Všetky školské aktivity by mali prispievať k a naplňovať žiakov zdravý fyzický, mentálny aj sociálny vývoj/vývin. Ľudské a fyzické prostredie školy by malo podporovať vývoj pozitívneho postoja, behaviorálnych návykov a zvykov, ktoré môžu zlepšiť zdravie detí alebo

mladých ľudí. Vzdelávanie pre zdravý životný štýl nielen učí ako predísť chorobám, ale aj učí, ako si ceniť zdravie a šťastie, a taktiež ako túžiť po živote s dobrou rovnováhou. Učitelia musia pripraviť deti a mladých ľudí na robenie správnych rozhodnutí o ich životnom štýle, žití zdravého života, riešenie konfliktov, keď sa stanú dospelými. Vývinové snahy posilňujú a objasňujú pomocný postoj žiakov k ich spoluobčanom, ktorí trpia chorobami, postihnutím alebo poškodením.

Učitelia by mali žiakom ukázať spoločné činitele v ich okolí (s dôrazom na domácnosti, školu, dopravu a nebezpečné látky(drogy)), ktoré môžu poškodiť ľudské zdravie alebo telo. Žiaci by mali byť pripravení na predchádzanie a na riešenie nebezpečných situácií, na úrovni školy, ale aj osobného života. Školy musia taktiež pripraviť žiakov na používanie verejnej dopravy a na svojvoľný pohyb peši, a to tak, aby predišli dopravným nehodám.

Pozornosť musí byť venovaná prislúchajúcemu riešeniu problémov pri manipulácií s nebezpečnými látkami a tiež hlavným pravidlám pri zaobchádzaní s nimi (napr. ako identifikovať a skladovať nebezpečné látky). Deti a špeciálne adolescenti by mali dostať podporu, aby sa vyhli látkam spôsobujúcim závislosti (napr. fajčenie, alkoholizmus, drogovanie, nezdravé jedlo). Zvyky, ktoré predstavujú základy zdravého a vyváženého životného štýlu môžu byť vyvinuté len v prípade aktívnej účasti žiakov. Je nevyhnutné, aby školské prostredie taktiež propagovalo zdravý fyzický, mentálny a sociálny vývoj.

Príprava na roly dospelého života

Príprava na roly dospelého života zahŕňa kariérnu orientáciu, s dôrazom na flexibilitu, kooperáciu a schopnosť zvládať zmeny na úrovni osobnej aj spoločenskej. Sebavedomé spotrebiteľské správanie a spôsobilosť pre prácu sú zahrnuté v sekciách učenia vývoju sociálnych znalostí a občianskych zručností.

Životný manažment a praktické štúdie

Problémy BOZP sú zahrnuté v základných učebných pomôckach životného manažmentu a praktických štúdiách, a to nasledovne:

- Zdravie – zdravý životný štýl, moderné stravovanie, denné cvičenie, ošatenie, prevencia úrazov, ergonómia, pracovné riziká, závislosti, mentálne zdravie;
- Bezpečnosť a ochrana – identifikácia hrozieb osobného a verejného života, individuálna zodpovednosť v hroziacich/už vytvorených pohotovostných

situáciách, zmierňovanie následkov katastrof (ochrana pred ohňom a civilná obrana, plánovanie, prevencia, zásah, ohodnotenie)

Človek a spoločnosť

Napr., cieľová oblasť vývoja je: zodpovednosť za vonkajšie prostredie.

Človek a príroda

V ročníkoch 7 až 12 na chémii sa žiaci učia najdôležitejšie vlastnosti, reakcie a tiež zvládanie najfrekvencovanejších prírodných a umelých látok. Špeciálna pozornosť je venovaná zaobchádzaniu s nebezpečnými látkami.

Telesná výchova

Jedným z výsledkov je vývoj zdravého životného štýlu a fyzickej kultúry. V tomto kontexte, navyše k založeniu kultúry cvičenia a športov, žiakova úroveň fyzického zdravia je zvýšená.

Ďalšie informácie: Hungarian Ministry of Education:

<http://www.okm.gov.hu/main.php?folderID=137&articleID=6994&ctag=articlelist&iid=1>

Základná výučba

Revízia Jadrového učebného plánu a posilňovanie základných zručností medziodborovej výučby je jeden z cieľov výukovej politiky, týkajúcej sa základnej výučby.

Pracovný tréning

V júni 2003 bol Parlamentom prijatý pozmenený Zákon o Pracovnom tréningu. Súčasná politika meria ciele, o.i. modernizácia učebného obsahu pre pracovný tréning a tréning pedagogického stavu.

Univerzity a vysoké školy

Parlamentná rezolúcia (uznesenie): BOZP vo vyššom vzdelávaní

Dodatok k uzneseniu č. 20/2001 národného programu BOZP uvádza v sekcii „Národný program BOZP“ nasledovné:

5.5 Na zlepšenie systému BOZP by mali byť urobené opatrenia. Konkrétne je potrebné:

(a) preskúmanie zavádzania výučby BOZP v každodennej praxi vyššieho vzdelávania, a urobiť také opatrenia, aby sme uviedli adekvátny dôraz na BOZP.

Ďalšie informácie

- Eurydice website, Hungary: <http://ofi.hu/en/hir-kategoria/eurydice>
- OM - Oktatási Minisztérium (Ministry of Education): <http://www.om.hu/>

FRANCÚZSKO

Francúzsky vzdelávací systém prijal holistický prístup k výučbe BOZP a je vyučovaný krížovo, interdisciplinárne.

Učebný plán – kurikulum

Francúzsky vzdelávací systém sa vyvíja ako dôsledok Európskej harmonizácie. Ministerstvo vzdelávania určuje školské učebné plány a ciele vzdelávania. Učitelia si volia vlastné učebné metódy a učebnice. Učebný plán základných škôl sa koncentruje na základné zručnosti a schopnosti ako sú čítanie, písanie, aritmetika a taktiež telesná výchova (normálne pohybové schopnosti) a obohacovanie uvedomelosti a vnímavosti. Nižšia stredná škola pozostáva z 8 alebo 9 povinných predmetov, v závislosti od ročníka štúdia, a stáva sa narastajúco rozložená do viacerých oblastí v závislosti od počtu voliteľných predmetov.

Vo vyššej strednej škole a ďalej je učebný plán určovaný štátom. Základné predmety na *lycées généraux et technologiques* (lycéum) sú francúzsky jazyk, matematika, fyzika/chémia, život a prírodné vedy, cudzí jazyk 1, dejepis/geografia, telesná výchova a šport, doplnený o 2 ďalšie predmety, ktoré si musí žiak vybrať. Pracovné lýceá ponúkajú všeobecné vzdelanie a taktiež aj praktickú pracovnú výučbu, vrátane umiestňovania vo firmách. Systém referencií pre pracovnú kvalifikáciu, ktorý je udeľovaný ministerstvom vzdelávania (viď nižšie) je vždy vypracovaný v spolupráci s ekonomickým sektorom, ktorého sa to týka. A to všetko v rámci posudkových pracovných komisií (*commissions professionnelles consultatives, CPC*).

Základné školy

Povinnosť učiť BOZP na školách prvého stupňa a kolégiách (stredné školy) vyplýva zo zákona (Decree 83-896 of 4 October 1983) a zahŕňa 3 dôležité oblasti:

- Bezpečnosť na cestách
- Bezpečnosť v domácnosti
- Hlavné prírodné a technologické riziká

V materskej škole a na prvom stupni vzdelávania by bezpečnosť mala viesť k vývoju dobrého postoja správania. Pravidlá správania, ktoré sa vyučujú, sú spojené s rôznymi situáciami v škole a v živote v domácnosti. Nie sú vyučované ako samostatná disciplína (predmet), ale sú zahrnuté vo všetkých oblastiach výučby. Avšak oblasti, ktoré sú najvhodnejšie pre tieto účely sú telesná výchova, objavovanie prírody a obsahové predmety, ako sú biológia, fyzika alebo technika. Tento Dekrét uvádza viaceré typy častých úrazov (napr. tržné rany, zlomeniny,

otrávenia, popáleniny, zasiahnutie prúdom atď.) Tento list slúži ako počiatočný bod pre učiteľov, aby mohli uviesť pravidlá bezpečnosti vo forme a v čase, ktorí považujú za najviac vhodný.

Kolégiá (stredná škola)

Hlavnou náplňou je vytváranie a posilňovanie povedomia a bezpečnosti, a to prostredníctvom získavania vedomostí a schopností o príčinách úrazov, ich ľudských a sociálnych dopadoch a taktiež spôsoby, ako sa s týmito dopadmi môžeme vyrovnat'. Tento vzdelávací cieľ môže byť realizovaný v občianskej a telesnej výchove, experimentálnych vedách, technickej a manuálnej výchove a v technologických možnostiach. V posledne zmienených disciplínach; opis, vysvetlenie a analýza mechanického javu by mala taktiež sprevádzať informácia o rizikách a preventívnych opatreniach.

Príklady zahrnuté a spomenuté v Dekréte sú:

- V experimentálnych vedách: prírodné javy, požiare, stlačený vzduch, spaľovanie, elektrina, rádiácia, nebezpečné látky;
- V manuálnej a technickej výchove a technologických možnostiach: použitie a funkcie strojov, náradia, výťahov;
- V telesnej výchove: bezpečný pohyb, bezpečnosť vo vode, na snehu a pod.

Uvedením základných princípov bezpečnosti takýmto spôsobom sa očakáva, že študenti dosiahnu nasledovné ciele výučby: vývoj povedomia o bezpečnosti, správne chovanie v nebezpečných situáciách; efektívne zakročenie, aby sme predišli zhoršeniu situácie úrazu; pomoc obetiam; a pokiaľ sú sami obeťami, také správanie, ktoré nezhorší dôsledky úrazu/nehody.

Technické vzdelávanie

Základné body politiky BOZP a poznatky o relevantných bezpečnostných predpisoch boli predstavené a zavedené do tréningových programov rôznych sektorov: stavebníctvo, chemický sektor, atď. Bola založená CERP (posudková inštitúcia, zaoberajúca sa vzdelávaním BOZP). Je to partnerstvo medzi Národným fondom pre zdravotné poisťky pracovníkov (CNAMTS, Caisse nationale de l'assurance maladie des travailleurs salariés) a Ministerstvom vzdelávania. Toto partnerstvo sa snaží posilniť vzťahy medzi školami a firmami. V tréningových workshopoch na kolégiu študenti nemôžu naplno zažiť podmienky skutočnej práce a tým pádom nie sú dobre pripravení na pracovný život. Projekty sú vykonávané s viacerými priemyselnými sektormi, a to s cieľom dosiahnuť bližšiu spoluprácu

medzi školami a firmami. Ďalšie zameranie je v zahrnutí sektoru služieb do programu, navyše k priemyselnému sektoru. Zamestnania v sektore služieb sú stále viac dôležité a je všeobecne považované za dôležité, aby študenti, ktorí sa pripravujú na zamestnanie v sektore služieb taktiež obdržali vzdelanie o BOZP. Toto partnerstvo sa taktiež zameriava na učiteľský personál, napríklad podporuje projekty, ktoré produkujú inovatívne učebné materiály a pomôcky, tréning učiteľov v BOZP, atď.

Univerzity a 'grandes écoles'

Francúzsko má v súčasnosti rôzne študijné programy, v poli BOZP na úrovni ďalšieho vzdelávania – v týchto programoch sú zahrnuté predmety ako priemyselné zdravie, ergonómia, zákonodarstvo atď. Osobitná pozornosť je venovaná BOZP v rámci programov pre povolania, ktoré obsahujú zodpovednosť voči BOZP. Mnohé kategórie profesionálnych povolaní potrebujú, aby BOZP bolo vyučované v práci; napr. niektoré školy inžinierstva zahŕňajú modul odhadovania rizík BOZP a identifikáciu riešení týchto rizík.

Ďalšie informácie

- Edforsa project French national report: http://edforsa.vubp.cz/products_vysledky.php
- Eurydice website (France): <http://www.eurydice.fr/>
- Ministère de l'Éducation Nationale, de l'Enseignement supérieur et de la Recherche (Ministry of Education, Higher Education and Research):
<http://www.education.gouv.fr>
- Education.fr — Le portail de référence sur l'éducation (the French education portal):
<http://www.education.fr>

5. Komparatívna analýza systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ

Komparatívna metóda predstavuje proces vedeckého porovnávania, teda poznávanie porovnávaním. Analýza a porovnanie (komparácia) predstavujú základné myšlienkové operácie, ktoré patria medzi najstaršie a najrozšírenejšie spôsoby skúmania sveta. Porovnanie sa využíva nielen pri bežných činnostiach, ale aj ako rozšírený výskumný prístup v spoločensko-vednom výskume. Skúmaním vzdelávacích systémov a ich medzinárodným porovnávaním sa zaoberá komparatívna pedagogika.

V prípade predkladanej výskumnej úlohy sa jedná o komparatívnu analýzu systému výchovy a vzdelávania k BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ.

Kontext analýzy

Vzdelávacie systémy sú v rámci štátov Európskej únie veľmi rôznorodé a v mnohých aspektoch odlišné. Rozdiely sú založené na tradíciách jednotlivých krajín, miestnymi podmienkami – politická situácia, situácia na trhu práce, demografické ukazovatele, ekonomické ukazovatele a pod. Aj napriek týmto rozdielom je možné voľbou vhodných komparačných parametrov dosiahnuť relevantné výsledky.

Objektom komparácie budú v tomto prípade systémy vzdelávania BOZP v školskom vzdelávaní vo vybraných krajinách EÚ.

Metodológia analýzy

Pri samotnej analýze sa vychádza z niekoľkých hlavných informačných zdrojov. Predovšetkým sú to získané informácie z Európskej agentúry BOZP so sídlom v Bilbao, v Španielsku aj jej webstránok a materiálov týkajúcich sa vzdelávania a výchovy BOZP, ďalej z miestnej legislatívy vybraných krajín EÚ, z údajov EURYDICE - informačnej siete Európskej únie o vzdelávacích systémoch a z údajov ENETOSH - Európskej siete pre vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Cieľom komparácie je zistiť, ako podobné alebo rozdielne sú systémy výchovy a vzdelávania BOZP v školských systémoch vo vybraných krajinách EÚ. Či sú v nich spoločné znaky využiteľné vo viacerých krajinách, či majú spoločný základ, z čoho vychádzajú a či sa v nich uplatňuje tzv. „celoškolský prístup“ - „A whole-school approach to OSH education“

definovaný v dokumentoch EÚ k politike BOZP. Tzv. celoškolský prístup bol definovaný a vysvetlený v predchádzajúcich kapitolách výskumnej úlohy.

Kritériom pre porovnávanie sú školské kurikulá a obsahová náplň predmetov, ktoré obsahujú prvky ochrany zdravia, bezpečnosti práce, posudzovanie rizika, ohrozenia a nebezpečenstiev, z ktorými sa pri vzdelávaní a výchove detí, mládeže a študentov vyskytujú.

Pri porovnávaní boli využité jednotlivé stupne vzdelávania obdobné ako v školskom systéme Slovenskej republiky, t.j.:

- Predškolská výchova - materské školy - predprimárne vzdelávanie
- Základné školy - primárne vzdelávanie
- Stredné školy a odborné vzdelávanie - nižšie stredné odborné vzdelanie (nižšie sekundárne), stredné odborné vzdelanie (sekundárne), úplné stredné všeobecné vzdelanie (vyššie sekundárne), úplné stredné odborné vzdelanie (vyššie sekundárne)
- Vysoké školy a univerzity
- a ďalšie projekty a programy.

Položili sme si tieto základné výskumné otázky:

Je výchova k bezpečnému správaniu sa a výchova k zdraviu v kurikulách vybraných krajín EÚ?

Aký je vzťah výchovy k bezpečnému správaniu sa a výchovy k zdraviu k iným vzdelávacím odborom, resp. k vyučovacím predmetom?

Poznámka: Kurikulum - z lat. currere = bežať určitým smerom, po určitej trase k určitému cieľu. Kurikulum je vymedzené otázkami:

- *Prečo? – Zmysel, hodnoty, funkcie a ciele vzdelávania;*
- *Koho? – Ktorú časť populácie;*
- *V čom? – S akým obsahom (učivo);*
- *Ako? – Pomocou akých vyučovacích stratégií;*

Kurikulum možno definovať ako obsah všetkej skúsenosti, ktorú žiaci získavajú v škole a v činnostiach, ktoré sa k škole vzťahujú, ale aj jej plánovanie a hodnotenie.

Na základe získaných údajov a informácií z vybraných krajín EÚ boli získané nasledujúce poznatky:

Školské systémy v krajinách EÚ sú veľmi rôznorodé a v mnohých aspektoch odlišné. Odlišujú sa aj v oblasti výchovy a vzdelávania v oblasti BOZP, resp. bezpečného správania sa

v škole. Ale aj napriek týmto rozdielom je možné v nich nájsť zhodné prvky a princípy, sú ovplyvňované podobnými trendmi a volaním po harmonizácii, ich výsledky sú ale v rôznych národných štátoch odlišné.

Môžeme tvrdiť, že aj napriek snahe vystaviť vzdelávacie systémy rovnakým požiadavkám a podmienkam na úrovni jednotlivých štátov sú formované zabehnutou tradíciou a miestnymi podmienkami a kontextami. Táto skutočnosť je zároveň aj limitom pre našu komparatívnu analýzu. Porovnávanie, ktoré sme vykonali, vychádza z dostupných literárnych zdrojov z jednotlivých krajín a materiálov Európskej agentúry pre BOZP v Bilbao.

V sledovaných krajinách EÚ sa vzdelávanie a výchova k bezpečnému správaniu sa v škole a pri príprave na povolanie realizuje prevažne prierezovými predmetmi a uplatňuje sa tzv. celoškolský prístup. ***Problematika BOZP je primerane rozčlenená do rôznych predmetov a vzdelávacích okruhov a nie je vytvorený tzv. samostatný predmet BOZP.***

BOZP sa vyučuje v rámci okruhov **Človek - Zdravie – Svet práce - a podobných**. Je začlenená napr. do pracovnej výchovy, prírodovedných predmetov, či predmetov so zameraním na zdravie, spotrebiteľské vzdelávanie a zdravý životný štýl. Podľa jednotlivých predmetov sa deti a žiaci postupne zoznamujú so svetom práce, prípravou na povolanie v rôznych profesiách a odvetviach hospodárstva, s rizikami na pracoviskách a pri jednotlivých pracovných činnostiach a podobne. Cieľom prierezových predmetov je najmä:

- učiť deti a mládež o postojoch a správaní v oblasti bezpečnosti a zdravia a rozvíjať ich vedomosti o rizikách a prevencii rizík;
- zaisťovať bezpečnosť a zdravie zamestnancov a študentov vo vzdelávacích inštitúciách a propagovať kultúru prevencie.

Zdá sa, že tento „kombinovaný“ celoškolský prístup – holistický a prierezový – je vhodný na zvládnutie zložitosti a vzájomnej závislosti rozličných tém, ktoré treba brať v úvahu. Synergie je možné využiť na šetrenie času a zdrojov, ako aj na vzdelávanie o vzájomnej prepojenosti sveta a potrebe spoločných prístupov.

V krajinách, kde sa uplatňuje federatívne alebo spolkové usporiadanie štátu je vzdelávanie a výchova BOZP často ponechaná bez tzv. „celoštátneho dozoru“ a je v kompetencii jednotlivých spolkových vlád, resp. ministerstiev, resp. odborových profesijných zväzov, je to tak napr. v Nemecku. Tam možno vo všeobecnosti povedať, že neexistuje koherentný spôsob vzdelávania v oblasti BOZP na nemeckých školách. Väčšinou záleží na učiteľoch a na predmetoch, ktoré vyučujú, čo naučia svojich žiakov o BOZP. Obdobne je to tak v Rakúsku.

Vysoké školy a univerzity

Ak porovnáваме uvedenú formu štúdia a zameranie študijného programu BOZP na Katedre techniky a informačných technológií PF UKF v Nitre, nájdeme v zahraničí podobné študijné odbory najmä v nasledujúcich krajinách a ich univerzitách: Holandsko - Delft University, Nemecko - BUGH Wuppertal, Francúzsko - Univerzita Colmar, Austrália - La Trobe University, Austrália - Flinders University, USA - The University of Alabama, USA - University of Michigan, USA - University of Washigton, Kanada - Queen's University Kingston, Ontario, Finsko - Univerzity Tampere, Česká republika - VŠB TU Ostrava a pod.

Komparácia kurikulárnych dokumentov v SR a ČR - príklad

Koncepcia výchovy k zdraviu je vo vzdelávacích systémoch oboch krajín koncipovaná veľmi podobne, najmä čo sa týka kľúčových kompetencií a prierezových tém. Aj napriek tomu, že vyššie uvádzané oblasti sú koncipované veľmi podobne, vychádzajúc z komparácie kurikulárnych dokumentov oboch krajín v tabuľke č. 3 by sme chceli poukázať najmä na existujúce rozdiely, a na ich základe vyvodit' aj odporúčania.

Tabuľka č. 3 Komparácia kurikulárnych dokumentov pre primárny stupeň vzdelávania Slovenskej a Českej republiky z hľadiska podpory zdravia

Slovenská republika		Česká republika	
Prehľad ukotvenia podpory zdravia		Prehľad ukotvenia podpory zdravia	
Vzdelávacia oblasť	Zdravie a pohyb	Vzdelávacia oblasť	Zdravie a pohyb
Realizácia	Predmety: prírodoveda, vlastiveda, telesná výchova, pracovné vyučovanie, etická výchova, výtvarná výchova	Realizácia	Tematické okruhy: Miesto, kde žijeme Lidé kolem nás Lidé a čas Rozmanitost přírody Člověk a jeho zdraví
Nosný okruh	Zdravie a pohyb	Nosný okruh	Člověk a jeho zdraví
Nosný predmet	Telesná výchova	Nosný predmet	Možnosť vytvárať rôzne varianty vyučovacích predmetov

V Českej republike existuje lepšia možnosť prepojenia tém v rámci jednotlivých tematických okruhov, čo umožňuje variabilitu pri vytváraní rôznych variantov vyučovacích predmetov. Škole sa otvára priestor na vytvorenie komplexnejšieho a prepojenejšieho systému

vzdelávania v oblasti výchovy k zdraviu. Samotný proces vzdelávania je zameraný na konkrétne, respektíve modelové situácie, na základe ktorých si žiaci osvojujú spôsoby jednania a rozhodovania v určitých situáciách. Dôraz je kladený na prepojenie vzdelávacích oblastí s reálnym životom a praktickými skúsenosťami. Stotožňujeme sa s názormi autorov Libu a Portíka (2011), ktorí za hlavný problém realizácie výchovy k zdraviu na primárnom stupni vzdelávania na Slovensku považujú skutočnosť, že zdravotno-preventívne témy sú rozptýlené vo vyučovacích predmetoch. Stráca sa tým kontinuita a úspešné vzdelávacie pôsobenia na žiaka v oblasti podpory zdravia. Odporúčali by sme tiež na primárnom stupni vzdelávania posilniť a viac presadzovať vo vyučovacom procese prvky zážitkového učenia, zaradiť prvky dramatickej výchovy (hranie rolí, modelové situácie) a skúsenostného vyučovania.

V koncepcii výchovy ku zdraviu so zreteľom na telesnú výchovu na 1. stupni ZŠ odporúčame:

- klásť väčší dôraz na zážitkové učenie, osvojovanie si potrebných zručností skúsenostným učením alebo realizáciou modelových situácií, sústrediť sa na osvojovanie si samostatného a sebavedomého vystupovania a jednania, na poznávanie a ovplyvňovanie svojej jedinečnosti,
- uchopiť problematiku zdravia kompaktnejšie, ucelenejšie, zavedením samostatného predmetu.
- V súvislosti s uvedeným je potrebné vo všeobecnej rovine posilniť postavenie a význam výchovy k zdraviu v príprave budúcich učiteľov, zvýšiť kvalifikáciu učiteľov základných škôl v oblasti výchovy k zdraviu so zameraním na súčasné trendy realizáciou doplnujúcich foriem vzdelávania, organizáciou workshopov podporiť aktívnu formu realizácie výchovy k zdraviu v súčasnom školstve
- prípravou kvalitných metodických príručiek, ktoré budú mať učitelia k dispozícii a nebudú si ich musieť sami aktívne vyhľadávať, podporiť spoluprácu školy a rodiny na organizovaní mimoškolských pohybových aktivít, posilniť spoluprácu vysokých škôl so základnými školami (napr. v rámci pedagogických praxí), vytvoriť priestor pre študentov učiteľských odborov podieľať sa vo väčšej miere na „živote“ cvičnej školy, napr. pri organizovaní školských aj mimoškolských pohybových aktivít.

Zhrnutie podľa výskumných otázok

Je výchova k bezpečnému správaniu sa a výchova k zdraviu v kurikulumách vybraných krajín EÚ?

Aký je vzťah výchovy k bezpečnému správaniu sa a výchovy k zdraviu k iným vzdelávacím odborom, resp. k vyučovacím predmetom? Vyučuje sa samostatne, alebo je súčasťou vyučovacích predmetov, či tematických celkov?

Odpovede:

Výchova k bezpečnému správaniu sa a výchova k zdraviu všeobecne je bežnou, neoddeliteľnou a rovnocennou súčasťou školský kurikulum v krajinách EÚ.

Existujú varianty:

Variant 1.

Výchova k bezpečnému správaniu sa a výchova k zdraviu je komplexne poňatá v kurikule ako samostatný vzdelávací odbor a vyučuje sa obvykle ako samostatný predmet.

Napr. vo Fínsku je od roku 2001 samostatným predmetom výchova k zdraviu. Je naň kladený veľký dôraz v súvislosti so vzrastajúcimi problémami v životnom štýle mládeže (alkohol, fajčenie, drogy a mimopracovná úrazovosť).

Variant 2

Výchova k zdraviu je explicitne prepojená tiež s inými predmetmi. Obvykle je deklarované, že výchova k zdraviu sa prelína všetkými predmetmi, alebo sú témy výchovy k zdraviu vyslovene začlenené do jednotlivých predmetov, napr. prírodopisu, občianskej náuky, telesnej výchovy, pracovnej výchovy a pod.

Napr. Írsko - vo vzdelávacom systéme Írska je výchova k zdraviu obsiahnutá v predmete občianska náuka a výchova k zdraviu. Tento predmet poskytuje žiakom príležitosť rozvíjať ich zručnosti a vedomosti a kompetencie a naučiť sa viac o sebe, starať sa o seba a iných a robiť kvalifikované rozhodnutia ohľadom svojho zdravia a bezpečnosti v škole, doma, na ulici.

Na základe medzinárodnej komparácie je možné usudzovať, že výchova k zdraviu a bezpečnému správaniu sa je obsiahnutá v kurikulách väčšiny krajín. Výchova k zdraviu a bezpečnému správaniu sa sú v zahraničí obvykle zakotvené ako súčasť výchovy a vzdelávaniu v oblasti zdravého životného štýlu: človek - zdravie - práca.

Zahraničné kurikulá volia rôzne koncepcné varianty výchovy k zdraviu - ako samostatný predmet (menej časté), v prepojení s iným vzdelávacími odbormi - najčastejšie.

V slovenských kurikulárnych dokumentoch sa nachádzajú v rámci oblasti Človek a zdravie. Táto koncepcia pripúšťa integráciu výchovy k zdraviu a bezpečnému správaniu sa s inými vzdelávacími odbormi a je v súlade s prevažujúcimi zahraničnými trendmi.

Tento systém odporúčame.

Vzhľadom na veľmi široký diapazón predmetov v školských kurikulách neodporúčame zavedenie samostatného predmetu s názvom *Výchova a vzdelávanie k bezpečnému správaniu sa a konaniu v predprimárnom, primárnom vzdelávaní*. Deti a žiaci sa dozvedia určité penzum vedomostí, ktoré by bolo možno vhodné doplniť o poznatky z oblasti BOZP, bezpečného správania sa a pod. To však nebolo náplňou tejto etapy výskumnej úlohy.

Žiaci a študenti na stredných školách a v príprave na povolanie by podľa názoru riešiteľiek výskumnej úlohy mali absolvovať samostatný predmet *BOZP v príprave na povolanie*. Vzhľadom na to, že sa pripravujú na svoje budúce povolanie a svet práce, či štúdium na vysokej škole a stanú sa raz aj zamestnávateľmi, či samozamestnávateľmi, mali by ovládať základné princípy ochrany zdravia jedného, ale aj zdravia spolupracovníkov a bezpečnosti pri práci s pracovnými prostriedkami, náradím, náčiním, strojmi a technológiami.

Záver

Výchovu k zdraviu a k bezpečnému správaniu sa a konaniu je možné považovať za jednu z dominujúcich cieľových kategórií výchovného pôsobenia, keďže koreluje s pozitívnymi hodnotovými preferenciami a žiaducimi postojmi k životnému štýlu, ktorý je orientovaný na zdravie ako najvyššiu hodnotu ľudského bytia. Predstavuje cieľavedomú reflexiu fyzického, mentálneho a duševného zdravia a s tým súvisiacich dynamických interakcií medzi somatickými, psychickými a sociálnymi prejavmi zdravia ako výsledku spoločenských a osobnostných vplyvov. Cieľom výchovného úsilia tu má byť intencionálne a kontinuálne vytváranie a interiorizácia prozdravotných postojov, hodnôt a spôsobilostí premietnutých v kognitívnej – informačnej, poznávacej stránke pôsobenia, rovnako v stránke afektívnej – emocionálnej, zameranej na prežívanie a konatívnej – zameranej na očakávané, želateľné správanie. V edukačnom úsilí školy je výchova k zdraviu významnou a integrálnou súčasťou výchovného komplexu.

V školských systémoch vzdelávania k BOZP vo vybraných krajinách EÚ je zavedený systém výučby „predmetu BOZP“ v rámci ostatných predmetov v tematickom okruhu Človek - príroda - spoločnosť a podobných. Pri jeho výuke sa uplatňuje tzv. celoškolský prístup - prelínanie problematiky BOZP v takmer všetkých vyučovacích predmetoch. Takýto postup sa navrhuje aj pre systém vzdelávania v oblasti BOZP pre Slovenskú republiku.

Každá štátna inštitúcia zodpovedná za BOZP v každej európskej krajine si v rámci svojich kompetencií a zodpovedností stanovuje požiadavky na vzdelávanie v oblasti BOZP a zdôrazňuje to ako jednu z priorít, ktorej vždy dávala, dáva a bude dávať prednosť. Keďže každá z európskych inštitúcií zodpovedných za BOZP (Komisia pre BOZP, Agentúra EU OSHA v Bilbao, MOP a ďalšie) rovnako tiež deklarujú, že vzdelávanie v oblasti BOZP je jednou z priorít politiky EÚ. Každé dobrovoľné združenie či asociácia z oblasti BOZP na európskej i národnej úrovni sa snaží vzdelávať svojich členov, informovať o novinkách a odovzdávať si nikde nepopísané skúsenosti z praxe.

Vzdelávanie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci (BOZP) je potrebné začať už v útlom veku tak, aby dochádzalo predovšetkým k zmene postojov v tejto oblasti, a to, pokiaľ je možné, v celej spoločnosti. Tým bude zahájená očakávaná a požadovaná zmena v kultúre bezpečnosti v celej spoločnosti. Dôvodom vyššie uvedeného je okrem iného aj úplná zhoda expertov v oblasti BOZP na tom, že vzdelávanie v oblasti BOZP je potrebné začať ešte pred

nástupom do zamestnania a na trh práce. Len samotné vzdelávanie u zamestnávateľa je z celkového pohľadu nedostatočné. A to hlavne preto, že predovšetkým vedomosti, ktoré si človek osvojí počas školskej dochádzky, sú mu následne základným celoživotným zdrojom informácií. Po vstupe na trh práce si potom človek lepšie uvedomuje dôležitosť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v priebehu svojho pôsobenia na trhu práce, a to ideálne v súvislostiach a spojitostiach.

Komparatívna analýza vzdelávania BOZP a školských systémov vzdelávania BOZP vo vybraných krajinách EÚ potvrdila, že tzv. „whole school approach“ - celoškolský prístup je vo viacerých krajinách prioritným. Výchova a vzdelávanie BOZP sú súčasťou školských kurikul a sú vyučované v rámci viacerých predmetov a prelínajú sa navzájom. Tento prístup odporúča aj Európska komisia, MOP a sieť ENETOSH. Takéto závery možno odporučiť aj do školského systému Slovenskej republiky.

Použitá literatúra

- Bollmann, U., Windemuth, E.: Standards in education and training for safety and health at work– European perspectives, promising developments and examples of good practice – IAG Report 4/2011e, Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung e.V. (DGUV), 2011, Berlin, ISBN online: 978-3-86423-019-6 ISBN print: 978-3-86423-028-8
- Fűry, D., Jurkechová, M.: Komparácia podpory zdravia z obsahu vzdelávania na 1. stupni základnej školy na Slovensku a v Českej republike. Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta Edukácia. Vedecko-odborný časopis. Ročník 1, číslo 2, 2015
- EU-OSHA - European Agency for Safety and Health at Work. 2004b. Mainstreaming occupational safety and health into education: good practice in school and vocational education. <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/313>.
- EU-OSHA - European Agency for Safety and Health at Work. 2009. OSH in the school curriculum: requirements and activities in the EU Member States. <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/TE3008521ENC>
- EU-OSHA - European Agency for Safety and Health at Work. 2010. Mainstreaming occupational safety and health into university education.
- EU-OSHA - European Agency for Safety and Health at Work. Webpages on mainstreaming OSH into education: <http://osha.europa.eu/en/topics/osheducation>
- EU-OSHA - European Agency for Safety and Health at Work. Mainstreaming OSH into university education: http://osha.europa.eu/en/publications/reports/mainstream_osh_university_education
- EU-OSHA Fact č. 52 - Mainstreaming occupational safety and health into education - European Agency for Safety and Health at Work. 2004a. [http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/52 on 15/09/2009](http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/52_on_15/09/2009)
- EU-OSHA Fact č.82 BOZP v školských osnovách – činnosti členských štátov Zhrnutie správy (1)
- EU-OSHA FACT č. 91 Výzvy a príležitosti pre začlenenie BOZP do vysokoškolského vzdelávania – zhrnutie správy file:///C:/Users/IVPR/Downloads/fs91_osh_university_sk.pdf

- EU-OSHA OSH in the school curriculum: requirements and activities in the EU Member States, European Agency for Safety and Health at Work, 2009, Luxembourg, ISBN 978-92-9191-215-5
- EU-OSHA Occupational safety and health and education: a whole school approach, European Agency for Safety and Health at Work's Topic Centre OSH, Luxembourg 2013, ISBN: 978-92-9240-029-3 doi: 10.2802/51709
- EU-OSHA Training teachers to deliver risk education – Examples of mainstreaming OSH into teacher training programmes, European Agency for Safety and Health at Work, Luxembourg, 2011, ISSN 1830-5946
- EU-OSHA OSH in the school curriculum: requirements and activities in the EU Member States <https://osha.europa.eu/cs/node/6854>, European Agency for Safety and Health at Work Luxembourg, 2009 ISBN 978-92-9191-215, 2009
- EU-OSHA Mainstreaming occupational safety and health into education — Good practice in school and vocational education Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2004 - 149 pp. - 16.2 x 22.9 cm ISBN 92-9191-016-3. <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/reports/313>
- European Network Education and Training in OSH (ENETOSH). Website includes good practices and tools. <http://www.enetosh.net/>
- European Network Education and Training in OSH (ENETOSH). *Standard of competence for teachers of occupational safety and health in Europe*. The development of this competence standard for instructors and trainers in safety and health was carried out on the basis of the European Qualification Framework (EQF). It covers four fields of competence: Education and training; Safety and health at work; Workplace Health Promotion (WHP); OSH - management. Available at: http://www.enetosh.net/webcom/show_page.php/_c-134/_nr-1/_lkm-140/i.html
- Oznámenie Komisie Európa 2020 Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:SK:PDF>
- Kachlík, P. : *Výchova ke zdraví v záměru Škola a zdraví 21*. In *School and Health 21 – Škola a zdraví 21*. Brno: Paido a Vydavatel'stvo MU, 2006. s. 133-170. ISBN 80-7315-119-7. ISBN 80-210-4071-8.77

- Liba, J., : Výchova k zdraviu. Prešov, 2010, PU, 259 s. ISBN 978-80-555-0070-6
- Liba, J., Portík, M.: Výchova k zdraviu v školskom vzdelávacom programe primárnej školy. Škola a zdraví 21, 2011, Výchova ke zdraví: podněty ke vzdělávacím oblastem
- Mužiková, L., Mužík, V.: Telesná výchova a výchova k zdraviu v českom a zahraničnom školstve. In School and Health 21 – Škola a zdraví 21. Brno: Paido a Vydavateľstvo MU, 2006. s. 133-170. ISBN 80-7315-119-7. ISBN 80-210-4071-8.77
- Štátny vzdelávací program 1. stupňa základnej školy v Slovenskej republike ISCED 1- Primárne vzdelávanie – www.statpedu.sk

Elektronické dokumenty:

http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/ochrana_zivota_a_zdravia_isced2.doc.pdf

http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/technika_isced2.pdf

http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/pracovne_vyu_ovanie_isced1.pdf

http://www9.siov.sk/refernet/public/kodansky_proces_2007.pdf

http://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/svp_materske_skoly_2016-17780_27322_1-10a0_6jul2016.pdf

<http://www.siov.sk/>

<https://www.portalvs.sk/sk/studijne-odbory/zobrazit/80305>